Recht van voorkoop

Gegevens opvraging

Ordernummer:	O2026-1171836	Datum opzoeking:	9/10/2026
Referentienummer:	Varkensmarkt 10	Zoekdata:	24130B0132/00F000
Datum opzoeking themabestand:	9/10/2026	Perceel:	24130B0132/00F000

Resultaat opvraging perceel gelegen in Zoutleeuw afdeling ZOUTLEEUW 1 AFD, sectie B met perceelnummer 0132/00F000 [24130B0132/00F000]

Indicatieve kaartweergave

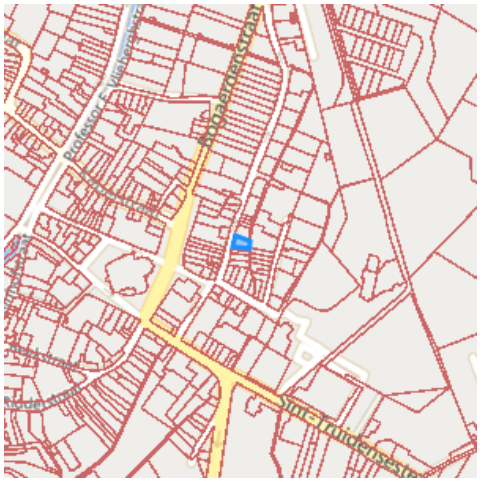

Resultaat

- Geen voorkooprecht van toepassing

Legende

Voorkooprecht van toepassing
Geen voorkooprecht van toepassing

Welke informatie kan u terugvinden in dit uittreksel?

In dit uittreksel worden alle Vlaamse voorkooprechten vermeld. Conventionele voorkooprechten en eventuele federale voorkooprechten vallen buiten het toepassingsgebied van dit uittreksel en moet u opzoeken via andere kanalen.

Datum opzoeking themabestand
De datum waarop het geografisch themabestand 'Vlaamse voorkooprechten' werd nagegaan of er al dan niet Vlaamse voorkooprechten van toepassing zijn op de gevraagde percelen. De resultaten m.b.t voorkooprechten zijn bijgevolg enkel geldig voor deze datum. Deze datum kan maximum 2 jaar terug in de tijd gaan i.v.m. de datum opzoeking themabestand.

Datum informatieve vraag
De datum waarvoor de Vlaamse voorkooprechten opgevraagd worden.

Kolommen
De kolommen type, overzicht, begunstigden, begindatum bekendmaking en prioriteit worden enkel ingevuld indien er een voorkooprecht van toepassing is en de informatie gekend is.

Bron vastgoedinfo

Deze opvraging kwam tot stand in samenwerking met Digitaal Vlaanderen en op basis van het geografisch themabestand 'Vlaamse voorkooprechten', erkend als authentieke geografisch gegevensbron (Decreet van 25 mei 2007 houdende de harmonisering van de procedures van voorkooprechten (B.S. 24/07/2007) en Besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 2012 tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van het decreet van 25 mei 2007 houdende de harmonisering van de procedures van voorkooprechten en houdende de erkenning van het geografisch themabestand ‘Vlaamse voorkooprechten’ als authentieke geografische gegevensbron (B.S. 10/08/2012)).

Document gegenereerd op basis van de gegevens ontvangen van Digitaal Vlaanderen via de ORIS webservices.

CIB vlaanderen vzw - Kortrijksesteenweg 1005 - 9000 Gent
0425.043.508 - support@realsmart.be

Gegevens opvraging

Ordernummer:	O2026-1171833	Datum opzoeking:	9/10/2026
Referentienummer:	Varkensmarkt 10	Zoekdata:	24130B0132/00F000
Perceel:	24130B0132/00F000		

Risicozones overstromingen - kaart 2017

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Controleer of het perceel (gedeeltelijk) ingekleurd is als risicozone voor overstromingen

Legende

- Nieuwe risicozone
- Bevestigde risicozone
- Geen risico meer

Welke informatie kan u terugvinden in dit uittreksel?

Risicozones overstromingen
Risicozones zoals bepaald in het Koninklijk besluit van 20 september 2017 tot wijziging van het koninklijk besluit van 28 februari 2007 tot afbakening van de risicozones bedoeld in artikel 68-7 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst (met betrekking tot de verzekering tegen natuurrampen).

Bron vastgoedinfo

Deze opvraging bevat overheidsinformatie verkregen van de Vlaamse Milieumaatschappij en de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid, Dokter De Moorstraat 24-26, 9300 Aalst en Digitaal Vlaanderen, Havenlaan 88, 1000 Brussel wat betreft het Grootschalig Referentie Bestand Vlaanderen (GRB).

Meer info
www.integraalwaterbeleid.be
www.waterinfo.be/watertoets

Document gegenereerd op basis van de gegevens ontvangen van de Vlaamse Milieumaatschappij en de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid via de ORIS webservices.

OVERSTROMINGSRAPPORT 09-10-2026

Identificatie perceel en gebouwen

Gemeente	Zoutleeuw				
Afdeling	1	Sectie	B	Perceelnummer	0132/00F000

Aantal gebouwen op dit perceel	1

Waterbeheerder(s)	Watering De Kleine Gete

Informatie voor het volledige perceel

Parameter	Score
Perceelscore of P-score	B
Gebouwenscore of G-score	B
Ligging in Signaalgebied	neen
Ligging in afgebakende oeverzone of afgebakend overstromingsgebied	neen
Ligging in een risicozone voor overstromingen	neen

A: geen overstroming gemodelleerd B: kleine kans op overstromingen onder klimaatverandering C: kleine kans op overstromingen D: middelgrote kans op overstromingen

Te gebruiken symbool voor informatieplicht: geen verplicht symbool

Informatie voor de verschillende gebouwen op het perceel

Gebouw ID	Score
16637754	B

DETAILKAARTEN

Detailkaart Overstromingsgevoelige gebieden pluviaal (door hevige neerslag)

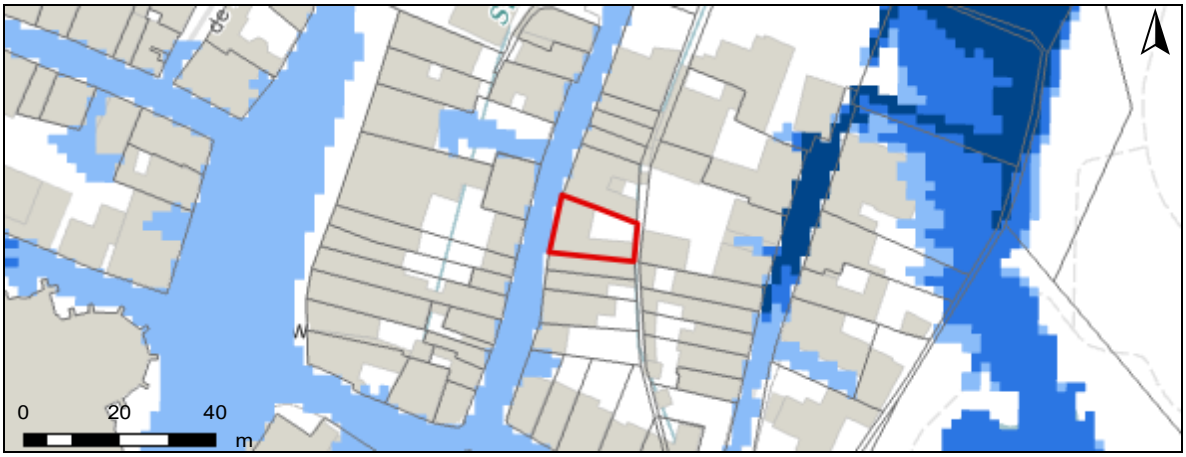

Detailkaart Overstromingsgevoelige gebieden fluviaal (uit waterlopen)

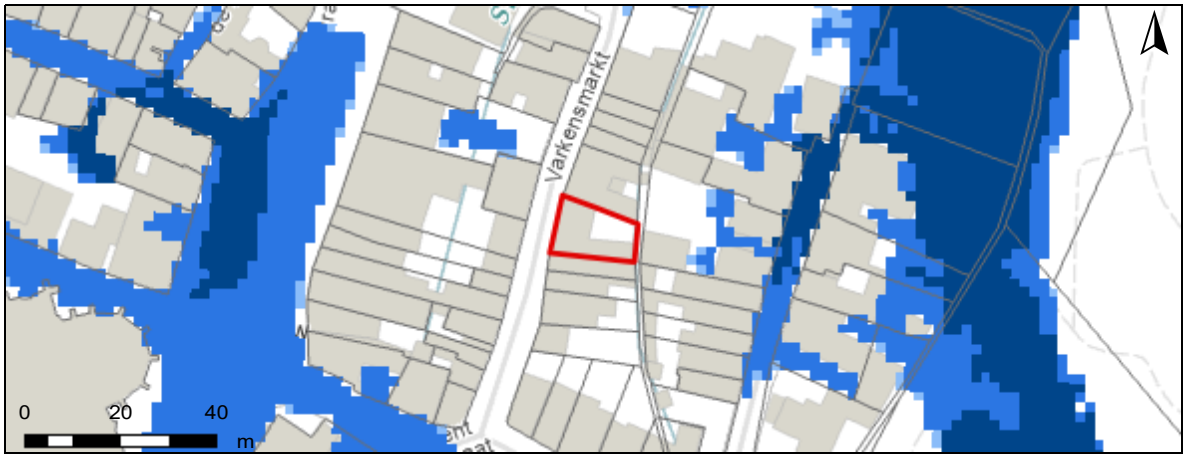

Detailkaart Overstromingsgevoelige gebieden vanuit de zee

Legende

- A - Geen overstroming gemodelleerd
- B - Kleine kans op overstromingen onder klimaatverandering
- C - Kleine kans op overstromingen
- D - Middelgrote kans op overstromingen

PERCEELSCORE

Detail overstromingsgevoeligheid perceel te Zoutleeuw, afdeling 1, sectie B met perceelnummer 0132/00F000

Alle scores worden op basis van de overstromingskansen geanalyseerd en vervolgens wordt een score toegekend aan uw woning of perceel.

PERCEELSCORE: B

Kleine kans op overstromingen onder klimaatverandering

Intense neerslag	Vanuit waterlopen	Kustoverstroming
Pluviaal	**Fluviaal**	**Zee**

A: geen overstroming gemodelleerd B: kleine kans op overstromingen onder klimaatverandering C: kleine kans op overstromingen D: middelgrote kans op overstromingen

SCORE GEBOUW 16637754

Detail overstromingsgevoeligheid gebouw met ID 16637754

Alle scores worden op basis van de overstromingskansen geanalyseerd en vervolgens wordt een score toegekend aan uw woning of perceel.

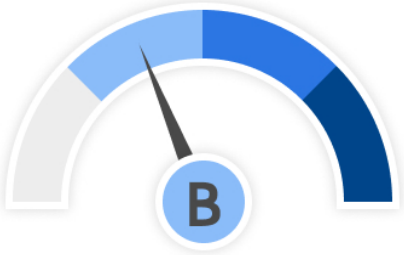

GEBOUWSCORE: B

Kleine kans op overstromingen onder klimaatverandering

Intense neerslag	Vanuit waterlopen	Kustoverstroming
Pluviaal	**Fluviaal**	**Zee**

A: geen overstroming gemodelleerd B: kleine kans op overstromingen onder klimaatverandering C: kleine kans op overstromingen D: middelgrote kans op overstromingen

Risicozones overstromingen m.b.t natuurrampenverzekering

Het perceel te Zoutleeuw, afdeling 1, sectie B met perceelnummer 0132/00F000 bevindt zich niet in een risicozone voor overstromingen.

Risicozones overstroming

- nieuwe risicozones
- bevestigde risicozones
- geen risico meer

INFORMATIEPLICHT

Wetgeving informatieplicht

De informatieplicht is opgenomen in art. 1.3.3.3.2 van het waterwetboek ofwel de gecodificeerde decreten betreffende het integraal waterbeleid. De details voor de uitwerking van de informatieplicht zijn opgenomen in hoofdstuk III/1 van het uitvoeringsbesluit watertoets.

Berekening P-score en G-score

Voor de berekening van de P-score wordt bekeken of er overlap is tussen het perceel en de drie overstromingskaarten.

Voor de berekening van de G-score wordt bekeken of er overlap is tussen één van de gebouwen op het perceel met een minimum oppervlakte van 25m² en de drie overstromingskaarten. Er wordt hiervoor een buffer van 1m genomen rond de gebouwen.

Aangezien enkel voor de G-score met een buffer wordt gewerkt, is hiervoor ook overlap mogelijk met de overstromingskaarten buiten het perceel. In dat geval wordt de P-score aangepast naar dezelfde waarde als de G-score.

Overstromingsrobuust gebouwd?

Uw woning kan zich in overstromingsgevoelig gebied bevinden, maar mogelijks is hier reeds rekening mee gehouden bij het bouwen en heeft u dus overstromingsrobuust gebouwd. In dit geval bestaat de mogelijkheid om een deskundige aan te stellen om uw score te laten aanpassen.

Signaalgebieden

Voor signaalgebieden geldt er wettelijk gezien geen informatieplicht, maar het is wel aangewezen om dit ook mee op te nemen bij de communicatie. Signaalgebieden zijn nog niet ontwikkelde gebieden met een harde bestemming zoals woongebied, die ook een belangrijke functie kunnen vervullen tijdens overstromingen. Het gaat om gebieden met een mogelijke tegenstrijdigheid tussen de huidige bestemmingsvoorschriften en de belangen van het watersysteem. Voor verschillende van deze gebieden werd beslist om een bouwvrije opgave te voorzien, omdat het risico tijdens overstromingen te groot is.

Afgebakende oeverzones en afgebakende overstromingsgebieden

Afgebakende oeverzones en overstromingsgebieden zijn in de meeste gevallen afgebakend op niet bebouwbare percelen, maar niet altijd. Het gaat om gebieden waar een recht van voorkoop geldt en waar inrichtingswerken worden voorzien in het kader van het waterbeleid.

Risicozones overstromingen met betrekking tot de natuurrampenverzekering

Risicozones zoals afgebakend volgens Koninklijk besluit van 20 september 2017 tot wijziging van het koninklijk besluit van 28 februari 2007 tot afbakening van de risicozones met betrekking tot de verzekering tegen natuurrampen in uitvoering van de wet op de landverzekeringsovereenkomst.

Meer info

www.integraalwaterbeleid.be

waterinfo.vlaanderen.be/informatieplicht

woningpas.vlaanderen.be

Gegevens opvraging

Ordernummer:	O2026-1171837	Datum opzoeking:	9/10/2026
Referentienummer:	Varkensmarkt 10	Zoekdata:	24130B0132/00F000
Perceel:	24130B0132/00F000		

Resultaat opvraging perceel gelegen in Zoutleeuw afdeling ZOUTLEEUW 1 AFD, sectie B met perceelnummer 0132/00F000 [24130B0132/00F000]

Informatievraag: Beschermd onroerend erfgoed (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- **Stadskern Zoutleeuw**: (detail zie bijlage)

Legende

- Cultuurhistorische landschappen
- Archeologische sites
- Stads- en dorpsgezichten
- Monumenten
- Overgangszones

Informatievraag: Vastgestelde inventaris onroerend erfgoed (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

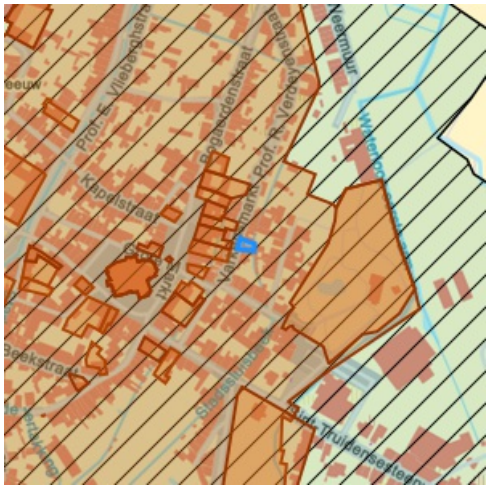

Resultaat

- **Historische stadskern van Zoutleeuw**: (detail zie bijlage)
- **Stadskern Zoutleeuw**: (detail zie bijlage)

Legende

- Landschapsatlas
- Landschapelijk erfgoed
- Archeologische zones
- Bouwkundig erfgoed

Informatievraag: Erfgoedlandschap (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed is niet opgenomen in het erfgoedlandschap

Legende

Landschapelijk erfgoed

Informatievraag: Unesco werelderfgoed (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed is niet opgenomen in de Unesco Werelderfgoedlijst

Legende

Bufferzones
Kernzones

Informatievraag: Gebieden geen archeologie (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend erfgoed is niet opgenomen in gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt

Legende

Gewestelijk
Gemeentelijk

Informatievraag: Erfgoed plannen (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed heeft geen erfgoed plannen

Legende

Beheersplannen
Onroerenderfgoedrichtplannen

Informatievraag: Wetenschappelijke inventaris onroerend erfgoed (Aanvullend overzicht)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- **Historische stadskern van Zoutleeuw**: Archeologisch (detail zie bijlage)
- **Stadskern Zoutleeuw**: Bouwkundig (detail zie bijlage)
- **Valleien van de Grote en Kleine Gete**: Landschappelijk (detail zie bijlage)

Legende

Archeologische erfgoed elementen
Archeologische erfgoed gehelen
Bouwkundig erfgoed elementen
Landschappelijk erfgoed elementen
Landschappelijk erfgoed gehelen

Informatievraag: Archeologienota's (Aanvullend overzicht)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed heeft geen goedgekeurde archeologienota's

Legende

Archeologienota's

Informatievraag: Eindverslag archeologie (Aanvullend overzicht)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed heeft geen eindverslagen van archeologisch onderzoek

Legende

Eindverslag archeologie

Welke informatie kan u terugvinden in dit uittreksel?

Beschermd onroerend erfgoed

De minister bevoegd voor onroerend erfgoed kan een goed beschermen als het door de erfgoedwaarden van algemeen belang is. Het moet minimaal in de staat blijven waarin het zich bevond op het moment van de bescherming.

Is het onroerend goed beschermd, dan gelden er verschillende specifieke juridische (per monument, stads- of dorpsgezicht of cultuurhistorisch landschap) gevolgen om het behoud ervan te garanderen. Bovendien kan je beroep doen op verschillende vormen van financiële ondersteuning.

Er zijn vier mogelijke vormen van bescherming: een beschermd monument, een beschermd cultuurhistorisch landschap, een beschermd stads- of dorpsgezicht en een beschermde archeologische site. Binnen elk van deze statuten is het mogelijk om een overgangszone in te stellen. Zo'n zone ondersteunt de erfgoedwaarden van het beschermde goed.

Vastgesteld onroerend erfgoed

De vaststelling van een inventaris is één van de instrumenten die de Vlaamse overheid kan inzetten om onroerend erfgoed te behouden. Hiermee bevestigt de bevoegde minister dat alle erfgoeditems op een vastgestelde lijst erfgoedwaarde bezitten en nog altijd bewaard zijn. Bij een vastgesteld item moet de overheid, eigenaar of beheerder rekening houden met rechtsgevolgen. De rechtsgevolgen zijn minder uitgebreid dan bij een beschermd erfgoed. Bovendien gelden voor alle vastgesteld bouwkundig en landschappelijk erfgoed in Vlaanderen eenzelfde set rechtsgevolgen.

Het onroerenderfgoeddecreet voorziet bevoegdheid voor steden en gemeenten voor het inventariseren van bouwkundig en landschappelijk erfgoed. De Vlaamse overheid inventariseert het archeologisch erfgoed, varend erfgoed en de landschappelijke gehelen (Landschapsatlas).

Erfgoedlandschap

Anders dan bij een bescherming of vaststelling van een onroerend goed verloopt de procedure van een erfgoedlandschap via de regelgeving Ruimtelijke Ordening. Als er voor een gebied een RUP wordt opgemaakt, kan de plannende overheid (gemeente, provincie of Vlaanderen) ervoor kiezen om hier ook een erfgoedlandschap in af te bakenen. Zo kunnen er stedenbouwkundige voorschriften gekoppeld worden aan het erfgoedlandschap waarmee ingezet wordt op erfgoedzorg. Wordt je goed erfgoedlandschap, moet je rekening houden met zorgplicht.

Unesco werelderfgoed

De Werelderfgoedconventie van 1972 betracht cultureel en natuurlijk erfgoed dat van unieke en universele waarde is voor de mensheid, te bewaren en te ontsluiten voor toekomstige generaties. Meer dan 190 lidstaten hebben deze Conventie ondertekend. België is sinds 1996 ook partij bij het Werelderfgoedverdrag. Zowel cultureel als natuurlijk erfgoed, als erfgoed dat daarvan een gecombineerde vorm is, kan voor de Werelderfgoedlijst worden voorgedragen. Vlaanderen telt momenteel zeven beschermingen op de Werelderfgoedlijst: een serie van 13 begijnhoven en van 26 belforten, het atelier Plantin-Moretus, de woning Giuette, de volledige Brugse binnenstad, het Zoniënwoud, de Wortel-Kolonie en begraafplaatsen en herdenkingssites van WO I.

Gebieden geen archeologie

De kaart wordt sinds 2016 periodiek vastgesteld door het agentschap. Op die manier kunnen percelen of gebieden die beantwoorden aan de criteria voor opname op korte termijn op de kaart opgenomen worden. Dit geeft bouwheren, verkavelaars en ontwikkelaars met plannen voor dergelijke percelen de mogelijkheid om vrijgesteld te worden van een archeologisch vooronderzoek, zonder vertraging en bijkomende kosten.

Plannen

Een goedgekeurd beheersplan legt geen actieve verplichtingen op. Het is en blijft een geconcretiseerde beheersvisie voor een erfgoedsite. Toch heeft het document in zekere mate een 'dwingend' kader waarbinnen je moet blijven: als je werken wil uitvoeren, moeten ze stroken met de beheersdoelstellingen uit het beheersplan. Zijn de beheersdoelstellingen niet meer passend, dan kan je een aanpassing van het beheersplan aanvragen of een nieuw beheersplan opmaken. De geldigheidsduur van een plan is 24 jaar. In bepaalde gevallen heb je een goedgekeurd beheersplan nodig om een erfgoedpremie aan te vragen.

Geïnventariseerd wetenschappelijk onroerend erfgoed
Het agentschap Onroerend Erfgoed heeft de expliciete opdracht om al het waardevolle onroerend erfgoed in Vlaanderen te inventariseren. Door de jaren heen zijn er meerdere wetenschappelijke inventarissen opgemaakt over bouwkundig, landschappelijk en archeologisch erfgoed.

Geïnventariseerd onroerend erfgoed is opgenomen in een wetenschappelijke inventaris. Zo'n opname heeft geen rechtsgevolgen. Het goed wordt enkel beschreven en gedocumenteerd.

Archeologienota's en nota's
Een bouwheer is in bepaalde gevallen verplicht om een archeologienota toe te voegen aan een vergunningsaanvraag. Hij stelt daarvoor een erkend archeoloog aan om een archeologisch vooronderzoek uit te voeren en een archeologienota op te stellen. Of je verplicht bent een archeologienota toe te voegen aan je vergunningsaanvraag is onder meer afhankelijk van: oppervlakte perceel en bodemingreep, ruimtelijke bestemming van perceel en of het terrein zich situeert in een beschermde archeologische site, in een vastgestelde archeologische zone of in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.

Eindverslag archeologisch onderzoek
Bij bouw- of verkavelingsprojecten maakt een erkend archeoloog verschillende verslagen op om archeologisch erfgoed te documenteren. De bouwheer moet aangeven of er archeologisch erfgoed op het terrein wordt verwacht en hoe hiermee zal worden omgegaan. Een vooronderzoek resulteert in een archeologienota of een nota bij een uitgesteld vooronderzoek. Als uit het vooronderzoek blijkt dat een archeologische site verder onderzocht moet worden, volgt een opgraving, uitgevoerd door een erkend archeoloog. Binnen twee maanden na het veldwerk maakt de archeoloog een archeologierapport met voorlopige bevindingen, dat aantoont dat het werk op het terrein is voltooid en de bouwwerkzaamheden kunnen beginnen. Het definitieve eindverslag, met alle onderzoeksresultaten, wordt binnen twee jaar na de opgraving bezorgd.

Wetgeving
Decreet van 12 juli 2013 betreffende het onroerend erfgoed, gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014 (Belgisch Staatsblad 17 oktober 2013 en 15 april 2014). Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Meer info
www.onroerenderfgoed.be

Bron vastgoedinfo

Deze opvraging bevat overheidsinformatie verkregen van het Agentschap Onroerend Erfgoed, Koning Albert-II-Laan 19, bus 5, 1210 Brussel en Digitaal Vlaanderen, Havenlaan 88, 1000 Brussel wat betreft het Grootschalig Referentie Bestand Vlaanderen (GRB).

Bijlage

Informatieaanvraag Onroerend erfgoed

(Referentienummer: Varkensmarkt 10)

Resultaat opvraging perceel gelegen in Zoutleeuw afdeling ZOUTLEEUW 1 AFD, sectie B met perceelnummer 0132/00F000 [24130B0132/00F000]

Beschermd onroerend erfgoed

Beschermd stads- of dorpsgezicht, intrinsiek: Stadskern Zoutleeuw

beschermd stads- of dorpsgezicht, intrinsiek

Beknopte karakterisering

Typologies burgerhuizen, hoeven, lakenhallen, parochiekerken, pastorieën, refugiehuizen, stadhuizen, stadswoningen, villa's (bouwkundig erfgoed), waterpompen, openbare pleinen, verharde wegen

Beschrijving

De bescherming als stadsgezicht omvat de stadskern van Zoutleeuw. De gevels die zich op de grens van de afbakening bevinden en waarvan de rest van het gebouw buiten de afbakening ligt, maken in dit geval geen deel uit van de bescherming. Op 18 oktober 1973 werd de onmiddellijke omgeving van de Grote Markt reeds als landschap beschermd.

De historische stadskern van Zoutleeuw met bewaard middeleeuws stratenpatroon, getypeerd door de ligging aan de Kleine Gete. Door de stadsbrand van 1713 dateren de meeste woningen van na die periode, met enkele bewaarde oudere gebouwen.

Historiek

Zoutleeuw, het kleine stadje tussen Tienen en Sint-Truiden op de oostgrens van Brabant, is vooral bekend om de fraaie gotische Sint-Leonarduskerk (13de-16de eeuw) met haar rijke kunstschatten en het vroeg 16de-eeuwse stadhuis van Rombout Keldermans, beide op de Grote Markt. De omvang van dit plein, de vroegere "Corenmerckt" en de rijke bebouwing getuigen van een vroegere welstand. Het belang van Zoutleeuw tijdens de middeleeuwen situeerde zich zowel op het politieke, commerciële als militaire vlak. Samen met Brussel en Leuven behoorde Zoutleeuw tot de zeven vrije steden van het hertogdom Brabant, met vertegenwoordiging in de staten van Brabant. Door haar ligging aan de Kleine Gete, die sinds de 12de eeuw bevaarbaar was, en aan de oude handelsweg Keulen - Bavai ontwikkelde de stad zich tot een belangrijk handels- en transitcentrum. Tenslotte was Zoutleeuw, met haar stevige omwalling van strategisch belang als vooruitgeschoven verdedigingspost op de oostgrens van het hertogdom Brabant. Naar verluidt gaat haar oorsprong terug tot een pre-Romeinse vestiging op de "Casteelberghe", ten noordoosten van de stad, waarvan enkel een litteken in het landschap is bewaard.

In de loop van de 11de eeuw kwam Zoutleeuw in het bezit van de graven van Leuven, die circa 1106 een eerste omwalling lieten optrekken. Daarvan zijn de toren van de Sint-Truidenpoort naast het stadhuis en de achtergevel van de halle vrijwel de enige restanten. Vanaf 1330 werd gebouwd aan een grotere omwalling, met aanpassingswerken in 1507 en 1552. Een muurfragment is bewaard in de omheiningsmuur van het oud gasthuis (1846) aan de Gete. In de periode 1671- 1679 werden op last van de centrale regering indrukwekkende fortificaties uitgevoerd volgens de principes van het gebastioneerd vestigingsstelsel. Ten zuiden van de stad verrees een vierkante citadel waarvoor het gehucht Ophem volledig werd onteigend. De resten van deze zogenaamde bolwerken ten zuidwesten van de stad zijn beschermd als dorpsgezicht.

Vanaf de 13de eeuw ontstond een bloeiende handel in producten zoals zout, haring, rogge, hout en steenkool. De belangrijkste lokale nijverheid was de lakenweverij. De eerste lakenhalle dateert van circa 1316. Binnen haar omwalling telde Zoutleeuw verschillende kloosters die de maatregelen van Jozef II (1783-1787) en de Franse regering (1797) niet zouden overleven: de priorij van Scholierendal (1236), het Bogaardenklooster (circa 1290), Mariëndal of Bethanië (1484), het Elisabathklooster der Grauwzusters (16de eeuw) en het Begijnhof (vóór 1260). Slechts enkele instellingen lieten materiële sporen na waaronder het Bethanië-klooster, de hoeve van Scholierendal (17de eeuw) en het voormalig refugiehuis van de Sint-Jansriddders (1786).

De eerste tekenen van economisch verval lieten zich reeds vanaf het einde van de 14de eeuw gevoelen. De zware financiële belasting die een bijna permanente legering van garnizoenen met zich bracht, de economische recessie tijdens de 15de eeuw, de daaropvolgende godsdienstoorlogen en de Europese conflicten onder Lodewijk XIV veroorzaakten een aanzienlijke verarming van de stad, die bovendien in 1676, 1693 en 1713 zwaar door brand werd geteisterd. Door de verzanding van de Gete in de 16de eeuw en de aanleg circa 1750 van de nieuwe steenweg Tienen – Sint-Truiden, die Zoutleeuw niet aandeed, werd de stad bovendien commercieel volledig geïsoleerd. Van een bloeiend en welvarend handelscentrum evolueerde Zoutleeuw tot een klein regionaal centrum met landbouw als hoofdactiviteit. Zoutleeuw bleef echter de rang van stad behouden.

Beschrijving

Zoutleeuw is grotendeels uitgebouwd op de rechteroever van de Kleine Gete, waarvan de loop bepalend was voor de enigszins langgerekte structuur. Uit een vergelijking van het stadsplan van Deventer (circa 1560) en de Ferrariskaart (1771-79) met de huidige

toestand blijkt dat de middeleeuwse structuur met smal en bochtig tracé en verspringende bouwlijn, omzeggens niet is gewijzigd. Schematisch kan het stratenpatroon herleid worden tot twee parallelle straten links en rechts van de Gete, en een derde meer oostelijk gelegen straat met een verbreding ter hoogte van de Grote Markt, waar zich de Sint-Leonarduskerk en het stadhuis bevinden. Deze drie hoofdaders worden onderling verbonden door korte dwarsstraten die, vertrekkende van de Grote Markt, rechtstreeks naar de Gete leiden.

Vanzelfsprekend wordt het stadsbeeld landschappelijk getypeerd door de loop van de Kleine Gete met haar kalkzandsteen en kwartsiet verstevigde oevers en gietijzeren afsluiting. Enkel de Schipplaats (nu Prins Leopoldplein) en de Schipstraat verwijzen naar de vroegere havenfunctie. De oude watermolen op de Gete, de Viermolen is volledig ontmanteld. De langgerekte Grote Markt is het enige plein binnen de stad. De Groenplaats, aan de noordzijde van de Sint-Leonarduskerk, is in feite het vroegere kerkhof dat in 1865 werd verwijderd, terwijl de pleinvormige verbreding in de begijnhofstraat verwijst naar het op enkele sterk verbouwde huizen na, verdwenen begijnhof.

Tot op heden bleef de stad vrijwel gespaard van schaal vergrotende ingrepen. De bebouwing bestaat overwegend uit meestal twee bouwlagen tellende rijwoningen met daarnaast een viertal hoeves. De best bewaarde historische woningen dateren van na de grote brand van 1713. Oudere, uit de 16de- of 17de eeuw daterende woningen bleven meestal slechts in sterk verbouwde vorm bewaard. Terwijl de structuur van de eigenlijke binnenstad vrijwel onaangetast bleef, werd de zuid en zuidoostelijke stadsrand ingrijpend gewijzigd met de aanleg van de citadel in 1671-1679.

Sinds de aanleg van de steenweg naar Dormaal (nu Stationsstraat) in 1844 en de spoorverbinding Tienen-Tongeren in 1878, inmiddels gedesaffecteerd, ontwikkelde er zich een nieuwe wijk. Deze "Stationswijk" wordt getypeerd door een vijftal circa 1870 gebouwde villa's van plaatselijke notabelen, zoals de villa van de vrederechter Corswarem, van notaris Van Goidtshoven en van vrederechter Pierco.

Wat Zoutleeuw vooral typeert is het hybride karakter - een stad met de proporties en op sommige plaatsen zelfs het uitzicht van een dorp - met enerzijds een sterke bebouwingsconcentratie met smalle percellering in het centrum en anderzijds een grotere openheid met verspreide bebouwing, zelfs enkele hoeves, naar de periferie toe. Dit landelijk karakter komt nog sterk tot uiting in de site van het voormalige Bethaniëklooster: een met meidoornhagen omzoomde weide met verspreide relicten van een hoogstamboomgaard en een bouwvallige 19de-eeuwse schuur gebouwd met de restanten van het Bethaniëklooster.

Bibliografie

- Archief Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant, dossiernummer DB000049, stadskern met 16 monumenten, beschermingsdossier (G. Paesmans, 1993).
- GALIEZ A., LANG K.N., MAES M., OUDATZI K. 1994: *Bethania Barn and Field in Zoutleeuw, Past and Future*, Integrated Project Work 3, Centre for the Conservation of Historic Towns and buildings, K.U. Leuven, Leuven.

Waarden

De stadskern is beschermd als stadsgezicht omwille van het algemeen belang gevormd door de:

historische, in casu *architectuurhistorische* waarde

Waarden

De stadskern is beschermd als stadsgezicht omwille van het algemeen belang gevormd door de:

Historische waarde

in casu *architectuurhistorische waarde*

Is de aanduiding van

- **3 Sluizenweg, Achter de Kapel, Beekstraat, Begijnhofstraat, Bethaniastraat, Bogaerdenstraat, Dr. R. Lowetstraat, Groenplaats, Grote Markt, Hekstraat, Kanonstraat, Kapelstraat, Kloosterstraat, Koepoortstraat, Pottekaasstraat, Predikherenstraat, Prins Leopoldplaats, Prof. E. Vlieberghstraat, Prof. R. Verdeyenstraat, Ridderstraat, Rijkswachtstraat, Schipstraat, Sint-Truidensesteenweg, Sint-Truidensestraat, Stationsstraat, Tiensestraat, Varkensmarkt, Vincent Betsstraat, Vleesstraat (Zoutleeuw)** De historische stadskern van Zoutleeuw, met bewaard middeleeuws stratenpatroon, getypeerd door de ligging aan de Kleine Gete. Door de stadsbrand van 1713 dateren de meeste woningen van na die periode, met enkele bewaarde oudere gebouwen.

Is de omvattende aanduiding van

- **Grote Markt (Zoutleeuw)** Arduinen pomp in classicistische stijl.
- **Bogaerdenstraat 2, 2A (Zoutleeuw)** Aan de straat gelegen boerenburgerhuis uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Sint-Truidensestraat 6 (Zoutleeuw)** Boerenhuis in bak- en zandsteenbouw, twee verdiepingen met inrijpoort, uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Grote Markt 1 (Zoutleeuw)** Twee verdiepingen hoog gebouw afgedekt met zadeldak, uit einde 18de eeuw maar vermoedelijk aangepast gedurende de 19de eeuw.

- **Grote Markt 3 (Zoutleeuw)** Burgerhuis met kern uit de 18de eeuw, verbouwd en voorzien van een nieuwe voorgevel tijdens de 19de eeuw.
- **Grote Markt 18-19 (Zoutleeuw)** Vroeger slechts één huis in traditionele bak- en zandsteenstijl. Twee verdiepingen afgedekt met een zadeldak; zijmuren voorzien van schouderstukken.
- **Grote Markt 29 (Zoutleeuw)** Burgerhuis van twee verdiepingen hoog, met classicistische inslag, daterend uit einde 18de eeuw.
- **Begijnhofstraat 1 (Zoutleeuw)** Bak- en zandstenen woning van twee verdiepingen, uit het vierde kwart van de 18de eeuw.
- **Begijnhofstraat 3 (Zoutleeuw)** Bak- en zandstenen rijhuis van twee verdiepingen, uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Begijnhofstraat 5 (Zoutleeuw)** Woning met twee verdiepingen, baksteenbouw met gebruik van zandsteen, uit einde 18de eeuw.
- **Schipstraat 3 (Zoutleeuw)** Woonhuis uit einde 18de of begin 19de eeuw.
- **Grote Markt 12 (Zoutleeuw)** Dwarshuis met trapgevel met drie verdiepingen, in traditionele stijl uit de 17de eeuw of 16de eeuw.
- **Grote Markt 20 (Zoutleeuw)** Traditioneel bak- en zandstenen woning met plint in grote breuksteen, volledig aangepast in 1763.
- **Begijnhofstraat 6, 6A (Zoutleeuw)** Enkelhuis in bak- en zandsteenbouw met twee verdiepingen, uit de tweede helft van de 18de eeuw, poortgebouwtje met korfbooginrijpoort.
- **Grote Markt 23 (Zoutleeuw)** Merkwaardig renaissancegebouw opgetrokken uit bak- en zandsteen, voorheen gedateerd 157(1) door middel van muurankers in geveltop.
- **Grote Markt 21-22 (Zoutleeuw)** Twee woningen met twee verdiepingen in bak- en zandsteenbouw, voorgevel uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Prins Leopoldplaats 3 (Zoutleeuw)** Neoclassicistisch complex door F. Drossart ontworpen in 1846, een 13 traveeën brede straatvleugel met twee kortere dwarsvleugels die een vierkante binnentuin begrenzen.
- **Bogaerdenstraat 4 (Zoutleeuw)** Wit en grijs geschilderde gesloten vierkantshoeve uit het derde kwart van de 18e eeuw, in het begin van de Bogaardenstraat, genoemd naar het verdwenen klooster.
- **Begijnhofstraat 20 (Zoutleeuw)** Hoekhuis, voorgevel volledig verbouwd in de 20ste eeuw, 18de-eeuwse achtergevel met zonnewijzer bewaard.
- **Grote Markt 11 (Zoutleeuw)** In zijn huidige vorm ruim gotisch langsgebouw met twee verdiepingen, steil zadeldak en zijtrapgevel, uit het tweede kwart van de 14de eeuw.
- **Grote Markt (Zoutleeuw)** Fraai gotisch geheel met gevel met twee torens, de werken werden aangevat rond 1231.
- **Grote Markt 2 (Zoutleeuw)** Imposante half vrijstaande neoclassicistische pastorie, opgetrokken in 1840.
- **Tiensestraat 26 (Zoutleeuw)** Bakstenen volume met twee bouwlagen onder mansardedak met kleine dakkapel, blauwe hardstenen korfboogpoort waarboven een breed rondboogvenster.
- **Ridderstraat 1 (Zoutleeuw)** Dubbelhuis met twee verdiepingen, baksteenbouw verlevendigd met arduin en sokkel van kwartsiet-breuksteen, gedagtekend 1786.
- **Ridderstraat 14 (Zoutleeuw)** Rijhuis uit het vierde kwart van de 18de eeuw. Rechthoekige vensters met vlakke, zandstenen omlijstingen gemarkeerd door een uitstekende sluitsteen. Latere wijzigingen.
- **Ridderstraat 35 (Zoutleeuw)** Rondbooginrijpoort met zandstenen omlijsting en geprofileerde druiplijst uit 17de-18de eeuw.
- **Grote Markt (Zoutleeuw)** Eerste gotisch stadhuis uit 1359, ingebouwd tussen het broodhuis en de Sint-Truidenpoort.
- **Begijnhofstraat 8 (Zoutleeuw)** Woning met twee verdiepingen en zijtrapgevels uit de 17de eeuw.
- **Grote Markt 15-16, 17 (Zoutleeuw)** Oorspronkelijk één huis, heden onderverdeeld in drie woningen en grondig gewijzigd.
- **Stationsstraat (Zoutleeuw)** Bij het binnenkomen van de stad, aan de linkerzijde van de Stationsstraat, bevindt zich het enige overblijfsel van het voormalige Bethaniaklooster in de vorm van een 18-eeuwse stalvleugel.
- **Begijnhofstraat 24 (Zoutleeuw)** Steekboogdeur uit de tweede helft van de 18de eeuw voorzien van een vlakke omlijsting van zandsteen met weinig uitstekende en door middel van ijzeren ankers bevestigde sluitsteen.
- **Ridderstraat 16 (Zoutleeuw)** Langshuis met twee verdiepingen in traditionele bak- en zandsteenstijl (17de eeuw). Wigvormig ontlastingssysteem en geprofileerde, doorlopende waterlijst boven de voormalige kruisvensters van de bovenverdieping.
- **Stationsstraat 1 (Zoutleeuw)** In 1876 gebouwde neo-Vlaamserenaissance villa, naar ontwerp van architect Louis Van Arenbergh, aan de steenweg naar Dormaal en de voormalige spoorlijn Tienen - Tongeren. De villa wordt omgeven door een landschappelijk park van 77,5 are, oorspronkelijk 70 are, met een tot vijver omgevormd gedeelte van de buitengracht van de oude stadsvest. Achter in de tuin, tegen de muur aan de Sint-Truidensesteenweg bevindt zich een koetshuis met aanpalende paardenstal.
- **Vincent Betsstraat 15 (Zoutleeuw)** Villa, in 1889 gebouwd door notaris Gustave Fineau aan de oostrand van de stad. De bijhorende conciërgewoning is opgetrokken op de muurresten van de 'Kruittoren', de enige stadstoren van de rond 1330 gebouwde stadomwalling waarvan bovengrondse resten bewaard bleven. Omgeven door landschappelijk park met vijvertje, circa 1,5 hectare; sinds 1976 openbaar park.
- **Stationsstraat 7 (Zoutleeuw)** Villa met koetshuis, gebouwd in 1879 door notaris Willem Van Goidtsnoven. De sobere architectuur van de villa contrasteert met het speelse karakter van koetshuis, met onder meer een polygonaal torentje met leien spits en een open onderbouw. Omgeven door landschappelijk park van oorspronkelijk 1 hectare 22 are, nadien verkleind tot 94 are, een tot vijver omgevormd gedeelte van de buitengracht van de oude stadsvest; goed bewaard geheel met enkele zeldzame bomen.
- **Prins Leopoldplaats 6 (Zoutleeuw)** Deze voormalige jongensschool uit 1881 werd eind 19de eeuw verbouwd tot vredegerecht naar plannen van Jules Barbier met muurschilderingen, sgraffito, en art-nouveaudetaillering.
- **Achter de Kapel 3, Grote Markt 25 (Zoutleeuw)** Woonhuis afgedekt met zadeldak, zijpuntgevel voorzien van schouderstukken, muurvlechtingen en drie oculi, uit de 18de eeuw.
- **Begijnhofstraat 25 (Zoutleeuw)** Woonhuis met 18de-eeuwse voorgevel met rechthoekige deur met vlakke zandstenen omlijsting.

- **Ridderstraat 12 (Zoutleeuw)** Enkelhuis uit de 18de eeuw, voorgevel gewijzigd en bepleisterd omtrent einde 19de of begin 20ste eeuw.
- **Ridderstraat 22-24 (Zoutleeuw)** Voormalig dwarshuis of gedeelte van complex huis(?) uit de 17de-18de eeuw. Latere wijzigingen.
- **Begijnhofstraat 21-22 (Zoutleeuw)** Gedateerd door middel van muurankers, volledig gewijzigde voorgevelordonnantie.
- **Grote Markt 28 (Zoutleeuw)** Gedateerd 1676 boven aan de gevel (opnieuw gebruikte gevelsteen?).
- **Grote Markt 5-6, 7 (Zoutleeuw)** Woonhuizen uit de 18de eeuw die latere verbouwingen en aanpassingen ondergaan hebben.

Meer info

- https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/1749

Beschermingbesluiten

- Burgerhuizen, hoeves, gasthuis van de grauwzusters met ommuring, klooster van de dalscholieren: poortgebouw en stadskern van Zoutleeuw - https://id.erfgoed.net/besluiten/2708
  Definitieve beschermingsbesluiten

Vastgestelde inventaris

Vastgestelde archeologische zone: Historische stadskern van Zoutleeuw

vastgestelde archeologische zone

Beknopte karakterisering

Typologies steden, stadsomwallingen
Datering middeleeuwen, nieuwe tijd

Beschrijving

De historische stadskern is een immense en complexe archeologische zone die het resultaat is van een eeuwenlange intense bewoning binnen de stedelijke grenzen, meestal een omwalling. De stadsplattegrond kent een cumulatief karakter en verschillende fasen, met een oude nederzettingskern die soms teruggaat op een vroeg- of pre-middeleeuwse aanwezigheid. Voor de afbakening is in eerste instantie gekeken naar het 19de-eeuwse gereduceerde kadaster omdat dit de eerste nauwkeurige kadasterkaart is die nog een tijdsbeeld geeft van voor de industrialisering.

Is de aanduiding van

- **Zoutleeuw (Zoutleeuw)** Deze zone omvat de historische stadskern van Zoutleeuw.

Meer info

- https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/11932

Beschermingbesluiten

- Historische stadskern Zoutleeuw - https://id.erfgoed.net/besluiten/5928
  Vaststellingsbesluiten

Vastgesteld bouwkundig erfgoed: Stadskern Zoutleeuw

vastgesteld bouwkundig erfgoed

Beknopte karakterisering

Typologies steden, openbare pleinen

Beschrijving

De historische stadskern van Zoutleeuw, met bewaard middeleeuws stratenpatroon, getypeerd door de ligging aan de Kleine Gete. Door de stadsbrand van 1713 dateren de meeste woningen van na die periode, met enkele bewaarde oudere gebouwen.

Waarden

Historische waarde

Ruimtelijk-structurerende waarde

Is de aanduiding van

- **3 Sluizenweg, Achter de Kapel, Beekstraat, Begijnhofstraat, Bethaniastraat, Bogaerdenstraat, Dr. R. Lowetstraat, Groenplaats, Grote Markt, Hekstraat, Kanonstraat, Kapelstraat, Kloosterstraat, Koepoortstraat, Pottekaasstraat, Predikherenstraat, Prins Leopoldplaats, Prof. E. Vlieberghstraat, Prof. R. Verdeyenstraat, Ridderstraat, Rijkswachtstraat, Schipstraat, Sint-Truidensesteenweg, Sint-Truidensestraat, Stationsstraat, Tiensestraat, Varkensmarkt, Vincent Betsstraat, Vleesstraat (Zoutleeuw)** De historische stadskern van Zoutleeuw, met bewaard middeleeuws stratenpatroon, getypeerd door de ligging aan de Kleine Gete. Door de stadsbrand van 1713 dateren de meeste woningen van na die periode, met enkele bewaarde oudere gebouwen.

Is de omvattende aanduiding van

- **Grote Markt (Zoutleeuw)** Arduinen pomp in classicistische stijl.
- **Bogaerdenstraat 2, 2A (Zoutleeuw)** Aan de straat gelegen boerenburgerhuis uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Sint-Truidensestraat 6 (Zoutleeuw)** Boerenhuis in bak- en zandsteenbouw, twee verdiepingen met inrijpoort, uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Schipstraat 3 (Zoutleeuw)** Woonhuis uit einde 18de of begin 19de eeuw.
- **Begijnhofstraat 5 (Zoutleeuw)** Woning met twee verdiepingen, baksteenbouw met gebruik van zandsteen, uit einde 18de eeuw.
- **Begijnhofstraat 3 (Zoutleeuw)** Bak- en zandstenen rijhuis van twee verdiepingen, uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Begijnhofstraat 1 (Zoutleeuw)** Bak- en zandstenen woning van twee verdiepingen, uit het vierde kwart van de 18de eeuw.
- **Grote Markt 29 (Zoutleeuw)** Burgerhuis van twee verdiepingen hoog, met classicistische inslag, daterend uit einde 18de eeuw.
- **Grote Markt 18-19 (Zoutleeuw)** Vroeger slechts één huis in traditionele bak- en zandsteenstijl. Twee verdiepingen afgedekt met een zadeldak; zijmuren voorzien van schouderstukken.
- **Grote Markt 3 (Zoutleeuw)** Burgerhuis met kern uit de 18de eeuw, verbouwd en voorzien van een nieuwe voorgevel tijdens de 19de eeuw.
- **Grote Markt 1 (Zoutleeuw)** Twee verdiepingen hoog gebouw afgedekt met zadeldak, uit einde 18de eeuw maar vermoedelijk aangepast gedurende de 19de eeuw.
- **Grote Markt 12 (Zoutleeuw)** Dwarshuis met trapgevel met drie verdiepingen, in traditionele stijl uit de 17de eeuw of 16de eeuw.
- **Grote Markt 20 (Zoutleeuw)** Traditioneel bak- en zandstenen woning met plint in grote breuksteen, volledig aangepast in 1763.
- **Begijnhofstraat 6, 6A (Zoutleeuw)** Enkelhuis in bak- en zandsteenbouw met twee verdiepingen, uit de tweede helft van de 18de eeuw, poortgebouwtje met korfbooginrijpoort.
- **Grote Markt 23 (Zoutleeuw)** Merkwaardig renaissancegebouw opgetrokken uit bak- en zandsteen, voorheen gedateerd 157(1) door middel van muurankers in geveltop.
- **Grote Markt 21-22 (Zoutleeuw)** Twee woningen met twee verdiepingen in bak- en zandsteenbouw, voorgevel uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Prins Leopoldplaats 3 (Zoutleeuw)** Neoclassicistisch complex door F. Drossart ontworpen in 1846, een 13 traveeën brede straatvleugel met twee kortere dwarsvleugels die een vierkante binnentuin begrenzen.
- **Bogaerdenstraat 4 (Zoutleeuw)** Wit en grijs geschilderde gesloten vierkantshoeve uit het derde kwart van de 18e eeuw, in het begin van de Bogaardenstraat, genoemd naar het verdwenen klooster.
- **Begijnhofstraat 20 (Zoutleeuw)** Hoekhuis, voorgevel volledig verbouwd in de 20ste eeuw, 18de-eeuwse achtergevel met zonnewijzer bewaard.
- **Grote Markt 11 (Zoutleeuw)** In zijn huidige vorm ruim gotisch langsgebouw met twee verdiepingen, steil zadeldak en zijtrapgevel, uit het tweede kwart van de 14de eeuw.
- **Grote Markt (Zoutleeuw)** Fraai gotisch geheel met gevel met twee torens, de werken werden aangevat rond 1231.
- **Grote Markt 2 (Zoutleeuw)** Imposante half vrijstaande neoclassicistische pastorie, opgetrokken in 1840.
- **Tiensestraat 26 (Zoutleeuw)** Bakstenen volume met twee bouwlagen onder mansardedak met kleine dakkapel, blauwe hardstenen korfboogpoort waarboven een breed rondboogvenster.
- **Ridderstraat 1 (Zoutleeuw)** Dubbelhuis met twee verdiepingen, baksteenbouw verlevendigd met arduin en sokkel van kwartsiet-breuksteen, gedagtekend 1786.
- **Ridderstraat 14 (Zoutleeuw)** Rijhuis uit het vierde kwart van de 18de eeuw. Rechthoekige vensters met vlakke, zandstenen omlijstingen gemarkeerd door een uitstekende sluitsteen. Latere wijzigingen.
- **Ridderstraat 35 (Zoutleeuw)** Rondbooginrijpoort met zandstenen omlijsting en geprofileerde druiplijst uit 17de-18de eeuw.
- **Grote Markt (Zoutleeuw)** Eerste gotisch stadhuis uit 1359, ingebouwd tussen het broodhuis en de Sint-Truidenpoort.
- **Begijnhofstraat 8 (Zoutleeuw)** Woning met twee verdiepingen en zijtrapgevels uit de 17de eeuw.
- **Grote Markt 15-16, 17 (Zoutleeuw)** Oorspronkelijk één huis, heden onderverdeeld in drie woningen en grondig gewijzigd.
- **Stationsstraat (Zoutleeuw)** Bij het binnenkomen van de stad, aan de linkerzijde van de Stationsstraat, bevindt zich het enige overblijfsel van het voormalige Bethaniaklooster in de vorm van een 18-eeuwse stalvleugel.
- **Begijnhofstraat 24 (Zoutleeuw)** Steekboogdeur uit de tweede helft van de 18de eeuw voorzien van een vlakke omlijsting van zandsteen met weinig uitstekende en door middel van ijzeren ankers bevestigde sluitsteen.
- **Ridderstraat 16 (Zoutleeuw)** Langshuis met twee verdiepingen in traditionele bak- en zandsteenstijl (17de eeuw). Wigvormig ontlastingssysteem en geprofileerde, doorlopende waterlijst boven de voormalige kruisvensters van de bovenverdieping.
- **Stationsstraat 1 (Zoutleeuw)** In 1876 gebouwde neo-Vlaamserenaissance villa, naar ontwerp van architect Louis Van Arenbergh, aan de steenweg naar Dormaal en de voormalige spoorlijn Tienen - Tongeren. De villa wordt omgeven door een landschappelijk park van 77,5 are, oorspronkelijk 70 are, met een tot vijver omgevormd gedeelte van de buitengracht van de oude stadsvest. Achter in de tuin, tegen de muur aan de Sint-Truidensesteenweg bevindt zich een koetshuis met aanpalende paardenstal.
- **Vincent Betsstraat 15 (Zoutleeuw)** Villa, in 1889 gebouwd door notaris Gustave Fineau aan de oostrand van de stad. De bijhorende conciërgewoning is opgetrokken op de muurresten van de 'Kruittoren', de enige stadstoren van de rond 1330 gebouwde stadomwalling waarvan bovengrondse resten bewaard bleven. Omgeven door landschappelijk park met vijvertje, circa 1,5 hectare; sinds 1976 openbaar park.
- **Stationsstraat 7 (Zoutleeuw)** Villa met koetshuis, gebouwd in 1879 door notaris Willem Van Goidtsnoven. De sobere architectuur van de villa contrasteert met het speelse karakter van koetshuis, met onder meer een polygonaal torentje met leien spits en een open onderbouw. Omgeven door landschappelijk park van oorspronkelijk 1 hectare 22 are, nadien verkleind tot 94 are, een tot vijver omgevormd gedeelte van de buitengracht van de oude stadsvest; goed bewaard geheel met enkele zeldzame

bomen.

- **Prins Leopoldplaats 6 (Zoutleeuw)** Deze voormalige jongensschool uit 1881 werd eind 19de eeuw verbouwd tot vredegerecht naar plannen van Jules Barbier met muurschilderingen, sgraffito, en art-nouveaudetaillering.
- **Ridderstraat 22-24 (Zoutleeuw)** Voormalig dwarshuis of gedeelte van complex huis(?) uit de 17de-18de eeuw. Latere wijzigingen.
- **Ridderstraat 12 (Zoutleeuw)** Enkelhuis uit de 18de eeuw, voorgevel gewijzigd en bepleisterd omtrent einde 19de of begin 20ste eeuw.
- **Begijnhofstraat 25 (Zoutleeuw)** Woonhuis met 18de-eeuwse voorgevel met rechthoekige deur met vlakke zandstenen omlijsting.
- **Achter de Kapel 3, Grote Markt 25 (Zoutleeuw)** Woonhuis afgedekt met zadeldak, zijpuntgevel voorzien van schouderstukken, muurvlechtingen en drie oculi, uit de 18de eeuw.
- **Begijnhofstraat 21-22 (Zoutleeuw)** Gedateerd door middel van muurankers, volledig gewijzigde voorgevelordonnantie.
- **Grote Markt 28 (Zoutleeuw)** Gedateerd 1676 boven aan de gevel (opnieuw gebruikte gevelsteen?).
- **Grote Markt 5-6, 7 (Zoutleeuw)** Woonhuizen uit de 18de eeuw die latere verbouwingen en aanpassingen ondergaan hebben.

Meer info

- https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/120578

Beschermingbesluiten

- Besluit tot vaststelling van de inventaris bouwkundig erfgoed in de provincie Vlaams-Brabant - https://id.erfgoed.net/besluiten/14867

  SchrappingsbesluitenVaststellingsbesluiten

Wetenschappelijke inventaris

Historische stadskern van Zoutleeuw

Beknopte karakterisering

Typologies steden, stadsomwallingen
Datering middeleeuwen, nieuwe tijd

Beschrijving

Algemene Beschrijving

De stad Zoutleeuw, ongeveer 60 km ten oosten van Brussel, ligt in de provincie Vlaams-Brabant, arrondissement Leuven, en grenst in het oosten aan de provincie Limburg. De stad ligt op de grens van het Hageland en Vochtig en Droog Haspengouw. De gronden rond de stad worden vooral gekenmerkt door vochtige (zand)leemgronden. De Kleine Gete die door Zoutleeuw loopt, vormt de fysieke grens tussen het Hageland in het westen en Haspengouw in het oosten. Op het gewestplan staat de binnenkern van Zoutleeuw aangeduid als ‘woongebied met cultureel, historische en/of esthetische waarde’, de ruimere stadsomgeving met Stationswijk als ‘woongebied’, de buitenste schil als ’landschappelijk waardevol agrarisch gebied’, de IJzerenweg als ‘parkgebied’ en de sporthal Ter Wallen als ’gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en algemeen nut’. De historische stadskern ligt volledig binnen de ankerplaats ’Valleien van Grote en Kleine Gete tussen Grimde, Budingen en Dormaal’.

Archeologische nota

Het eerste Zoutleeuw zou een pre-Romeinse nederzetting in het gehucht Kastel geweest zijn. Kastel zou afgeleid zijn van het Latijnse *castellum*, dat versterking betekent. De eerste vermelding dateert uit 1213 (Kempeneers 2003). Archeologisch onderzoek in 1992 toonde aan dat de feodale motteheuvel in Kastel (*Castelbergh* in 1330) minstens terug gaat tot de 12de eeuw, maar vondsten in en om de motte wezen op menselijke activiteit in de prehistorie, ijzertijd en Romeinse periode. De bewoning op de motteheuvel verdween al in de 14de eeuw. Het is niet geweten welke lokale heer de motte bewoonde (Verbeeck 1993a; Verbeeck 1993b; Verbeeck 1994). Of de *Castelbergh* de eerste, kortstondige kern van Zoutleeuw vormde, staat nog ter discussie (*infra*). Bij de kanalisering van de Kleine Gete in 1994-1996 werden in de opvulling grote hoeveelheden laatmiddeleeuws en vroegmodern afval aangetroffen. Archeologen onderzochten restanten van de eerste en tweede stadsomwalling en verwierven meer inzicht in de constructie en het uitzicht van de ingeplante verdedigingstorens (Opsteyn 1996). Ook bij het archeologisch onderzoek uitgevoerd tijdens de studieopdracht ’Archeologische evaluatie en waardering van de Spaanse Citadel’ en de archeologische vooronderzoeken bij “Aen Den Hoorn” en “De Vesten” werden talrijke restanten van de middeleeuwse omwallingen en de 17de-eeuwse vestengordel annex citadel gedocumenteerd (Ryssaert e.a 2013; Vander Ginst e.a. 2013; Hazen 2014).

De oudst overgeleverde vorm van Zoutleeuw stamt uit 980 en luidt *Leuua* (Gysseling 1960). Dit komt uit het Germaans *hlaiwa*. *Hlaiwa* of Leeuw betekent "bij de (graf)heuvels". Dit toponiem is van vroegmiddeleeuwse oorsprong. De tot heden oudst gevonden vorm met ’zout’ dateert van 1533. In dit jaar werd Guilelmus van Ottenborch van Soutleu ingeschreven aan de universiteit te Leuven. De betekenis van de term ’Zout’ is onzeker: misschien bestaat er een verband met de taks op zout die Zoutleeuw mocht heffen en dat druk verhandeld werd in de stad. Een andere verklaring zou kunnen zijn dat het een afleiding is van ’solde’, soldij, een verwijzing naar de soldeniers van het aanzienlijke garnizoen dat in de 16de eeuw in Leeuw was gelegerd (Kempeneers 2003).

Algemeen neemt men aan dat er vanaf de 10de eeuw in de regio Zoutleeuw een aantal gelijkaardige, zogenaamde primitieve bewoningskernen bestonden waarbij twee gehuchten opvielen (Ryssaert e.a. 2013). Het gehucht Ophem door de vroege aanwezigheid van de Sint-Sulpitiuskapel, de eerste parochiekerk van Leeuw (vermoedelijk 7de eeuw), en het gehucht Dalhem aan de Kleine Gete aangezien daaruit het latere Zoutleeuw zou groeien. In de directe nabijheid situeren zich nog twee gehuchten die het vermelden waard zijn. Het gehucht Uithem met de Sint-Janskapel en het gehucht Kastel met de motte op de Kastelberg. Ophem, Dalhem en Uithem zijn namen met een *hem*-suffix wat duidt op de plaats die bewoond wordt door een groep van personen, met elkaar verbonden door een familie- of dienstverband. Zulke plaatsnamen kennen hun oorsprong in de 6de tot 8ste eeuw. Het *patrocinium* Sint-Sulpitius verwijst naar de vroegmiddeleeuwse bisschop Sulpitius II Pius (ook de Goede of de Vrome) van Bourges (Frankrijk; † 647).

Vanaf de volle middeleeuwen zijn er heel wat archivalische en literaire bronnen over Zoutleeuw. Dit is niet verrassend aangezien de nederzetting een belangrijke schakel bleek in de geo- en handelspolitiek van de graven van Leuven en later de hertogen van Brabant tegen de prins-bisschop van Luik (Ryssaert e.a. 2013). De heerlijkheid Leeuw werd in de 11de eeuw door de graven van Leuven verworven. Het historische belang van Zoutleeuw vertaalde zich in een aantal verwezenlijkingen die nu nog steeds gedeeltelijk bewaard zijn in het stadsweefsel, de percelering en de hoge concentratie monumentale resten. In de vroege 12de eeuw (1100-1133) kreeg de stad zijn eerste omwalling, op initiatief van de graven van Leuven. Deze eerste omwalling beperkte zich tot het gehucht Dalhem. In de loop van de 12de eeuw bleek Dalhem de andere kernen te overschaduwen. De aanleg van een omwalling omheen het gehucht suggereert dat Dalhem al druk werd bewoond. Uit de historische bronnen blijkt bovendien duidelijk dat de textielindustrie en handelsactiviteiten zich ontplooiden ten laatste in de 12de eeuw. Dalhem profiteerde mogelijk van een betere ligging aan de Kleine Gete en werd zo de kern van de latere stad Zoutleeuw. De Kleine Gete speelde immers een belangrijke rol in de ontwikkeling van de stad. Zeker in 1213 was de Kleine Gete bevaarbaar gemaakt. Dit blijkt uit een oorkonde van hertog Hendrik I waarin werd bepaald dat goederen vervoerd over de rivier voorbij Halen enkel in Zoutleeuw gelost en verkocht mochten worden. Ook zou er tot zeker in de 13de eeuw een aanlegplaats voor schepen gelegen hebben. In een bron uit de 14de eeuw werd letterlijk een haven vermeld. Zoutleeuw werd de meest landinwaarts gelegen haven van het Scheldebekken. Het was de eerste inscheepmogelijkheid om het handelsverkeer over land van het Rijnland naar de Noordzee te brengen, met andere woorden dé schakel van Oost naar West. De lakenhandel floreerde. Het Leeuwse laken werd bijvoorbeeld in het hele Maas- en Rijnland, Frankrijk en Engeland verhandeld (Ryssaert e.a. 2013). Over de bouw en het uitzicht van de omwalling bevatten de bronnen nauwelijks informatie. De binnenste omwalling was waarschijnlijk ongeveer 1.500 m lang. Toegang tot de stad kreeg men via vijf poorten. Tussen de poorten werd de omwalling versterkt door minstens twaalf torens. Het kunnen er ook meer geweest zijn, want in de 16de eeuw – wanneer de kaart van Deventer werd opgetekend - was al een gedeelte van de binnenste omwalling afgebroken. Wellicht was deze muur al in natuur- en ijzerzandsteen opgebouwd. Over de volledige lengte was een waterdragende gracht gegraven. De exacte breedte van deze gracht is niet bekend. Het huidige stratenpatroon in de stadskern herinnert nog aan deze eerste omwalling, maar is vooral goed bewaard aan de zuidelijke en westelijke zijde van de stad. Resten van de eerste omwalling zijn fysiek bewaard op de hoek van de Grote Markt en V. Betsstraat (Vandenberghe 1980). Aan de zuidkant valt op dat het tracé van de omwalling zich situeert ter hoogte van braakliggende percelen. De westelijke zone is geïntegreerd in de tweede stadsomwalling (*infra*).

In 1236 werd de parochiekerk overgedragen van de Sint-Sulpitiuskerk naar de Sint-Leonarduskerk in het huidige centrum. De patroonheilige Sint-Leonardus verwijst naar de kluizenaar en/of abt Leonardus van Sint-Léonard-de-Noblat (Frankrijk; † ca. 559). Vele kooplui en ambachtslui vestigden zich binnen de beschermende muren van de nederzetting. Het stratenpatroon van de kern werd gedomineerd door de Kleine Gete en de markt. In deze periode kregen de delen van het plein de naam van de goederen die er werden verhandeld (Korenmarkt, Kaasmarkt, Garenmarkt, Vismarkt). De stad had in 1281 al een *Vleeshuys* of Vleeshalle, maar het te klein geworden gebouw werd in 1316 vervangen door het huidige gebouw. De nieuwe hal werd opgetrokken op de muur van de eerste vestingwal uit de 12de eeuw. Een fragment van die wal is ingebouwd in de achtergevel. De Bogaarden waren aanwezig in de stad vanaf ca. 1290. Zij bouwden hun klooster in het noorden van de stad. Het Bethaniaklooster werd gesticht in 1480, aansluitend aan de eerste stadsomwalling. Het eerste begijnhof bevond zich buiten de stadsomwalling, tussen de Kleine Gete en de Vloedgracht, op de plaats De Grieken. Na de doortocht van de Hollandse troepen in 1578 werd het begijnhof verplaatst naar huidige locatie. Als versterkte stad bezat Zoutleeuw 3 schuttersgilden. Er was een voet- of kruisbooggilde met Sint-Joris als patroon. De handboogschutters kozen Sint-Sebastiaan als patroon. Later kwam de Kolveniersgilde erbij, met Sint-Leonardus als patroon (Kempeneers 2003).

In de 13de eeuw had de stad van de hertogen van Brabant belangrijke vrijheden gekregen. De lakennijverheid had op dat moment voor een enorme economische groei gezorgd. Door deze welvaart werd Zoutleeuw in 1312 één van de hoofdsteden van Brabant. De stad ontving belangrijke privileges van de hertogen van Brabant, maar moest in ruil het grondgebied verdedigen tegen invallen van het nabijgelegen prinsbisdom Luik. Om die reden werd rond 1330-1350 een tweede, ruimere ringmuur gebouwd. De stadsomwalling werd in zuidelijke richting uitgebreid om het Scholierenklooster, gelegen op een natuurlijke hoogte in het gehucht Ophem, binnen de stadswal te brengen. Dit klooster werd in 1235 opgericht bij de Sint-Sulpitiuskerk. De tweede omwalling - te zien op de kaart van Deventer - was 3.000 meter lang en telde vijf poorten en twintig torens. Ook hier was er een waterdragende gracht. Deze zou op sommige plaatsen wel 25 à 35 m breed zijn geweest. De eerste en tweede omwalling hadden drie torens en de Uithempoort (of Tiensepoort) gemeenschappelijk. Aan de noordoostelijke zijde lijkt een dubbele gracht te hebben gelegen. Opvallend is dat behalve aan de westelijke zijde, waar men een gedeelte van de binnenste omwalling heeft gebruikt, overal poorten enkele honderden meters verder dan de bestaande poorten werden gebouwd. Talrijke resten van deze omwalling zijn nog leesbaar in het stratenpatroon en zowel onder- als bovengronds aanwezig (o.a. het Heksenkot, muurresten aan het Walstraatje, restanten Sint-Truidensepoort, fragment bij de OCMW-campus, De Vesten-Kamiano, ...). Het omwalde areaal werd gevoelig vergroot en bevond zich tot voor kort nog steeds voor een groot deel in ruraal gebied, wat de bewaring van de resten bevorderde. In het stadsweefsel en op het digitaal hoogtemodel kunnen de contouren ervan nog herkend worden.

Vanaf de 15de eeuw was de economische bloeiperiode van Zoutleeuw voorbij. Concurrentie van laken uit Engeland zorgde voor de

neergang van het Leeuwse laken. Die neergang werd versterkt door de opkomst van Tienen als handelscentrum toen de Grote Gete in 1525 tot in die stad bevaarbaar werd. Het resultaat is dat Zoutleeuw onder andere de aansluiting verloor met de andere Brabantse hoofdsteden. Ook op demografisch vlak valt een afname op. Tijdens de godsdienstoorlogen en de Tachtigjarige Oorlog werd de stad enkele keren grondig vernield. Toch slaagde de stad erin de schijn van grootheid op te houden en bouwde in 1538 zelfs nog een prestigieus stadhuis, dat thans nog de markt siert.

Op militair-strategisch vlak won Zoutleeuw echter aan belang. Vanaf 1552 werd gestart met de gefaseerde uitbouw van de derde wal, waarbij de tweede stadsomwalling werd geïntegreerd. In de 17de eeuw, onder Spaans bewind, kreeg de stad een uitgesproken militaire functie. Vanaf 1642 werden de deels vervallen vestingen hersteld en aangevuld met monumentale aarden versterkingen in de vorm van halve manen of hoornwerken. Dit was vooral indrukwekkend aan de oostelijke zijde waar de Sint-Truidensepoort werd versterkt met een *barbacane* en diverse voorwerken. Een belangrijk facet in de 17de-eeuwse verdedigingsstrategie werd namelijk gevormd door lager gelegen gebieden die in tijden van oorlog onder water gezet konden worden. Aan de (noord)oostelijke zijde van Zoutleeuw kon inundatie omwille van de topografie niet. De imposante uitbouw van de versterking is nog te volgen via de waterwegen, perceelsgrenzen en reliëfverschillen zichtbaar op het digitaal hoogtemodel. Restanten van de Sint-Tuidensepoort en *barbacane* dagzomen, zij het dat ze in zeer slecht staat zijn. Het nabijgelegen Heksenkot werd in deze periode als kruitmagazijn ingericht. De aanpassingen aan noordelijke zijde zijn minder prominent herkenbaar, maar nog steeds te volgen aan de hand van de percelering en microreliëfverschillen. Ten westen van Zoutleeuw is de conservering minder, onder andere ten gevolge van de recente bouw van de OCMW campus. Langs de zuidwestelijke zijde zijn microreliëfverschillen te zien maar het is niet duidelijk of ze tot de tweede dan wel derde omwalling horen.

Een aangepaste stadswal volstond niet als verdediging tegen een artillerieaanval en daarom besliste de Spaanse bewindvoerder tot de oprichting van een extra fortificatie, een imposant aarden bolwerk. Het op een natuurlijke hoogte liggende gehucht Ophem werd gekozen als locatie voor de oprichting van een citadel, geïntegreerd in de bestaande stadsomwalling. In de herfst van 1670 begon men met de bouw die tot 1679 zou duren. Voor de aanleg van dit grote bouwwerk moest een deel van de stad verdwijnen, het klooster van de Dalscholieren werd afgebroken en de Sint-Sulpitiuskerk werd omgevormd tot garnizoenskerk. De versterking bestond uit wallen, grachten, kroonwerken, ravelijnen, bastions en halfbastions. De citadel vormde een dorp op zich: het omvatte kazernes, een kerk, magazijn, bakkerij, barakken, stallen en een hoge batterij. De totale oppervlakte van de omwalde stad met citadel bedroeg ca. 83 ha.

Na de snelle verovering van de vestingstad door de Fransen vanuit Maastricht in 1678 heeft ook de bekende Franse vestingbouwkundige Vauban zijn licht op de vesting geworpen. Door tijdsgebrek konden zijn ideeën echter niet worden uitgevoerd. Door de vrede van Nijmegen van 1678 kwam Zoutleeuw immers opnieuw in Spaanse handen. Toen de Spaanse Successieoorlog (1701-1714) uitbrak, ging men de door Vauban voorgestelde verbeteringswerken opnieuw bestuderen. De Fransen lieten de vesting opnieuw in staat van verdediging brengen door de grachten uit te diepen en de borstweringen te verhogen. Vesting Zoutleeuw werd in deze periode geïntegreerd in *'La ligne du Brabant'*, een verdedigingslinie met als doel de Zuidelijke Nederlanden veilig te stellen tegen aanvallers uit het noorden en het oosten. Dit feit had tot gevolg dat Franse militaire ingenieurs plannen maakten voor de verdere uitbreiding en verbetering van de vesting. Zo werden bijkomende ravelijnen, bastions, wapenplaatsen en tal van voorwerken gepland. Deze werden evenwel niet uitgevoerd. Aan de Sint-Truidensepoort werd in 1703 wel een grote halve maan toegevoegd. Deze halve maan was zelf beschermd door een voorliggende natte gracht met op het voorterrein twee wapenplaatsen. In 1705 valt Zoutleeuw in de handen van de geallieerde aanvoerder hertog van Marlborough (1650-1722).

Door veranderingen op het politieke toneel verloor de vesting haar militaire betekenis. Na de inlijving van onze gewesten bij Frankrijk, werd het prinsbisdom Luik opgeheven en hiermee viel ook de dreiging binnen deze regio weg. Het garnizoen werd er weggehaald. De vestingwerken raakten in verval. De Ferrariskaart (1771-1777) toont de situatie vlak voor de afbraak. In 1784 begon de ontmanteling van de stadsomwallingen en de citadel. De wallen werden geslecht, de grachten opgevuld en de gronden werden daarna verkaveld en verkocht of verhuurd als grasland.

De tijd onder het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden bracht opnieuw welvaart. In 1830 viel de uitroeping van de Belgische Onafhankelijkheid voor Zoutleeuw ironisch genoeg samen met het verlies van haar stadstitel. Pas in 1985 kreeg Zoutleeuw die titel terug.

De Leeuwse stadskern kent nog steeds het middeleeuwse stratenpatroon rond de Kleine Gete, wat zich heeft bestendigd in de (bouwkundige) bescherming van de gehele stadskern. Het volledige areaal tot en met de derde stadsomwalling heeft toch ook een groot archeologisch potentieel. De relatief goede conservatie van de omwalling en het bouwkundig erfgoed, zowel ondergronds als bovengronds, is in de eerste plaats een gevolg van de beperkte stadsontwikkeling in de 19de-20ste eeuw. De Stationswijk ten zuidoosten van het stadscentrum is een illustratie van de kortstondige stedelijke expansie op het eind van de 19de eeuw, resulterend in een aantal eclectische villa's met omliggende parken. Een drietal villa's hebben bijzondere waarde vanwege hun typerend park in landschappelijke stijl en de restanten van de omwallingen die in elke tuin aanwezig zijn.

Evaluatie van de bewaringstoestand en motivatie voor de afbakening

De stedelijke ruimte bewaart sporen van samenlevingen die daar achtereenvolgens aanwezig waren en deze ruimte aan hun noden hebben aangepast. Ze is met andere woorden het resultaat van een complex levenstraject waarbij de invulling veranderlijk was naar gelang de sociaal-economische, maatschappelijke en institutionele context. Meer nog dan bij dorpen hebben stadsplattegronden een cumulatief karakter en verschillende fasen. De meeste steden zijn niet als geheel gepland, maar hebben vaak een oude nederzettingskern die teruggaat op een oude burcht of abdij, een economische infrastructuur of andere. Soms kunnen deze zelfs refereren naar een oudere, vroeg- of pre-middeleeuwse aanwezigheid.

Het gebruik van de 19de-eeuwse kadasterkaart (gereduceerd kadaster) als bron voor het onderzoek naar de historische gelaagdheid van een stad wordt gesuggereerd omdat deze een tijdsbeeld geeft van net voor de industrialisering en omdat dit de eerste nauwkeurige versie van het kadaster is met perceelsaanduiding. De oorspronkelijke perceelsindeling van een stad is een relatief stabiel element in de

plattegrond, die vaak een prestedelijke oorsprong kent. Ondanks de processen van herverdeling blijven oude bezitsgrenzen en straatpatronen toch lang zichtbaar in het stedelijke landschap. De historische stedelijke kernen zijn immense archeologische sites en behoren tot de meest uitgebreide en complexe sites ter wereld, zowel in extensie als in stratigrafie. Tegelijkertijd zijn deze sites door permanente verstedelijking en stedelijke ontwikkeling ter plaatse zwaar bedreigd.

Wat betreft de afbakening wordt er traditioneel van uitgegaan dat de aanwezige versterkingen in de eerste plaats louter defensieve structuren waren en als dusdanig infrastructuur met een zware belemmerende invloed op de stadsontwikkeling. Hieruit volgt de constructie om de stadswallen te beschouwen als grenzen aan de stadsgroei en dus als bepaling van stadsfasen. De stadswallen vormen een belangrijk onderdeel van de stedelijke identiteit en zijn als zodanig actieve componenten en bepalend voor de conceptuele stedelijke ruimte vóór de industriële periode en dus ook betekenisvol als afbakening van de complexe archeologische sites die onze steden zijn.

Omwille van al deze redenen wordt de grens van de archeologisch complexe en waardevolle ruimte vastgelegd op de buitenste afbakening van de stadsgracht rond de wallen en muren. De grachten bieden bovendien goede bewaringscondities voor organisch stedelijk afval. In een aantal gevallen werden de laatmiddeleeuwse muren tussen de 16de en de 18de eeuw vervangen door bastions en Vaubanversterkingen. De vergelijking met oudere stadsplannen laat ons echter steeds zien dat deze latere omwallingen ook de volledige laatmiddeleeuwse ruimte omvatten.

Het intekenen van de kernen gebeurde vanuit de ruimste perceelsafbakening en rekening houdende met belangrijke fysieke grenzen. Deze afbakening concentreert zich in de eerste plaats op de begrenzingen die zichtbaar zijn op de kaart, zoals stadsmuren, omwalling, stadsgrachten. Ook de open ruimtes tussen de bebouwde kern en strategische elementen zoals de rivieroever worden mee opgenomen. Op deze manier zijn we honderd procent zeker dat de afbakening van de historische stedelijke kernen in Vlaanderen dekkend is voor de volledige zone met complex stadsarcheologisch erfgoed (Tys e.a. 2010).

Bibliografie

Atlas des villes de la Belgique au XVIe siècle, Jacob Van Deventer, Nationaal Geografisch Instituut, facsimile uitgegeven in 1884-1924.

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.

Gereduceerde Kadasterkaart van België, Dépôt de la Guerre, uitgegeven in 1845-1855, schaal 1:20.000.

Ankerplaats uit de landschapsatlas: 2001: Ankerplaats ‘Valleien van Grote en Kleine Gete tussen Grimde, Budingen en Dormaal’. Landschapsatlas, A20050, Agentschap Onroerend Erfgoed, Brussel.

Onroerend Erfgoed, Digitaal beschermingsdossier 4.001/24130/102.1, De Spaanse Citadel te Zoutleeuw (I. Jansen, 2014).

GYSSELING M. 1960: *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)* II, 1105.

HAZEN P. 2014: *De verdedigingswerken van De Vesten onderzocht. Een archeologische opgraving aan De Vesten (vzw Kamiano) te Zoutleeuw*, VEC rapport 21, Leuven.

KEMPENEERS P. 2003: *Zoutleeuw: een toponymisch-geschiedkundige studie*, Nomina Geographica Flandrica, Monografieën 19, Leuven : Instituut voor Naamkunde.

OPSTEYN L. 1996: Grote vondsten uit de kleine Gete. Recent archeologisch onderzoek te Zoutleeuw, *De Brabantse Folklore en Geschiedenis* 289, 3-126.

RYSSAERT C., MAES D., EXALTUS R., ORBON J. & SEVENANTS W. 2013: *Archeologische evaluatie en waardering van de Spaanse Citadel. Zoutleeuw, provincie Vlaams-Brabant*, Antwerpen.

TYS D., BUYLE E., VERDURMEN I. & CANTERS F. 2010: *Vectorisering en karakterisering van nederzettingskernen op basis van het zgn. 'gereduceerd kadaster'*, Skar-Rapport 5, Brussel.

VANDENBERGHE S. 1980: Archeologische vondsten in Zoutleeuw, *De Brabantse Folklore* 227-228, 406-408.

VANDER GINST V., SMEETS M. & DE PUYDT M. 2013: *Het archeologisch vooronderzoek Aen Den Hoorn te Zoutleeuw*, Archeo-rapport 179, Kessel-Lo.

VERBEECK M. 1993: De Castelbergh-motte te Zoutleeuw (Brab.), *Archaeologia Mediaevalis* 16.1, 34-35.

VERBEECK M. 1993: Archeologie in de regio Zoutleeuw, In: Verbeeck, M. (ed.), *Zoutleeuws verleden aan het woord. Eerste resultaten van het archeologisch en archivalisch onderzoek*, 39-60.

VERBEECK M. 1994: De castrale motte de Castelberg te Zoutleeuw (Brab.), *Archaeologia Mediaevalis* 17, 26-27.

http://nl.wikipedia.org/wiki/Zoutleeuw (geraadpleegd op 15 september 2014).

http://www.zoutleeuw.be/website/12-www/68-www/142-www.html (geraadpleegd op 15 september 2014).

DE CROMBRUGGHE A., GENICOT L., SANSEN H., VAN AERSCHOT S. & VANHOVE J. 1971: *Hal van Zoutleeuw* [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/43128 (geraadpleegd op 15 september 2014).

S.N. s.d.: *Gasthuis der grauwzusters* [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/200156 (geraadpleegd op 15 september 2014).

DENEEF R. 2008: *Park van de Villa Fineau* [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/244 (geraadpleegd op 15 september 2014).

DE CROMBRUGGHE A., GENICOT L., SANSEN H., VAN AERSCHOT S. & VANHOVE J. 1971: Stadhuis van Zoutleeuw [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/43129 (geraadpleegd op 15 september 2014).

http://www.heiligen.net/ (geraadpleegd op 15 september 2014)

Is aangeduid als

- **Zoutleeuw (Zoutleeuw)** Deze zone omvat de historische stadskern van Zoutleeuw.

Omvat

- **Beekstraat (Zoutleeuw)** Zoutleeuw Beekstraat: er werden meerdere niveaus aangetroffen, en onder voorbehoud ook zwarte lagen.
- **Bogaerdenstraat (Zoutleeuw)** Tijdens het vooronderzoek werden voornamelijk ophogingslagen aangetroffen. Daarnaast kwam een smal muurtje of fundering aan het licht dat in verband kan gebracht worden met kleine constructie dat mogelijk hoorde tot de aangrenzende hoeve.
- **Budingenweg, De Weermuur, Diesterpoort (Zoutleeuw)** Door de verstoring van de bodem kon er maar 1 recent ophogingspakket aangetroffen worden.
- **De Weermuur (Zoutleeuw)** Naar aanleiding van een verkaveling vond eerst het proefsleuvenonderzoek Ravelijn plaats. In 2 fasen werd het terrein nadien opgegraven. Dit is fase 1.
- **De Weermuur (Zoutleeuw)** Naar aanleiding van een verkaveling vond een eerst het proefsleuvenonderzoek Ravelijn plaats. In 2 fasen werd het terrein nadien opgegraven. Dit is fase 2.
- **Budingenweg (Zoutleeuw)** Naar aanleiding van de geplande sloop en nieuwbouw met aanhorigheden aan de Freinetschool werd een archeologisch vooronderzoek en een vervolgonderzoek uitgevoerd.
- **Grote Markt (Zoutleeuw)** Naar aanleiding van de renovatie en nieuwbouw van twee appartementsgebouwen vond een archeologische opgraving plaats.
- **Grote Markt 20 (Zoutleeuw)** Er werd een natuurstenen muurfundering aangetroffen. De fundering dateert mogelijk van een oudere fase van het pand.
- **Ossenwegstraat (Zoutleeuw)** In september 2018 vond een vlakdekkende opgraving plaats naar aanleiding van de bouw van een appartement.
- **Ossenwegstraat 1A (Zoutleeuw)** Zoutleeuw Ossenwegstraat Scoutslokalen: lineaire structuren en enkele kuilen.
- **De Weermuur (Zoutleeuw)** Naar aanleiding van een verkaveling vond er archeologisch vooronderzoekplaats.
- **De Weermuur (Zoutleeuw)** Naar aanleiding van de aanleg van een bufferbekken werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd.
- **Schipstraat (Zoutleeuw)** Het onderzoeksgebied is gelegen net buiten de middeleeuwse stad in een 17de-eeuws kroonwerk. Uit de middeleeuwen zijn in het onderzoeksgebied vele vondsten en enkele greppels bewaard gebleven.
- **Schipstraat 59-60 (Zoutleeuw)** Het vondst- en sporenmateriaal past duidelijk in het traditionele beeld dat bekend is voor een middeleeuwse stadscontext.

Is deel van

- **Zoutleeuw (Zoutleeuw)**

Meer info

- https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140044

Stadskern Zoutleeuw

Beknopte karakterisering

Typologies openbare pleinen, steden

Beschrijving

De historische stadskern van Zoutleeuw met bewaard middeleeuws stratenpatroon, getypeerd door de ligging aan de Kleine Gete. Door de stadsbrand van 1713 dateren de meeste woningen van na die periode, met enkele bewaarde oudere gebouwen.

Historiek

Zoutleeuw, het kleine stadje tussen Tienen en Sint-Truiden op de oostgrens van Brabant, is vooral bekend om de fraaie gotische Sint-Leonarduskerk (13de-16de eeuw) met haar rijke kunstschatten en het vroeg 16de-eeuwse stadhuis van Rombout Keldermans, beide op de Grote Markt. De omvang van dit plein, de vroegere "Corenmerckt" en de rijke bebouwing getuigen van een vroegere welstand. Het belang van Zoutleeuw tijdens de middeleeuwen situeerde zich zowel op het politieke, commerciële als militaire vlak. Samen met Brussel en Leuven behoorde Zoutleeuw tot de zeven vrije steden van het hertogdom Brabant, met vertegenwoordiging in de staten van Brabant. Door haar ligging aan de Kleine Gete, die sinds de 12de eeuw bevaarbaar was, en aan de oude handelsweg Keulen - Bavai ontwikkelde de stad zich tot een belangrijk handels- en transitcentrum. Tenslotte was Zoutleeuw, met haar stevige omwalling van strategisch belang als vooruitgeschoven verdedigingspost op de oostgrens van het hertogdom Brabant. Naar verluidt gaat haar oorsprong terug tot een pre-Romeinse vestiging op de "Casteelberghe", ten noordoosten van de stad, waarvan enkel een litteken in het landschap is bewaard.

In de loop van de 11de eeuw kwam Zoutleeuw in het bezit van de graven van Leuven, die circa 1106 een eerste omwalling lieten optrekken. Daarvan zijn de toren van de Sint-Truidenpoort naast het stadhuis en de achtergevel van de halle vrijwel de enige restanten. Vanaf 1330 werd gebouwd aan een grotere omwalling, met aanpassingswerken in 1507 en 1552. Een muurfragment is bewaard in de omheiningsmuur van het oud gasthuis (1846) aan de Gete. In de periode 1671-1679 werden op last van de centrale regering indrukwekkende fortificaties uitgevoerd volgens de principes van het gebastioneerd vestigingsstelsel. Ten zuiden van de stad verrees een vierkante citadel waarvoor het gehucht Ophem volledig werd onteigend. De resten van deze zogenaamde bolwerken ten zuidwesten van de stad zijn beschermd als dorpsgezicht.

Vanaf de 13de eeuw ontstond een bloeiende handel in producten zoals zout, haring, rogge, hout en steenkool. De belangrijkste lokale nijverheid was de lakenweverij. De eerste lakenhalle dateert van circa 1316. Binnen haar omwalling telde Zoutleeuw verschillende kloosters die de maatregelen van Jozef II (1783-1787) en de Franse regering (1797) niet zouden overleven: de priorij van Scholierendal (1236), het Bogaardenklooster (circa 1290), Mariëndal of Bethanië (1484), het Elisabathklooster der Grauwzusters (16de eeuw) en het Begijnhof (vóór 1260). Slechts enkele instellingen lieten materiële sporen na waaronder het Bethaniaklooster, de hoeve van Scholierendal (17de eeuw) en het voormalig refugiehuis van de Sint-Jansriddders (1786).

De eerste tekenen van economisch verval lieten zich reeds vanaf het einde van de 14de eeuw gevoelen. De zware financiële belasting die een bijna permanente legering van garnizoenen met zich bracht, de economische recessie tijdens de 15de eeuw, de daaropvolgende godsdienstoorlogen en de Europese conflicten onder Lodewijk XIV veroorzaakten een aanzienlijke verarming van de stad, die bovendien in 1676, 1693 en 1713 zwaar door brand werd geteisterd. Door de verzanding van de Gete in de 16de eeuw en de aanleg circa 1750 van de nieuwe steenweg Tienen – Sint-Truiden, die Zoutleeuw niet aandeed, werd de stad bovendien commercieel volledig geïsoleerd. Van een bloeiend en welvarend handelscentrum evolueerde Zoutleeuw tot een klein regionaal centrum met landbouw als hoofdactiviteit. Zoutleeuw bleef echter de rang van stad behouden.

Beschrijving

Zoutleeuw is grotendeels uitgebouwd op de rechteroever van de Kleine Gete, waarvan de loop bepalend was voor de enigszins langgerekte structuur. Uit een vergelijking van het stadsplan van Deventer (circa 1560) en de Ferrariskaart (1771-79) met de huidige toestand blijkt dat de middeleeuwse structuur met smal en bochtig tracé en verspringende bouwlijn, omzeggens niet is gewijzigd.

Schematisch kan het stratenpatroon herleid worden tot twee parallelle straten links en rechts van de Gete, en een derde meer oostelijk gelegen straat met een verbreding ter hoogte van de Grote Markt, waar zich de Sint-Leonarduskerk en het stadhuis bevinden. Deze drie hoofdaders worden onderling verbonden door korte dwarsstraten die, vertrekkende van de Grote Markt, rechtstreeks naar de Gete leiden.

Vanzelfsprekend wordt het stadsbeeld landschappelijk getypeerd door de loop van de Kleine Gete met haar kalkzandsteen en kwartsiet verstevigde oevers en gietijzeren afsluiting. Enkel de Schipplaats (nu Prins Leopoldplein) en de Schipstraat verwijzen naar de vroegere havenfunctie. De oude watermolen op de Gete, de Viermolen is volledig ontmanteld. De langgerekte Grote Markt is het enige plein binnen de stad. De Groenplaats, aan de noordzijde van de Sint-Leonarduskerk, is in feite het vroegere kerkhof dat in 1865 werd verwijderd, terwijl de pleinvormige verbreding in de Begijnhofstraat verwijst naar het op enkele sterk verbouwde huizen na, verdwenen begijnhof.

Tot op heden bleef de stad vrijwel gespaard van schaal vergrotende ingrepen. De bebouwing bestaat overwegend uit meestal twee bouwlagen tellende rijwoningen met daarnaast een viertal hoeves. De best bewaarde historische woningen dateren van na de grote brand van 1713. Oudere, uit de 16de- of 17de eeuw daterende woningen bleven meestal slechts in sterk verbouwde vorm bewaard. Terwijl de structuur van de eigenlijke binnenstad vrijwel onaangetast bleef, werd de zuid en zuidoostelijke stadsrand ingrijpend gewijzigd met de aanleg van de citadel in 1671-1679.

Sinds de aanleg van de steenweg naar Dormaal (nu Stationsstraat) in 1844 en de spoorverbinding Tienen-Tongeren in 1878, inmiddels gedesaffecteerd, ontwikkelde er zich een nieuwe wijk. Deze "Stationswijk" wordt getypeerd door een vijftal circa 1870 gebouwde villa's van plaatselijke notabelen, zoals de villa van de vrederechter Corswarem, van notaris Van Goidtshoven en van vrederechter Pierco.

Wat Zoutleeuw vooral typeert is het hybride karakter - een stad met de proporties en op sommige plaatsen zelfs het uitzicht van een dorp - met enerzijds een sterke bebouwingsconcentratie met smalle percellering in het centrum en anderzijds een grotere openheid met verspreide bebouwing, zelfs enkele hoeves, naar de periferie toe. Dit landelijk karakter komt nog sterk tot uiting in de site van het voormalige Bethaniaklooster: een met meidoornhagen omzoomde weide met verspreide relicten van een hoogstamboomgaard en een bouwvallige 19de-eeuwse schuur gebouwd met de restanten van het Bethaniaklooster.

- Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant, Beschermingsdossier DB000049, Stadskern met 16 monumenten (PAESMANS G., 1994).
- GALIEZ A., LANG K.N., MAES M. & OUDATZI K. 1994: *Bethania Barn and Field in Zoutleeuw, Past and Future*, onuitgegeven Integrated Project Work 3, KU Leuven, Centre for the Conservation of Historic Towns and buildings.

Omvat

- **Grote Markt (Zoutleeuw)** Arduinen pomp in classicistische stijl.
- **Bogaerdenstraat 2, 2A (Zoutleeuw)** Aan de straat gelegen boerenburgerhuis uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Sint-Truidensestraat 6 (Zoutleeuw)** Boerenhuis in bak- en zandsteenbouw, twee verdiepingen met inrijpoort, uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Grote Markt 1 (Zoutleeuw)** Twee verdiepingen hoog gebouw afgedekt met zadeldak, uit einde 18de eeuw maar vermoedelijk aangepast gedurende de 19de eeuw.
- **Grote Markt 3 (Zoutleeuw)** Burgerhuis met kern uit de 18de eeuw, verbouwd en voorzien van een nieuwe voorgevel tijdens de 19de eeuw.
- **Grote Markt 18-19 (Zoutleeuw)** Vroeger slechts één huis in traditionele bak- en zandsteenstijl. Twee verdiepingen afgedekt met een zadeldak; zijmuren voorzien van schouderstukken.
- **Grote Markt 29 (Zoutleeuw)** Burgerhuis van twee verdiepingen hoog, met classicistische inslag, daterend uit einde 18de eeuw.
- **Begijnhofstraat 1 (Zoutleeuw)** Bak- en zandstenen woning van twee verdiepingen, uit het vierde kwart van de 18de eeuw.
- **Begijnhofstraat 3 (Zoutleeuw)** Bak- en zandstenen rijhuis van twee verdiepingen, uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Begijnhofstraat 5 (Zoutleeuw)** Woning met twee verdiepingen, baksteenbouw met gebruik van zandsteen, uit einde 18de eeuw.
- **Schipstraat 3 (Zoutleeuw)** Woonhuis uit einde 18de of begin 19de eeuw.
- **Grote Markt 12 (Zoutleeuw)** Dwarshuis met trapgevel met drie verdiepingen, in traditionele stijl uit de 17de eeuw of 16de eeuw.
- **Grote Markt 20 (Zoutleeuw)** Traditioneel bak- en zandstenen woning met plint in grote breuksteen, volledig aangepast in 1763.
- **Begijnhofstraat 6, 6A (Zoutleeuw)** Enkelhuis in bak- en zandsteenbouw met twee verdiepingen, uit de tweede helft van de 18de eeuw, poortgebouwtje met korfbooginrijpoort.
- **Grote Markt 23 (Zoutleeuw)** Merkwaardig renaissancegebouw opgetrokken uit bak- en zandsteen, voorheen gedateerd 157(1) door middel van muurankers in geveltop.
- **Grote Markt 21-22 (Zoutleeuw)** Twee woningen met twee verdiepingen in bak- en zandsteenbouw, voorgevel uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Prins Leopoldplaats 3 (Zoutleeuw)** Neoclassicistisch complex door F. Drossart ontworpen in 1846, een 13 traveeën brede straatvleugel met twee kortere dwarsvleugels die een vierkante binnentuin begrenzen.
- **Bogaerdenstraat 4 (Zoutleeuw)** Wit en grijs geschilderde gesloten vierkantshoeve uit het derde kwart van de 18e eeuw, in het begin van de Bogaardenstraat, genoemd naar het verdwenen klooster.
- **Begijnhofstraat 20 (Zoutleeuw)** Hoekhuis, voorgevel volledig verbouwd in de 20ste eeuw, 18de-eeuwse achtergevel met zonnewijzer bewaard.
- **Grote Markt 11 (Zoutleeuw)** In zijn huidige vorm ruim gotisch langsgebouw met twee verdiepingen, steil zadeldak en zijtrapgevel, uit het tweede kwart van de 14de eeuw.

- **Grote Markt (Zoutleeuw)** Fraai gotisch geheel met gevel met twee torens, de werken werden aangevat rond 1231.
- **Grote Markt 2 (Zoutleeuw)** Imposante half vrijstaande neoclassicistische pastorie, opgetrokken in 1840.
- **Tiensestraat 26 (Zoutleeuw)** Bakstenen volume met twee bouwlagen onder mansardedak met kleine dakkapel, blauwe hardstenen korfboogpoort waarboven een breed rondboogvenster.
- **Ridderstraat 1 (Zoutleeuw)** Dubbelhuis met twee verdiepingen, baksteenbouw verlevendigd met arduin en sokkel van kwartsiet-breuksteen, gedagtekend 1786.
- **Ridderstraat 14 (Zoutleeuw)** Rijhuis uit het vierde kwart van de 18de eeuw. Rechthoekige vensters met vlakke, zandstenen omlijstingen gemarkeerd door een uitstekende sluitsteen. Latere wijzigingen.
- **Ridderstraat 35 (Zoutleeuw)** Rondbooginrijpoort met zandstenen omlijsting en geprofileerde druiplijst uit 17de-18de eeuw.
- **Grote Markt (Zoutleeuw)** Eerste gotisch stadhuis uit 1359, ingebouwd tussen het broodhuis en de Sint-Truidenpoort.
- **Begijnhofstraat 8 (Zoutleeuw)** Woning met twee verdiepingen en zijtrapgevels uit de 17de eeuw.
- **Grote Markt 15-16, 17 (Zoutleeuw)** Oorspronkelijk één huis, heden onderverdeeld in drie woningen en grondig gewijzigd.
- **Stationsstraat (Zoutleeuw)** Bij het binnenkomen van de stad, aan de linkerzijde van de Stationsstraat, bevindt zich het enige overblijfsel van het voormalige Bethaniaklooster in de vorm van een 18-eeuwse stalvleugel.
- **Begijnhofstraat 24 (Zoutleeuw)** Steekboogdeur uit de tweede helft van de 18de eeuw voorzien van een vlakke omlijsting van zandsteen met weinig uitstekende en door middel van ijzeren ankers bevestigde sluitsteen.
- **Ridderstraat 16 (Zoutleeuw)** Langshuis met twee verdiepingen in traditionele bak- en zandsteenstijl (17de eeuw). Wigvormig ontlastingssysteem en geprofileerde, doorlopende waterlijst boven de voormalige kruisvensters van de bovenverdieping.
- **Stationsstraat 1 (Zoutleeuw)** In 1876 gebouwde neo-Vlaamserenaissance villa, naar ontwerp van architect Louis Van Arenbergh, aan de steenweg naar Dormaal en de voormalige spoorlijn Tienen - Tongeren. De villa wordt omgeven door een landschappelijk park van 77,5 are, oorspronkelijk 70 are, met een tot vijver omgevormd gedeelte van de buitengracht van de oude stadsvest. Achter in de tuin, tegen de muur aan de Sint-Truidensesteenweg bevindt zich een koetshuis met aanpalende paardenstal.
- **Vincent Betsstraat 15 (Zoutleeuw)** Villa, in 1889 gebouwd door notaris Gustave Fineau aan de oostrand van de stad. De bijhorende conciërgewoning is opgetrokken op de muurresten van de 'Kruittoren', de enige stadstoren van de rond 1330 gebouwde stadomwalling waarvan bovengrondse resten bewaard bleven. Omgeven door landschappelijk park met vijvertje, circa 1,5 hectare; sinds 1976 openbaar park.
- **Stationsstraat 7 (Zoutleeuw)** Villa met koetshuis, gebouwd in 1879 door notaris Willem Van Goidtsnoven. De sobere architectuur van de villa contrasteert met het speelse karakter van koetshuis, met onder meer een polygonaal torentje met leien spits en een open onderbouw. Omgeven door landschappelijk park van oorspronkelijk 1 hectare 22 are, nadien verkleind tot 94 are, een tot vijver omgevormd gedeelte van de buitengracht van de oude stadsvest; goed bewaard geheel met enkele zeldzame bomen.
- **Prins Leopoldplaats 6 (Zoutleeuw)** Deze voormalige jongensschool uit 1881 werd eind 19de eeuw verbouwd tot vredegerecht naar plannen van Jules Barbier met muurschilderingen, sgraffito, en art-nouveaudetaillering.
- **Achter de Kapel 3, Grote Markt 25 (Zoutleeuw)** Woonhuis afgedekt met zadeldak, zijpuntgevel voorzien van schouderstukken, muurvlechtingen en drie oculi, uit de 18de eeuw.
- **Begijnhofstraat 25 (Zoutleeuw)** Woonhuis met 18de-eeuwse voorgevel met rechthoekige deur met vlakke zandstenen omlijsting.
- **Ridderstraat 12 (Zoutleeuw)** Enkelhuis uit de 18de eeuw, voorgevel gewijzigd en bepleisterd omtrent einde 19de of begin 20ste eeuw.
- **Ridderstraat 22-24 (Zoutleeuw)** Voormalig dwarshuis of gedeelte van complex huis(?) uit de 17de-18de eeuw. Latere wijzigingen.
- **Begijnhofstraat 21-22 (Zoutleeuw)** Gedateerd door middel van muurankers, volledig gewijzigde voorgevelordonnantie.
- **Grote Markt 28 (Zoutleeuw)** Gedateerd 1676 boven aan de gevel (opnieuw gebruikte gevelsteen?).
- **Grote Markt 5-6, 7 (Zoutleeuw)** Woonhuizen uit de 18de eeuw die latere verbouwingen en aanpassingen ondergaan hebben.
- **Grote Markt (Zoutleeuw)** Naar aanleiding van de renovatie en nieuwbouw van twee appartementsgebouwen vond een archeologische opgraving plaats.
- **De Weermuur (Zoutleeuw)** Vier proefsleuven geven beeld van de locatie en bewaringstoestand van de vestingsgrachten, wallen en het ravelijnlichaam van de 17de-18de-eeuwse vestingswerken in Zoutleeuw.

Is aangeduid als

- **3 Sluizenweg, Achter de Kapel, Beekstraat, Begijnhofstraat, Bethaniastraat, Bogaerdenstraat, Dr. R. Lowetstraat, Groenplaats, Grote Markt, Hekstraat, Kanonstraat, Kapelstraat, Kloosterstraat, Koepoortstraat, Pottekaasstraat, Predikherenstraat, Prins Leopoldplaats, Prof. E. Vlieberghstraat, Prof. R. Verdeyenstraat, Ridderstraat, Rijkswachtstraat, Schipstraat, Sint-Truidensesteenweg, Sint-Truidensestraat, Stationsstraat, Tiensestraat, Varkensmarkt, Vincent Betsstraat, Vleesstraat (Zoutleeuw)** De historische stadskern van Zoutleeuw, met bewaard middeleeuws stratenpatroon, getypeerd door de ligging aan de Kleine Gete. Door de stadsbrand van 1713 dateren de meeste woningen van na die periode, met enkele bewaarde oudere gebouwen.
- **3 Sluizenweg, Achter de Kapel, Beekstraat, Begijnhofstraat, Bethaniastraat, Bogaerdenstraat, Dr. R. Lowetstraat, Groenplaats, Grote Markt, Hekstraat, Kanonstraat, Kapelstraat, Kloosterstraat, Koepoortstraat, Pottekaasstraat, Predikherenstraat, Prins Leopoldplaats, Prof. E. Vlieberghstraat, Prof. R. Verdeyenstraat, Ridderstraat, Rijkswachtstraat, Schipstraat, Sint-Truidensesteenweg, Sint-Truidensestraat, Stationsstraat, Tiensestraat,**

Varkensmarkt, Vincent Betsstraat, Vleesstraat (Zoutleeuw) De bescherming als stadsgezicht omvat de stadskern van Zoutleeuw.

Is deel van

- **Zoutleeuw (Zoutleeuw)**

Meer info

- https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/302465

Valleien van de Grote en Kleine Gete

Beknopte karakterisering

Typologies	landgoederen, burchten, hoeven, kastelen, kerken, gehuchten, steden, motteheuvels, graslanden, beken, valleien, compartimentenlandschappen, agrarische landschappen, slagvelden
Datering	WO I

Beschrijving

De opgenomen delen van de valleien van de Grote en de Kleine Gete worden gesitueerd ten noorden van de steenweg Tienen-Sint-Truiden. Bij Budingen stromen de Grote en Kleine Gete samen in de Gete om na 12 km bij Halen in de Demer uit te monden.

Fysische geografie

Op het einde van het Tertiair werden de rivier/beekvalleien in dit gebied gevormd. Tot dan lag de kustlijn in dit gebied, maar wanneer de zee zich naar het noordwesten terugtrok, kwam een vlakte vrij te liggen waarin zich, vooral tijdens ijstijden, een rivierstelsel kon vormen. Tijdens het quartair kon de Getevallei enigszins opgevuld worden door sedimentatie en door veenvorming. De Getevallei is een relatief brede en vlakke vallei waarin verschillende zijbeken zich bij de Gete voegen; de Graasbeek, de Melsterbeek die lange tijd parallel loopt met de Gete, de Roelbeek, de Leeuwenbeek, de Halensebeek, ... Uiteindelijk stroomt de Gete nabij Halen in de Demer. Dat de beekvalleien archeologisch waardevolle zones zijn, bewijzen onder meer de vondsten van artefacten uit de steentijd zoals op de oever van de Melsterbeek. Het zachte reliëf in combinatie met de nabijheid van water leverde gunstige omstandigheden voor een vroege menselijke bewoning. Dezelfde elementen speelden een rol in latere periodes zoals de metaaltijd. Nabij Utsenaken werd op basis van luchtfoto's een vermoedelijke bronstijd grafheuvel gelokaliseerd op de lichte helling naar de oever van de Grote Gete toe. Ook uit de Romeinse periode en de vroege, volle en late middeleeuwen zijn verschillende voorbeelden van menselijke activiteit in de Getevallei voorhanden.

Cultuurhistorie

Het ingrijpen van de mens in de beekvallei is duidelijk merkbaar. Zeker in de 13de eeuw werden grachten gegraven zoals de 's-

Hertogengracht, gegraven tussen 1221-1235 op bevel van de hertog van Brabant, en de Vloedgracht die in 1235 reeds werd vermeld. Voor het vlot afvoeren van het water waren er sluizen aanwezig in het gebied. Op een kaart van 1665 van Abdij van Park staat bij de splitsing van de Graasbeek-Melsterbeek een sluis weergegeven met daarbij 'sluyse van waer die hooft grachten gewatert worden'. De grachten in de beekvallei werden dus niet alleen gebruikt voor het afvoeren van overtollig water, maar werden ook benut voor het bevloeien van de gronden zodat een vruchtbaar laagje slib werd afgezet. Afgaande op de vele ontginningscentra in de beekvallei en het ingrijpen van de mens op de waterhuishouding is de ontginning van de Getevallei waarschijnlijk middeleeuws. Deze ontginningen hebben geresulteerd in een nu ook nog uitzonderlijk gaaf beemdenlandschap. Het is een gecompartimenteerd landschap bestaande uit drassige graslanden met als perceelsrandbegroeiing opgaande bomenrijen en populieraanplantingen. De graas- en hooilanden hebben een zeldzaam wordende fauna en flora. De vallei is een aaneengesloten biologisch waardevol complex. De wegen lopen op de valleirand en er lopen opvallend weinig dwarswegen door de vallei wat de gaafheid versterkt.

Aan het einde van de 18de eeuw bestond de vallei hoofdzakelijk uit beemden met perceelsrandbegroeiing en enkele verspreide beboste percelen. Vanaf de tweede helft van de 19de eeuw werden sommige beemden omgezet in populierenaanplantingen en verdween een deel van de perceelsrandbegroeiing. Toch zijn er in het gebied verschillende aaneengesloten gebieden met beemden en opgaande bomenrijen die sinds het einde van de 18de eeuw nauwelijks wijzigingen hebben doorgemaakt, enkel de bewoning is toegenomen. Een mooi voorbeeld is het gebied langs de Grote Gete tussen Ganzendries en Drieslinter. In de omgeving van Melkwezer (van Budingen tot Hakendover) werd een ruilverkaveling uitgevoerd waardoor het historische landschap werd aangetast. Ter verbetering van de landbouw in dit gebied werden diverse wegen rechtgetrokken en verhard. De beekvallei kon deels ontsnappen aan de ontwikkelingen, maar delen werden desondanks aangetast door de ingrepen, bijvoorbeeld in de waterhuishouding (drainage) zodat delen van de beemden werden omgezet in akkers.

Nederzettingen

De Getevallei zelf was te laag gelegen voor nederzettingen. De dorpen ontwikkelden zich dan ook aan de valleiranden, waar nu veelal lintbebouwing te zien is. Toch zijn er in het gebied nog een aantal dorpskernen met hoge historische en bouwkundige waarde: Helen, Bos, Budingen, Zoutleeuw en Dormaal.

Helen en Bos

De gehuchten Helen en Bos vormden sinds de Franse Revolutie de gemeente Helen-Bos, momenteel deelgemeente van Zoutleeuw. Er is zeer weinig bebouwing aanwezig, enkel gelegen langs de hoofdwegen. Helen is landschappelijk prachtig gelegen midden in de Getevallei en wordt gevormd door een kleine agglomeratie bestaande uit een kapel, pastorie en pachthof. De oorsprong van de Sint-Laurentiuskapel is onbekend, in 1761-1769 werd de kapel nagenoeg volledig herbouwd op kosten van de abdij van Oplinter, enkel het laatgotische koor bleef behouden. Andere waardevolle bebouwing bestaat uit een eenvoudige pastorie in neo-traditionele stijl en een middelgrote vierkantshoeve met laat 18de-eeuws gecementeerd woonhuis en recentere bijgebouwen. Op 2,5 km ten noorden van Helen ligt het gehucht Bos. Het dorp is op de Kabinetskaart van de Ferraris (1770-1778) al zichtbaar langs een bochtige weg. De Onze-Lieve-Vrouwekapel uit de 16de eeuw is centraal gelegen met aan de achterzijde een open verbinding met het landbouwgebied, aan weerszijden ligt echter recente bebouwing. De kapel is opgetrokken uit voornamelijk bak- en zandsteen (1510 en 1559) met aanpassingen en verbouwingen in de 18de eeuw. Naast de kapel was een klooster gelegen, deze werd echter verlaten op het eind van de 16de eeuw, er zijn nu geen restanten meer aanwezig. Ten zuiden van de dorpskern ligt geïsoleerd in het landschap Hoeve Boswinning. Deze vierkantshoeve dateert uit het midden van de 18de eeuw en bestaat uit een woonhuis, schuur, stallingen en een poortgebouw rond een gekasseid erf. De hoeve was ongetwijfeld één van de belangrijkste hoeves van de streek.

Zoutleeuw

Zoutleeuw zou een prerromeinse vesting op de 'Casteelberghe' zijn geweest. Zoutleeuw was voor de graven van Brabant een strategisch gelegen stad op de grens met het prinsbisdom Luik. Via zijn verdedigingsrol kreeg het een aantal economische vrijheden die de expansie mogelijk maakte. In de 12de eeuw werd de Kleine Gete bevaarbaar gemaakt en de weg Keulen-Brugge aangelegd waardoor de stad snel economische betekenis kreeg. De Gete was lange tijd een bevaarbare rivier, in de 14de eeuw kwamen er jaarlijks 400 schepen in Zoutleeuw aan, waarvan sommige zelfs uit Antwerpen. Zoutleeuw was een bloeiende middeleeuwse stad. Echter in de 15de eeuw zorgde de Engelse import van laken en de bevaarbaarheid van de Grote Gete tot Tienen samen met de Tachtigjarige Oorlog voor een economisch verval. De stad kreeg in deze periode juist wel een belangrijke strategische betekenis.

De graaf van Leuven bouwde zeker voor 1133 de eerste stadsmuur om de stad te beschermen. Deze omwalling bestond uit een vestingmuur, een gracht van 25 m breed, een voetpad en een smalle gracht. Er waren vijf poorten in de wallen aanwezig om toegang te krijgen tot de stad. Door bevolkingsaangroei kon niet iedereen mee binnen de vesting worden gehuisvest. Rond 1330 werd een tweede stadsmuur aangelegd die een ruimer gebied omvatte. De Uithempoort of Tiensepoort bleef behouden, maar de andere poorten werden verplaatst. In 1552 werd gestart met de bouw van de derde wal, deze werd gefaseerd aangelegd. In 1642 werden de deels vervallen vestingen hersteld en aangevuld met aarden versterkingen in de vorm van halve manen of hoornwerken. In 1670 werd besloten dat Zoutleeuw moest worden uitgebouwd als onderdeel van een nieuwe verdedigingslinie tegen de Fransen. Ten zuiden van de stad moest een fortificatie worden uitgebouwd in de vorm van een citadel. In de herfst van 1670 begon men met de bouw die tot 1679 zou duren. Voor de aanleg van dit grote bouwwerk moest een deel van de stad verdwijnen, het klooster van de Dalscholieren werd afgebroken en de Sint-Sulpiciuskerk werd omgevormd tot garnizoenskerk. De omwalling bestond uit wallen, grachten en bastions, gebouwd in aarde. De citadel vormde een dorp op zich, het omvatte kazernes, een kerk, magazijn, gouvernement, bakkerij, barakken, stallen en een hoge batterij. Als extra verdedigingswerken, met name voor de bescherming van de bruggen rond de stad, werden in dezelfde periode redoutes aangelegd. In 1746 verliet het garnizoen de citadel en na verkoop in 1781 begon de afbraak in 1784. De gronden werden daarna verhuurd als grasland. In 1876 werd begonnen met de aanleg van de spoorweg Tienen-Aken, die ook door Zoutleeuw liep. De spoorweg liep dwars door het terrein van de citadel waardoor een deel van de grond werd vergraven. Ook de aanleg van de

Stationsstraat en de Nieuwstraat tastten de restanten van de fortificatie aan. Nu verwijzen enkel de perceelsvormen en de grachten nog naar de citadel. Bij kanalisatiewerken van de Kleine Gete werden talrijke concentraties middeleeuws materiaal aangesneden die de oude bewoningsgeschiedenis van de stad illustreren. Bij archeologische opgravingen kwamen meerdere restanten aan het licht van zowel de eerste stadsomwalling als van latere uitbreidingen. Ook enkele oorspronkelijke stadspoorten konden getraceerd worden.

Zoutleeuw verloor zijn strategisch belang toen de Oostenrijkers in de 18de eeuw het prinsbisdom Luik inlijfden. Het stadje Zoutleeuw vormt nu nog een mooi geheel waarin de middeleeuwse structuur, de smalle bochtige straten en ook de profielen, volumes en perspectieven van de gebouwen gaaf bewaard zijn. De Kleine Gete doorkruist de stad in een open bedding, wat zeer beeldbepalend is en een landelijk karakter aan de stad geeft. De stad heeft een hoge concentratie aan bouwkundig erfgoed, met name Gotische en renaissance architectuur rond de kerk en in de Bogaerdestraat. De 'Hal' in Gotische stijl, werd opgetrokken in de 14de eeuw en werd achtereenvolgens gebruikt als broodhuis, schepenhuis, laken- en vleeshal en als gildekamer. Het meest opvallende element is ongetwijfeld de Gotische Sint-Leonarduskerk. In 1231 werd de zetel van de parochie naar Zoutleeuw overgebracht en kort daarna moet de bouw van de kerk gestart zijn. Vermoedelijk was er in de 12de eeuw reeds sprake van een kapel als voorloper van de latere kerk. De huidige kerk kent elementen uit de daaropvolgende eeuwen en werd na beschadiging in 17de en 18de eeuw gerestaureerd. In 1359 werd het eerste Gotische stadhuis gebouwd, maar in 1526 werd door de stadsoverheid beslist om op dezelfde plek een nieuw gebouw op te richten. Het huidige gebouw werd gebouwd tussen 1530 en 1538 en werd vrij ingrijpend gerestaureerd in 1846-1860. Van het vroegere Bethaniaklooster rest vandaag enkel nog de schuur; zichtbare resten van de kloostergebouwen ontbreken. Archeologisch onderzoek legde een deel van de oorspronkelijke kloostermuur bloot evenals restanten van de binnenplaats van de kloosterhoeve.

De Stationswijk ten zuidoosten van het stadscentrum is een mooie illustratie van de kortstondige stedelijke expansie op het einde van de 19de eeuw, resulterend in fraaie eclectische villa's met omliggende parken. Een drietal villa's hebben bijzondere waarde vanwege hun typerend park in landschappelijke stijl en de restanten van de omwallingen die in elke tuin aanwezig is. In de tuin van Villa Van Goidtsnoven liggen restanten van de citadel, met name de oude buitengracht. Ook in het park rond Villa Arnauts werd de buitengracht van de oude stadsvest geïntegreerd in het ontwerp. Voor de productie van de bakstenen die nodig waren voor het gebouw, werd specie gewonnen van het terrein waarvan de vijver een relict is, er was tevens een veldoven aanwezig. In het park van Villa Fineau zijn ook nog restanten van de omwalling van de stad aanwezig, met name de muurresten van de 'Kruittoren', de enige stadstoren waarvan nog bovengrondse resten bewaard zijn.

Vanuit Zoutleeuw loopt een rechte weg naar Dormaal. Deze 10 meter brede steenweg werd aangelegd in 1838 en is met zijn dreefbeplanting van platanen een beeldbepalend element. De Sint-Martinuskerk van Dormaal is een klein, homogeen gebouw in classicistische stijl uit de 18de eeuw, gelegen aan de Dormaalse Beek. Bij de kerk liggen de pastorie en een aantal dorpswoningen met bouwkundige waarde.

Budingen

Het centrum van Budingen gaat terug tot een site met walgracht met opper- en neerhof. De kerk staat op het voormalig opperhof en er ligt een hoeve op het neerhof. Daarnaast ligt een voormalige boomgaard, nu met populierenaanplant, met daartussen een toegangspoortje. De parochiekerk Sint-Cyriacus is een classicistisch gebouw uit de 18de eeuw.

Mottes en hoeves

Behalve deze dorpskernen waren er ook talloze mottes en grote hoeves aan de valleirand van waaruit de vallei ontgonnen werd. In deze streek worden deze veelal '–winning' genoemd, bijvoorbeeld Grazenwinning, Vlierbeekswinning, Boswinning, ... De aanwezigheid van deze gebouwen met vaak defensief karakter kadert in de ligging van dit gebied op de grens van het hertogdom Brabant en het graafschap Loon. De Brabantse hertog verstevigde zijn eerste verdedigingslinie door talrijke steden en mottes op te richten, vaak als controlepost langs belangrijke verkeerswegen. Hieronder worden van zuid naar noord de verschillende belangrijke sites besproken.

De Walsbergenhoeve ligt op een strategische plek in het landschap, een hoge plek met zicht over de vallei en gelegen aan een weg. Deze hoeve is reeds aanwezig op de Ferrariskaart. Op deze plek lag ooit een oude commanderij van de Maltese orde die vandaaruit de omgeving controleerde. Dergelijke commanderijen hadden veelal voorposten en één daarvan was Neder-Walsbergen, waar nu het kasteel van Wommersom gelegen is. Aan de overzijde van de weg bij de Walsbergenhoeve ligt een natuurgebied bestaande uit schraal blauwgrasland, akkers en schaarhout. Vooral blauwgrasland maar ook schaarhout kwam veel voor in de beekvallei en gaan terug tot bepaalde vormen van historisch landschapsbeheer. Nu worden ze enkel nog op deze plek terug gevonden. Op de flank van de Walsbergen werd een omvangrijke concentratie puin en bouwmateriaal uit de Romeinse periode opgegraven. De strategische ligging vlakbij meerdere bronnen maakte deze locatie reeds vroeg bijzonder geschikt voor de inplanting van een boerderij. Wat dichter tegen de Grote Gete, op de uitlopers van de Walsbergen, werden daarenboven twee Romeinse grafstructuren gelokaliseerd wat de Romeinse aanwezigheid nabij Wommersom benadrukt. Ten zuiden van het gebied loopt daarenboven de oude heerweg Tienen-Tongeren richting Keulen; deze belangrijke verkeersas vormde een aantrekkingspool voor de ontwikkeling van bewoning en de inplanting van grote landbouwdomeinen zoals villa's.

Het kasteel van Wommersom gaat vermoedelijk terug tot een lusthof dat niet ouder is dan het midden van de 17de eeuw. Het was gelegen op het kruispunt van twee dreven, ongetwijfeld geïnspireerd door de klassieke, rationele geometrie kenmerkend voor de heraanleg van talrijke 18de-eeuwse landgoederen. Bij het kasteel ligt een hoevecomplex met monumentale poorttoren uit 1862. Het kasteel zelf verviel in de loop van de 19de eeuw. Eind 19de eeuw krijgt het kasteel een nieuwe eigenaar die het heropbouwt in neotraditionele stijl.

Bij het gehucht Broeckem (nu Ganzendries) ten zuiden van Oplinter, bevindt zich de cisterciënzerabdij Maagdendaal. Deze abdij werd gesticht in 1215, en omvatte tijdens haar bloeiperiode een kerk, gasten- en vreemdelingenkwartier, abdissenkwartier, kloostergebouwen en aanhorigheden waaronder een brouwerij aan de Gete (zie verder). In de loop van de tijd teisterden verwoesting, brand en

vernielingen de gebouwen. De bewaarde gebouwen dateren uit de 17de en vooral 18de eeuw toen de resterende abdijgebouwen tot een grote hoeve werden verbouwd. Iets noordelijker, gelegen op de weg tussen Oplinter en Neerlinter, is het Klein hof ter Meren gelegen. De abdij van Maagdendal had in de 13de eeuw een Groot- en Klein hof aan deze weg, echter van deze gebouwen zijn geen restanten meer over.

Tussen Terweiden en Grazen ligt Hof ten Rode, eind 12de eeuw gesticht door Abdij van Park voor de ontginning van de drassige gronden langs de Graasbeek en Gete. In het begin werd het domein uitgebaat door de geestelijken zelf, maar vanaf ongeveer 1300 wordt het verpacht. In 1563-1564 werd er een bakstenen woning gebouwd, maar het goed leidt regelmatig onder onregelmatigheden vanwege zijn ligging dichtbij Zoutleeuw. In 1914 werd de oude hoeve vervangen door een herenhuis.

Ten zuidoosten van Grazen liggen een aantal belangrijke hoeves. Hoeve Stassartswinning, daterend uit 1761, bestaat gedeeltelijk nog uit lemen gebouwen. Het Orienteklooster is een voormalige cisterciënzerinnenabdij, voor het eerst vermeld in 1234. De gebouwen werden deels afgebroken en verbouwd tot een herenwoning. In de 19de eeuw werd het complex uitgebouwd met een distilleerderij. Hof ter Lenen, gelegen langs de Melsterbeek, behoorde tot de bezittingen van de cisterciënzerinnenabdij van Oriënte. De pachthoeve vormde een omvangrijk complex bestaande uit verschillende losstaande gebouwen omgeven door een gracht. Rondom het gebouwencomplex waren beemden, een hoogstamboomgaard en akkergronden gelegen. Het gebouw met nog een deel van de omringende gracht intact is een mooi bewaard voorbeeld van een 19de-eeuwse herenboerderij.

Juist ten zuiden van Geetbets is een motte gelegen. Deze 13de-eeuwse motte diende om tol te heffen en als bescherming van de scheepvaart op de Melsterbeek, die vroeger ten zuiden van Grazen uitkwam in de Graasbeek. Rond de motte liep vroeger de Overbeek die nu nog als gracht zichtbaar is. Vermoedelijk vormde deze motte het oude leengoed Hof ten Hove, de kern waarrond de gemeente Geetbets zich gevormd heeft. Tijdens een vroege opgraving kwamen sporen van houtbouw aan het licht die mogelijk refereren aan de oprichtingsfase. Het gebouwenbestand werd waarschijnlijk vernield in de 16de eeuw en nadien niet meer hernieuwd. De motte zelf valt op door zijn hogere ligging en is in gebruik als hoogstamboomgaard. Op het neerhof lag de hoeve, die nu nog steeds als landbouwbedrijf in gebruik is en geen waardevolle bebouwing meer kent. Het hof van Vlierbeek ten noorden van Geetbets behoorde toe aan de abdij van Vlierbeek bij Leuven en werd ook wel het Monnikenhof of Vlierbeeks Winning genoemd. Het was de grootste grondbezitter te Geetbets tijdens het Ancien Régime. Op de Ferrariskaart is het omgrachte perceel met bijna gesloten hoevecomplex weergegeven. In 1925 werd een verbouwing uitgevoerd die tot het huidige uitzicht heeft geleid. In dezelfde periode werd het park heraangelegd in landschappelijke stijl. Van de oorspronkelijke ringgracht is enkel het zuidelijke deel bewaard. De toegang tot het complex wordt verkregen door een lindedreef. Ten noordoosten van Geetbets ligt de Segeraat Hoeve die teruggaat op een laatmiddeleeuwse site met walgracht. Het hier gelegen kasteel de Vreundt bestond onder andere uit een kapel en poortgebouw met twee torens waarvan een deel reeds in de 19de eeuw verdwenen was. De omgrachting is bewaard gebleven in het huidige landschap.

Nabij Rummen is de burcht de Warande gelegen. Op deze plek werd door Arnold van Rummen in de 14de eeuw een groot versterkt kasteel gebouwd. Echter, tijdens oorlogen tussen het graafschap Loon en het prinsbisdom Luik, werd het kasteel in 1365 belegerd en na wekenlange gevechten werd het kasteel tenslotte volledig verwoest. Het kasteel werd niet heropgebouwd, maar er ontstond een bosgebied op de resten, dat vanwege de kalkrijke ondergrond specifieke plantensoorten herbergt. De vele hoogteverschillen in het bos en het microreliëf in de omringende weilanden herinneren aan het kasteel. Een deel van de verdedigingsgrachten is nog zichtbaar aanwezig. Vlakbij de oude burchtsite, langs de Asbeek, werd een concentratie scherven en ijzerbrokken aangetroffen die dateren uit de Romeinse periode. Vermoedelijk betreft het restanten van lokale ijzerwinning of -bewerking. De nabijheid van water was hierbij essentieel. Deze vondst bevestigt de aanwezigheid van Romeinse landelijke bewoning in dit gebied. Aan de weg van Rummen naar Geetbets is het huidige kasteel van Rummen gelegen. In 1629 werd dit gebouw opgetrokken, het was een indrukwekkend complex bestaande uit een omgracht slot. Alleen de romp van een toren resteert nog in de vijver. Het oorspronkelijke tracé van de muren zou nog zichtbaar zijn in de aangrenzende weide. Van de kasteelhoeve is het monumentale poortgebouw blijven staan. Recent is het complex sterk gerestaureerd. De omgeving werd ingericht in functie van het kasteel, de ligging is gepositioneerd op het kruispunt van twee rechte dreven. Wat nu de Kasteellaan is, was op de Kabinetskaart van de Ferraris een kasteeldreef waar tol op werd geheven, pas later kreeg deze weg een functie voor het doorgaande verkeer.

In het noorden bevindt zich het kasteel van Bets voor het eerst vermeld als Thof ter Elsemer in 1365. De site gaat terug tot een feodale motte, een tweeledig omgracht complex, met één eiland voor het opperhof en één voor het neerhof. Het huidige kasteel dateert van rond 1667 en werd opgebouwd op de funderingen van het neerhof. Op de Ferrariskaart is een driehoekig eiland zichtbaar ten zuiden van het kasteel wat waarschijnlijk het voormalige opperhof was. Het huidige zicht werd bepaald door 19de- en 20ste-eeuwse verbouwingen. Vanuit het kasteel lopen verschillende dreven de omgeving in. In de richting van de doorgaande weg ligt een mooie dubbele dreef van lindebomen.

Watermolens

Op verschillende plaatsen in het gebied liggen molens langs de Gete en zijrivieren. Op het grondgebied van de gemeente Oplinter stonden ooit twee watermolens op de Gete. De watermolen van Broeckem en de watermolen van Nederhem. De molen van Broeckem echter was begin 13de eeuw reeds in onbruik geraakt. De watermolen van Nederen ligt aan de Grote Gete en dateert van het begin van de 13de eeuw en werd gebruikt voor het malen van graan. Gedurende bepaalde tijd, zeker in de 17de eeuw, was deze molen in bezit van de cisterciënzerinnenabdij van Maagdendaal. In de 15de eeuw was het reeds een dubbele molen, met ook een oliemolen waar uit lijn- en raapzaad olie werd gemalen. Voor de graanmolen ligt een wagenhuis in vakwerkbouw. De Geensmolen is een watermolen met een vroeg 18de-eeuwse kern en is een uitzonderlijk voorbeeld van een bijzonder krachtige molen met vijf steenkoppels. Bij de molen hoort een ruime hoeve van eind 19de eeuw. De site is gelegen op de samenvloeiing van de Grote en Kleine vliet en de Grote Gete. Nabij de motte van Geetbets is een derde watermolen gelegen. Het gaat hier om een complex van woning, molen en aanhorigheden, gebouwd in 1672 met recentere wijzigingen. Aan de Melsterbeek bevindt zich de middenslagmolen Grazenmolen. Ook hier gaat het om

een complex van verschillende hoevegebouwen en een watermolen, daterend uit 1712 (op de plaats van een oudere molen). Op de Ramshovensebeek zou vlakbij het gehucht Hakendover in de late middeleeuwen een watermolen gelegen hebben, maar deze was reeds afgebroken voor 1623.

Overige landschapselementen

Dwars door het gebied loopt de bedding van de voormalige spoorlijn van Tienen naar Diest met te Drieslinter de aftakking naar Zoutleeuw en Sint-Truiden. De spoorweg werd op verschillende plaatsen aangegrepen om het dorpscentrum ernaar te verleggen/uitbreiden, zoals bijvoorbeeld in Geetbets, Oplinter en Budingen het geval is. De verbinding Diest-Tienen was een belangrijke schakel in het pendelverkeer naar de Waalse mijn- en industriële sites. De spoorweg werd in 1962 buiten dienst gesteld. Omstreeks 1995 werd gestart met de aanleg van fietspaden op de oude spoorbeddingen, die daardoor als geïntegreerd deel van het landschap bleven bestaan.

Een opvallend bos is het Wissenbos, gelegen in de vallei, juist ten westen van Wommersom. Eind 19de, begin 20ste eeuw werden hier wijmen geteeld waaraan het bos zijn naam dankt. In de loop van de 20ste eeuw werd het bos uitgebreid en werden andere soorten aangeplant.

Een opvallend landschappelijk relict is de kapellinde in een zijstraat van Langveld nabij de Kasteeldreef van het kasteel van Rummen. Deze linde was gelegen aan een landweg die schuin naar het noordwesten liep. De scheve oriëntatie van een woning aan de Kasteeldreef doet ook nog herinneren aan deze voormalige landweg.

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.
- Gereduceerde Kadasterkaart van België, Dépôt de la Guerre, uitgegeven in 1845-1855, schaal 1:20.000.
- Atlas Cadastral parcellaire de la Belgique, Philippe-Christian Popp, uitgegeven in 1842-1879, schaal 1:5.000.
- Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven in 1846-1854, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Eerste editie, Krijgsdepot, uitgegeven in 1865-1880, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Tweede editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1880-1884, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Derde editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1889-1900, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Herziening derde editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1900-1930, schaal 1:20.000.
- Kaart van België, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1928-1950, schaal 1:20.000.
- Kaart van België, Militair Geografisch Instituut, uitgegeven in 1949-1970, schaal 1:25.000.
- Topografische basiskaart numerieke reeks, Nationaal Geografisch Instituut, uitgegeven in 2009, schaal 1:10.000.

- Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant, Beschermingsdossier OB001471, Kapel Sint-Laurentiuskapel: omgeving (G. Paesmans, 01/07/1991).
- Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant, Beschermingsdossier OB001141, Stadskern Zoutleeuw (G. Paesmans, 1993).
- Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant, Beschermingsdossier OB000956, Citadel van Zoutleeuw (12/01/1987).
- Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant, Beschermingsdossier OB001138, Onze-Lieve-Vrouwkerk, Boswinning, en onmiddellijke omgeving (G. Paesmans, 09/09/1994).

- ALGEMEEN RIJKSARCHIEF 2000: Het kaartboek van de Abdij van Park, 1665, *Cartografische bronnen voor de geschiedenis van het Vlaamse Landschap.*
- CLAES B. 2002: *Castrale mottes in Vlaams-Brabant*, Inventaris en vergelijking, Licentiaatsverhandeling UGent.
- CLAES S. & GULLENTOPS F. 2001: *Toelichtingen bij de geologische kaart van België*, Kaartblad 33, Sint-Truiden, 1:50.000.
- DENEEF R. (red.) 2008: Historische tuinen en parken van Vlaanderen. Inventaris Vlaams-Brabant. Zuidoostelijk Brabant-Haspengouw. Geetbets, Hoegaarden, Kortenaken, Landen, Linter, Tienen, Zoutleeuw, *M&L* 16, Vlaamse overheid – Agentschap R-O Vlaanderen, Brussel.
- GOOSSENS E., GULLENTOPS F. & VANDENBERGHE N. s.d.: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart*, Kaartblad 33, Sint-Truiden.
- KEMPENEERS P. 1995: Oostbrabantse plaatsnamen, Oplinter, *Toponymica*, bijdragen en bouwstoffen IX, 7, Instituut voor Naamkunde, Leuven.
- KEMPENEERS P. 2003: Zoutleeuw, een toponymisch-geschiedkundige studie, *Nomina Geografica Flandria*, Monografie XIX, Instituut voor Naamkunde te Leuven.
- KEMPENEERS P. 2005: *Helen-Bos, een toponymisch-geschiedkundige studie*, Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie.
- LODEWIJCKX M. 1991: Linter: onderzoek naar de Romeinse en vroegmiddeleeuwse infrastructuur, *Archeologie* 46, 46-48.

- Databank Landschapsatlas Vlaanderen [CD-rom uitgegeven door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Monumenten en Landschappen], Ankerplaats Valleien van de Grote en Kleine Gete tussen Grimde, Budingen en Dormaal A20050, 2001.

De opgenomen delen van de valleien van de Grote en de Kleine Gete worden gesitueerd ten noorden van de steenweg Tienen-Sint-Truiden. Bij Budingen stromen de Grote en Kleine Gete samen in de Gete om na 12 km bij Halen in de Demer uit te monden.

Fysische geografie

Op het einde van het Tertiair werden de rivier/beekvalleien in dit gebied gevormd. Tot dan lag de kustlijn in dit gebied, maar wanneer de

zee zich naar het noordwesten terugtrok, kwam een vlakte vrij te liggen waarin zich, vooral tijdens ijstijden, een rivierstelsel kon vormen. Tijdens het quartair kon de Getevallei enigszins opgevuld worden door sedimentatie en door veenvorming. De Getevallei is een relatief brede en vlakke vallei waarin verschillende zijbeken zich bij de Gete voegen; de Graasbeek, de Melsterbeek die lange tijd parallel loopt met de Gete, de Roelbeek, de Leeuwenbeek, de Halensebeek, ... Uiteindelijk stroomt de Gete nabij Halen in de Demer. Dat de beekvalleien archeologisch waardevolle zones zijn, bewijzen onder meer de vondsten van artefacten uit de steentijd zoals op de oever van de Melsterbeek. Het zachte reliëf in combinatie met de nabijheid van water leverde gunstige omstandigheden voor een vroege menselijke bewoning. Dezelfde elementen speelden een rol in latere periodes zoals de metaaltijd. Nabij Utsenaken werd op basis van luchtfoto's een vermoedelijke bronstijd grafheuvel gelokaliseerd op de lichte helling naar de oever van de Grote Gete toe. Ook uit de Romeinse periode en de vroege, volle en late middeleeuwen zijn verschillende voorbeelden van menselijke activiteit in de Getevallei voorhanden.

Cultuurhistorie

Het ingrijpen van de mens in de beekvallei is duidelijk merkbaar. Zeker in de 13de eeuw werden grachten gegraven zoals de 's-Hertogengracht, gegraven tussen 1221-1235 op bevel van de hertog van Brabant, en de Vloedgracht die in 1235 reeds werd vermeld. Voor het vlot afvoeren van het water waren er sluizen aanwezig in het gebied. Op een kaart van 1665 van Abdij van Park staat bij de splitsing van de Graasbeek-Melsterbeek een sluis weergegeven met daarbij 'sluyse van waer die hooft grachten gewatert worden'. De grachten in de beekvallei werden dus niet alleen gebruikt voor het afvoeren van overtollig water, maar werden ook benut voor het bevloeien van de gronden zodat een vruchtbaar laagje slib werd afgezet. Afgaande op de vele ontginningscentra in de beekvallei en het ingrijpen van de mens op de waterhuishouding is de ontginning van de Getevallei waarschijnlijk middeleeuws. Deze ontginningen hebben geresulteerd in een nu ook nog uitzonderlijk gaaf beemdenlandschap. Het is een gecompartimenteerd landschap bestaande uit drassige graslanden met als perceelsrandbegroeiing opgaande bomenrijen en populieraanplantingen. De graas- en hooilanden hebben een zeldzaam wordende fauna en flora. De vallei is een aaneengesloten biologisch waardevol complex. De wegen lopen op de valleirand en er lopen opvallend weinig dwarswegen door de vallei wat de gaafheid versterkt.

Aan het einde van de 18de eeuw bestond de vallei hoofdzakelijk uit beemden met perceelsrandbegroeiing en enkele verspreide beboste percelen. Vanaf de tweede helft van de 19de eeuw werden sommige beemden omgezet in populierenaanplantingen en verdween een deel van de perceelsrandbegroeiing. Toch zijn er binnen de ankerplaats verschillende aaneengesloten gebieden met beemden en opgaande bomenrijen die sinds het einde van de 18de eeuw nauwelijks wijzigingen hebben doorgemaakt, enkel de bewoning is toegenomen. Een mooi voorbeeld is het gebied langs de Grote Gete tussen Ganzendries en Drieslinter. In de omgeving van Melkwezer (van Budingen tot Hakendover) werd een ruilverkaveling uitgevoerd waardoor het historische landschap werd aangetast. Ter verbetering van de landbouw in dit gebied werden diverse wegen rechtgetrokken en verhard. De beekvallei kon deels ontsnappen aan de ontwikkelingen, maar delen werden desondanks aangetast door de ingrepen, bijvoorbeeld in de waterhuishouding (drainage) zodat delen van de beemden werden omgezet in akkers.

Nederzettingen

De Getevallei zelf was te laag gelegen voor nederzettingen. De dorpen ontwikkelden zich dan ook aan de valleiranden, waar nu veelal lintbebouwing te zien is. Toch zijn er in de ankerplaats nog een aantal dorpskernen met hoge historische en bouwkundige waarde: Helen, Bos, Budingen, Zoutleeuw en Dormaal.

Helen en Bos

De gehuchten Helen en Bos vormden sinds de Franse Revolutie de gemeente Helen-Bos, momenteel deelgemeente van Zoutleeuw. Er is zeer weinig bebouwing aanwezig, enkel gelegen langs de hoofdwegen. Helen is landschappelijk prachtig gelegen midden in de Getevallei en wordt gevormd door een kleine agglomeratie bestaande uit een kapel, pastorie en pachthof. De oorsprong van de Sint-Laurentiuskapel is onbekend, in 1761-1769 werd de kapel nagenoeg volledig herbouwd op kosten van de abdij van Oplinter, enkel het laatgotische koor bleef behouden. Andere waardevolle bebouwing bestaat uit een eenvoudige pastorie in neo-traditionele stijl en een middelgrote vierkantshoeve met laat 18de-eeuws gecementeerd woonhuis en recentere bijgebouwen. Op 2,5 km ten noorden van Helen ligt het gehucht Bos. Het dorp is op de Kabinetskaart van de Ferraris (1770-1778) al zichtbaar langs een bochtige weg. De Onze-Lieve-Vrouwekapel uit de 16de eeuw is centraal gelegen met aan de achterzijde een open verbinding met het landbouwgebied, aan weerszijden ligt echter recente bebouwing. De kapel is opgetrokken uit voornamelijk bak- en zandsteen (1510 en 1559) met aanpassingen en verbouwingen in de 18de eeuw. Naast de kapel was een klooster gelegen, deze werd echter verlaten op het eind van de 16de eeuw, er zijn nu geen restanten meer aanwezig. Ten zuiden van de dorpskern ligt geïsoleerd in het landschap Hoeve Boswinning. Deze vierkantshoeve dateert uit het midden van de 18de eeuw en bestaat uit een woonhuis, schuur, stallingen en een poortgebouw rond een gekasseid erf. De hoeve was ongetwijfeld één van de belangrijkste hoeves van de streek.

Zoutleeuw

Zoutleeuw zou een prerromeinse vesting op de 'Casteelberghe' zijn geweest. Zoutleeuw was voor de graven van Brabant een strategisch gelegen stad op de grens met het prinsbisdom Luik. Via zijn verdedigingsrol kreeg het een aantal economische vrijheden die de expansie mogelijk maakte. In de 12de eeuw werd de Kleine Gete bevaarbaar gemaakt en de weg Keulen-Brugge aangelegd waardoor de stad snel economische betekenis kreeg. De Gete was lange tijd een bevaarbare rivier, in de 14de eeuw kwamen er jaarlijks 400 schepen in Zoutleeuw aan, waarvan sommige zelfs uit Antwerpen. Zoutleeuw was een bloeiende middeleeuwse stad. Echter in de 15de eeuw zorgde de Engelse import van laken en de bevaarbaarheid van de Grote Gete tot Tienen samen met de Tachtigjarige Oorlog voor een economisch verval. De stad kreeg in deze periode juist wel een belangrijke strategische betekenis.

De graaf van Leuven bouwde zeker voor 1133 de eerste stadsmuur om de stad te beschermen. Deze omwalling bestond uit een vestingmuur, een gracht van 25 m breed, een voetpad en een smalle gracht. Er waren vijf poorten in de wallen aanwezig om toegang te

krijgen tot de stad. Door bevolkingsaangroei kon niet iedereen mee binnen de vesting worden gehuisvest. Rond 1330 werd een tweede stadsmuur aangelegd die een ruimer gebied omvatte. De Uithempoort of Tiensepoort bleef behouden, maar de andere poorten werden verplaatst. In 1552 werd gestart met de bouw van de derde wal, deze werd gefaseerd aangelegd. In 1642 werden de deels vervallen vestingen hersteld en aangevuld met aarden versterkingen in de vorm van halve manen of hoornwerken. In 1670 werd besloten dat Zoutleeuw moest worden uitgebouwd als onderdeel van een nieuwe verdedigingslinie tegen de Fransen. Ten zuiden van de stad moest een fortificatie worden uitgebouwd in de vorm van een citadel. In de herfst van 1670 begon men met de bouw die tot 1679 zou duren. Voor de aanleg van dit grote bouwwerk moest een deel van de stad verdwijnen, het klooster van de Dalscholieren werd afgebroken en de Sint-Sulpiciuskerk werd omgevormd tot garnizoenskerk. De omwalling bestond uit wallen, grachten en bastions, gebouwd in aarde. De citadel vormde een dorp op zich, het omvatte kazernes, een kerk, magazijn, gouvernement, bakkerij, barakken, stallen en een hoge batterij. Als extra verdedigingswerken, met name voor de bescherming van de bruggen rond de stad, werden in dezelfde periode redoutes aangelegd. In 1746 verliet het garnizoen de citadel en na verkoop in 1781 begon de afbraak in 1784. De gronden werden daarna verhuurd als grasland. In 1876 werd begonnen met de aanleg van de spoorweg Tienen-Aken, die ook door Zoutleeuw liep. De spoorweg liep dwars door het terrein van de citadel waardoor een deel van de grond werd vergraven. Ook de aanleg van de Stationsstraat en de Nieuwstraat tastten de restanten van de fortificatie aan. Nu verwijzen enkel de perceelsvormen en de grachten nog naar de citadel. Bij kanalisatiewerken van de Kleine Gete werden talrijke concentraties middeleeuws materiaal aangesneden die de oude bewoningsgeschiedenis van de stad illustreren. Bij archeologische opgravingen kwamen meerdere restanten aan het licht van zowel de eerste stadsomwalling als van latere uitbreidingen. Ook enkele oorspronkelijke stadspoorten konden getraceerd worden.

Zoutleeuw verloor zijn strategisch belang toen de Oostenrijkers in de 18de eeuw het prinsbisdom Luik inlijfden. Het stadje Zoutleeuw vormt nu nog een mooi geheel waarin de middeleeuwse structuur, de smalle bochtige straten en ook de profielen, volumes en perspectieven van de gebouwen gaaf bewaard zijn. De Kleine Gete doorkruist de stad in een open bedding, wat zeer beeldbepalend is en een landelijk karakter aan de stad geeft. De stad heeft een hoge concentratie aan bouwkundig erfgoed, met name Gotische en renaissance architectuur rond de kerk en in de Bogaerdestraat. De 'Hal' in Gotische stijl, werd opgetrokken in de 14de eeuw en werd achtereenvolgens gebruikt als broodhuis, schepenhuis, laken- en vleeshal en als gildekamer. Het meest opvallende element is ongetwijfeld de Gotische Sint-Leonarduskerk. In 1231 werd de zetel van de parochie naar Zoutleeuw overgebracht en kort daarna moet de bouw van de kerk gestart zijn. Vermoedelijk was er in de 12de eeuw reeds sprake van een kapel als voorloper van de latere kerk. De huidige kerk kent elementen uit de daaropvolgende eeuwen en werd na beschadiging in 17de en 18de eeuw gerestaureerd. In 1359 werd het eerste Gotische stadhuis gebouwd, maar in 1526 werd door de stadsoverheid beslist om op dezelfde plek een nieuw gebouw op te richten. Het huidige gebouw werd gebouwd tussen 1530 en 1538 en werd vrij ingrijpend gerestaureerd in 1846-1860. Van het vroegere Bethaniaklooster rest vandaag enkel nog de schuur; zichtbare resten van de kloostergebouwen ontbreken. Archeologisch onderzoek legde een deel van de oorspronkelijke kloostermuur bloot evenals restanten van de binnenplaats van de kloosterhoeve.

De Stationswijk ten zuidoosten van het stadscentrum is een mooie illustratie van de kortstondige stedelijke expansie op het einde van de 19de eeuw, resulterend in fraaie eclectische villa's met omliggende parken. Een drietal villa's hebben bijzondere waarde vanwege hun typerend park in landschappelijke stijl en de restanten van de omwallingen die in elke tuin aanwezig is. In de tuin van Villa Van Goidtsnoven liggen restanten van de citadel, met name de oude buitengracht. Ook in het park rond Villa Arnauts werd de buitengracht van de oude stadsvest geïntegreerd in het ontwerp. Voor de productie van de bakstenen die nodig waren voor het gebouw, werd specie gewonnen van het terrein waarvan de vijver een relict is, er was tevens een veldoven aanwezig. In het park van Villa Fineau zijn ook nog restanten van de omwalling van de stad aanwezig, met name de muurresten van de 'Kruittoren', de enige stadstoren waarvan nog bovengrondse resten bewaard zijn.

Vanuit Zoutleeuw loopt een rechte weg naar Dormaal. Deze 10 meter brede steenweg werd aangelegd in 1838 en is met zijn dreefbeplanting van platanen een beeldbepalend element. De Sint-Martinuskerk van Dormaal is een klein, homogeen gebouw in classicistische stijl uit de 18de eeuw, gelegen aan de Dormaalse Beek. Bij de kerk liggen de pastorie en een aantal dorpswoningen met bouwkundige waarde.

Budingen

Het centrum van Budingen gaat terug tot een site met walgracht met opper- en neerhof. De kerk staat op het voormalig opperhof en er ligt een hoeve op het neerhof. Daarnaast ligt een voormalige boomgaard, nu met populierenaanplant, met daartussen een toegangspoortje. De parochiekerk Sint-Cyriacus is een classicistisch gebouw uit de 18de eeuw.

Mottes en hoeves

Behalve deze dorpskernen waren er ook talloze mottes en grote hoeves aan de valleirand van waaruit de vallei ontgonnen werd. In deze streek worden deze veelal '–winning' genoemd, bijvoorbeeld Grazenwinning, Vlierbeekswinning, Boswinning, ... De aanwezigheid van deze gebouwen met vaak defensief karakter kadert in de ligging van dit gebied op de grens van het hertogdom Brabant en het graafschap Loon. De Brabantse hertog verstevigde zijn eerste verdedigingslinie door talrijke steden en mottes op te richten, vaak als controlepost langs belangrijke verkeerswegen. Hieronder worden van zuid naar noord de verschillende belangrijke sites besproken.

De Walsbergenhoeve ligt op een strategische plek in het landschap, een hoge plek met zicht over de vallei en gelegen aan een weg. Deze hoeve is reeds aanwezig op de Ferrariskaart. Op deze plek lag ooit een oude commanderij van de Maltese orde die vandaaruit de omgeving controleerde. Dergelijke commanderijen hadden veelal voorposten en één daarvan was Neder-Walsbergen, waar nu het kasteel van Wommersom gelegen is. Aan de overzijde van de weg bij de Walsbergenhoeve ligt een natuurgebied bestaande uit schraal blauwgrasland, akkers en schaarhout. Vooral blauwgrasland maar ook schaarhout kwam veel voor in de beekvallei en gaan terug tot bepaalde vormen van historisch landschapsbeheer. Nu worden ze enkel nog op deze plek terug gevonden. Op de flank van de Walsbergen werd een omvangrijke concentratie puin en bouwmateriaal uit de Romeinse periode opgegraven. De strategische ligging vlakbij meerdere bronnen maakte deze locatie reeds vroeg bijzonder geschikt voor de inplanting van een boerderij. Wat dichter tegen de

Grote Gete, op de uitlopers van de Walsbergen, werden daarenboven twee Romeinse grafstructuren gelokaliseerd wat de Romeinse aanwezigheid nabij Wommersom benadrukt. Ten zuiden van de ankerplaats loopt daarenboven de oude heerweg Tienen-Tongeren richting Keulen; deze belangrijke verkeersas vormde een aantrekkingspool voor de ontwikkeling van bewoning en de inplanting van grote landbouwdomeinen zoals villa's.

Het kasteel van Wommersom gaat vermoedelijk terug tot een lusthof dat niet ouder is dan het midden van de 17de eeuw. Het was gelegen op het kruispunt van twee dreven, ongetwijfeld geïnspireerd door de klassieke, rationele geometrie kenmerkend voor de heraanleg van talrijke 18de-eeuwse landgoederen. Bij het kasteel ligt een hoevecomplex met monumentale poorttoren uit 1862. Het kasteel zelf verviel in de loop van de 19de eeuw. Eind 19de eeuw krijgt het kasteel een nieuwe eigenaar die het heropbouwt in neotraditionele stijl.

Bij het gehucht Broeckem (nu Ganzendries) ten zuiden van Oplinter, bevindt zich de cisterciënzerabdij Maagdendaal. Deze abdij werd gesticht in 1215, en omvatte tijdens haar bloeiperiode een kerk, gasten- en vreemdelingenkwartier, abdissenkwartier, kloostergebouwen en aanhorigheden waaronder een brouwerij aan de Gete (zie verder). In de loop van de tijd teisterden verwoesting, brand en vernielingen de gebouwen. De bewaarde gebouwen dateren uit de 17de en vooral 18de eeuw toen de resterende abdijgebouwen tot een grote hoeve werden verbouwd. Iets noordelijker, gelegen op de weg tussen Oplinter en Neerlinter, is het Klein hof ter Meren gelegen. De abdij van Maagdendal had in de 13de eeuw een Groot- en Klein hof aan deze weg, echter van deze gebouwen zijn geen restanten meer over.

Tussen Terweiden en Grazen ligt Hof ten Rode, eind 12de eeuw gesticht door Abdij van Park voor de ontginning van de drassige gronden langs de Graasbeek en Gete. In het begin werd het domein uitgebaat door de geestelijken zelf, maar vanaf ongeveer 1300 wordt het verpacht. In 1563-1564 werd er een bakstenen woning gebouwd, maar het goed leidt regelmatig onder onregelmatigheden vanwege zijn ligging dichtbij Zoutleeuw. In 1914 werd de oude hoeve vervangen door een herenhuis.

Ten zuidoosten van Grazen liggen een aantal belangrijke hoeves. Hoeve Stassartswinning, daterend uit 1761, bestaat gedeeltelijk nog uit lemen gebouwen. Het Orienteklooster is een voormalige cisterciënzerinnenabdij, voor het eerst vermeld in 1234. De gebouwen werden deels afgebroken en verbouwd tot een herenwoning. In de 19de eeuw werd het complex uitgebouwd met een distilleerderij. Hof ter Lenen, gelegen langs de Melsterbeek, behoorde tot de bezittingen van de cisterciënzerinnenabdij van Oriënte. De pachthoeve vormde een omvangrijk complex bestaande uit verschillende losstaande gebouwen omgeven door een gracht. Rondom het gebouwencomplex waren beemden, een hoogstamboomgaard en akkergronden gelegen. Het gebouw met nog een deel van de omringende gracht intact is een mooi bewaard voorbeeld van een 19de-eeuwse herenboerderij.

Juist ten zuiden van Geetbets is een motte gelegen. Deze 13de-eeuwse motte diende om tol te heffen en als bescherming van de scheepvaart op de Melsterbeek, die vroeger ten zuiden van Grazen uitkwam in de Graasbeek. Rond de motte liep vroeger de Overbeek die nu nog als gracht zichtbaar is. Vermoedelijk vormde deze motte het oude leengoed Hof ten Hove, de kern waarrond de gemeente Geetbets zich gevormd heeft. Tijdens een vroege opgraving kwamen sporen van houtbouw aan het licht die mogelijk refereren aan de oprichtingsfase. Het gebouwenbestand werd waarschijnlijk vernield in de 16de eeuw en nadien niet meer hernieuwd. De motte zelf valt op door zijn hogere ligging en is in gebruik als hoogstamboomgaard. Op het neerhof lag de hoeve, die nu nog steeds als landbouwbedrijf in gebruik is en geen waardevolle bebouwing meer kent. Het hof van Vlierbeek ten noorden van Geetbets behoorde toe aan de abdij van Vlierbeek bij Leuven en werd ook wel het Monnikenhof of Vlierbeeks Winning genoemd. Het was de grootste grondbezitter te Geetbets tijdens het Ancien Régime. Op de Ferrariskaart is het omgrachte perceel met bijna gesloten hoevecomplex weergegeven. In 1925 werd een verbouwing uitgevoerd die tot het huidige uitzicht heeft geleid. In dezelfde periode werd het park heraangelegd in landschappelijke stijl. Van de oorspronkelijke ringgracht is enkel het zuidelijke deel bewaard. De toegang tot het complex wordt verkregen door een lindedreef. Ten noordoosten van Geetbets ligt de Segeraat Hoeve die teruggaat op een laatmiddeleeuwse site met walgracht. Het hier gelegen kasteel de Vreundt bestond onder andere uit een kapel en poortgebouw met twee torens waarvan een deel reeds in de 19de eeuw verdwenen was. De omgrachting is bewaard gebleven in het huidige landschap.

Nabij Rummen is de burcht de Warande gelegen. Op deze plek werd door Arnold van Rummen in de 14de eeuw een groot versterkt kasteel gebouwd. Echter, tijdens oorlogen tussen het graafschap Loon en het prinsbisdom Luik, werd het kasteel in 1365 belegerd en na wekenlange gevechten werd het kasteel tenslotte volledig verwoest. Het kasteel werd niet heropgebouwd, maar er ontstond een bosgebied op de resten, dat vanwege de kalkrijke ondergrond specifieke plantensoorten herbergt. De vele hoogteverschillen in het bos en het microreliëf in de omringende weilanden herinneren aan het kasteel. Een deel van de verdedigingsgrachten is nog zichtbaar aanwezig. Vlakbij de oude burchtsite, langs de Asbeek, werd een concentratie scherven en ijzerbrokken aangetroffen die dateren uit de Romeinse periode. Vermoedelijk betreft het restanten van lokale ijzerwinning of -bewerking. De nabijheid van water was hierbij essentieel. Deze vondst bevestigt de aanwezigheid van Romeinse landelijke bewoning in dit gebied. Aan de weg van Rummen naar Geetbets is het huidige kasteel van Rummen gelegen. In 1629 werd dit gebouw opgetrokken, het was een indrukwekkend complex bestaande uit een omgracht slot. Alleen de romp van een toren resteert nog in de vijver. Het oorspronkelijke tracé van de muren zou nog zichtbaar zijn in de aangrenzende weide. Van de kasteelhoeve is het monumentale poortgebouw blijven staan. Recent is het complex sterk gerestaureerd. De omgeving werd ingericht in functie van het kasteel, de ligging is gepositioneerd op het kruispunt van twee rechte dreven. Wat nu de Kasteellaan is, was op de Kabinetskaart van de Ferraris een kasteeldreef waar tol op werd geheven, pas later kreeg deze weg een functie voor het doorgaande verkeer.

In het noorden van de ankerplaats bevindt zich het kasteel van Bets voor het eerst vermeld als Thof ter Elsemer in 1365. De site gaat terug tot een feodale motte, een tweeledig omgracht complex, met één eiland voor het opperhof en één voor het neerhof. Het huidige kasteel dateert van rond 1667 en werd opgebouwd op de funderingen van het neerhof. Op de Ferrariskaart is een driehoekig eiland zichtbaar ten zuiden van het kasteel wat waarschijnlijk het voormalige opperhof was. Het huidige zicht werd bepaald door 19de- en 20ste-eeuwse verbouwingen. Vanuit het kasteel lopen verschillende dreven de omgeving in. In de richting van de doorgaande weg ligt een

mooie dubbele dreef van lindebomen.

Watermolens

Op verschillende plaatsen in de ankerplaats liggen molens langs de Gete en zijrivieren. Op het grondgebied van de gemeente Oplinter stonden ooit twee watermolens op de Gete. De watermolen van Broeckem en de watermolen van Nederhem. De molen van Broeckem echter was begin 13de eeuw reeds in onbruik geraakt. De watermolen van Nederen ligt aan de Grote Gete en dateert van het begin van de 13de eeuw en werd gebruikt voor het malen van graan. Gedurende bepaalde tijd, zeker in de 17de eeuw, was deze molen in bezit van de cisterciënzerinnenabdij van Maagdendaal. In de 15de eeuw was het reeds een dubbele molen, met ook een oliemolen waar uit lijn- en raapzaad olie werd gemalen. Voor de graanmolen ligt een wagenhuis in vakwerkbouw. De Geensmolen is een watermolen met een vroeg 18de-eeuwse kern en is een uitzonderlijk voorbeeld van een bijzonder krachtige molen met vijf steenkoppels. Bij de molen hoort een ruime hoeve van eind 19de eeuw. De site is gelegen op de samenvloeiing van de Grote en Kleine vliet en de Grote Gete. Nabij de motte van Geetbets is een derde watermolen gelegen. Het gaat hier om een complex van woning, molen en aanhorigheden, gebouwd in 1672 met recentere wijzigingen. Aan de Melsterbeek bevindt zich de middenslagmolen Grazenmolen. Ook hier gaat het om een complex van verschillende hoevegebouwen en een watermolen, daterend uit 1712 (op de plaats van een oudere molen). Op de Ramshovensebeek zou vlakbij het gehucht Hakendover in de late middeleeuwen een watermolen gelegen hebben, maar deze was reeds afgebroken voor 1623.

Overige landschapselementen

Dwars door de ankerplaats loopt de bedding van de voormalige spoorlijn van Tienen naar Diest met te Drieslinter de aftakking naar Zoutleeuw en Sint-Truiden. De spoorweg werd op verschillende plaatsen aangegrepen om het dorpscentrum ernaar te verleggen/uitbreiden, zoals bijvoorbeeld in Geetbets, Oplinter en Budingen het geval is. De verbinding Diest-Tienen was een belangrijke schakel in het pendelverkeer naar de Waalse mijn- en industriële sites. De spoorweg werd in 1962 buiten dienst gesteld. Omstreeks 1995 werd gestart met de aanleg van fietspaden op de oude spoorbeddingen, die daardoor als geïntegreerd deel van het landschap bleven bestaan.

Een opvallend bos is het Wissenbos, gelegen in de vallei, juist ten westen van Wommersom. Eind 19de, begin 20ste eeuw werden hier wijmen geteeld waaraan het bos zijn naam dankt. In de loop van de 20ste eeuw werd het bos uitgebreid en werden andere soorten aangeplant.

Een opvallend landschappelijk relict is de kapellinde in een zijstraat van Langveld nabij de Kasteeldreef van het kasteel van Rummen. Deze linde was gelegen aan een landweg die schuin naar het noordwesten liep. De scheve oriëntatie van een woning aan de Kasteeldreef doet ook nog herinneren aan deze voormalige landweg.

Sporen van een ‘oorlogslandschap’: de Getelinie (18 augustus 1914)

Op 18 augustus 1914 veranderde de Getevallei op korte tijd in een slagveld. Waarom de Getevallei één van de eerste slagvelden van Eerste Wereldoorlog werd, heeft te maken met de opstelling van het Belgische leger. In 1914 zetten militaire strategen voor ’s lands verdediging op de drie fortengordels rond Luik, Antwerpen en Namen in. Daar tussenin zocht men een geschikte positie voor de opstelling van het veldleger. Kort voor de oorlog was al opgevallen dat de terreinomstandigheden voor oorlogsvoering bij de Gete gunstig waren: achter een waterlinie, gebruik makend van hoogteverschillen en een moeilijk te overschrijden natte vallei. De westelijke valleirand is vrijwel overal hoger, waardoor een vanuit het oosten naderende vijand op open terrein in het dal een gemakkelijk doelwit voor de gevechtsbatterijen op de hoger gelegen valleigrond zou vormen. De verwachting was dat troepen vanuit Luik via de uitvalswegen rond Tienen en Jodoigne zouden oprukken. Daarom plaatste het Belgische leger daar de grootste troepenmacht. In het lager gelegen deel van de Getevallei ten noorden van Tienen zou men de Duitse troepenbewegingen de pas kunnen afsnijden door een beperkt aantal punten op de Gete te verdedigen, met name bij brugovergangen. Het beperkt aantal wegen dwong de troepen via flessenhalzen de vallei over te steken, zoals langs de weg Zoutleeuw-Drieslinter, Nieuwerkerken-Budingen, Rummen-Geetbets. Een beperktere troepenmacht volstond hier.

Een combinatie van elementen uit de fysische geografie (reliëf, waterloop, natte vallei), het cultuurhistorische landschap (uitvalswegen, spoorwegen, communicatielijnen) en de militaire strategie, verklaart dus waarom de Gete werd gekozen voor de opstelling van het veldleger en waarom strategisch gezien een onderscheid tussen de bovenloop en de benedenloop van de Gete werd gemaakt. De terreinvoordelen voor het voeren van een verdedigende veldslag werden er maximaal benut.

Toen Duitse verkenners de posities van het Belgisch leger bij de Getevallei lokaliseerden, vond de legerleiding die te dicht bij de noordflank van de Duitse troepen liggen. Daarom besloot bevelhebber von Kluck tot de ‘grote schoonmaak’. Het aanvalsdoel was het Belgische veldleger in een omtrekkende beweging ten noorden van Tienen de pas af te snijden, om de terugtrekking naar Antwerpen te verhinderen. Het werd een overrompeling op 18 augustus 1914. De stellingen van de Belgen waren totaal niet opgewassen tegen de overweldigende Duitse troepenmacht, superieur in getalsterkte, artilleriekracht en training. Na enkele uren trokken de Belgen zich terug. De troepen die de terugtocht dekten, leden bij Grimde en Sint-Margriete-Houtem zware verliezen.

Erfgoed van de Getelinie

In honderd jaar is het valleilandschap van de benedenloop van de Gete waar de veldslag plaatsvond, relatief weinig veranderd. Ruimtelijk vormt de Gete een vallei met laag gelegen, graas- en hooilanden, doortrokken van een heel grachtensysteem. De overgang naar de hoger gelegen akkergronden is duidelijk. De bebouwing concentreert zich in dorpen en in lintbebouwing langs de wegen aan de valleirand. Dit karakter van een open beemdenlandschap met een beperkte wegeninfrastructuur en brugovergangen op de Gete heeft de vallei nog altijd. Kortom, de landschappelijke omgevingsfactoren zijn nog zeer gelijkend aan die van de Eerste Wereldoorlog. De zichten op de vallei vanuit hoger gelegen posities ten westen van de Gete zijn sindsdien wel wat ingeperkt door de om zich heen

grijpende lintbebouwing langs wegen parallel aan de valleirand, maar de vallei zelf is nog tamelijk gaaf .

Archeologisch WO I-erfgoed is hier waarschijnlijk beperkt aanwezig. De militaire infrastructuur is er nooit sterk uitgebouwd geweest. Daarvoor was de duur van de slag te kortstondig. In het beste geval werden oppervlakkige greppels of loopgraven aangelegd, maar de Getelinie was zeker geen ononderbroken linie van loopgraven. De holle wegen op de valleihellingen boden wel beschutting, maar voor het overige was de Getelinie nauwelijks uitgebouwd, in de verste verte niet vergelijkbaar met het oorlogslandschap zoals dat later in de Ieperboog tot stand kwam. De archeologische afdruk van het oorlogsgeweld rond de Gete is daardoor beperkt tot ondermeer de sporen van oppervlakkig ingegraven loopgraven, paardengraven en later geruimde, kleine begraafplaatsen.

Het best herkenbaar zijn de nu nog overblijvende militaire begraafplaatsen van Halen, Sint-Margriete-Houtem en de necropolis van Grimde. In 1914 lag de westelijke valleirand bezaaid met kleine begraafplaatsen met Duitse en/of Belgische graven. De meeste van die begraafplaatsjes zijn geruimd en tot grotere militaire begraafplaatsen geconcentreerd.

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.
- Gereduceerde Kadasterkaart van België, Dépôt de la Guerre, uitgegeven in 1845-1855, schaal 1:20.000.
- Atlas Cadastral parcellaire de la Belgique, Philippe-Christian Popp, uitgegeven in 1842-1879, schaal 1:5.000.
- Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven in 1846-1854, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Eerste editie, Krijgsdepot, uitgegeven in 1865-1880, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Tweede editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1880-1884, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Derde editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1889-1900, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Herziening derde editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1900-1930, schaal 1:20.000.
- Kaart van België, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1928-1950, schaal 1:20.000.
- Kaart van België, Militair Geografisch Instituut, uitgegeven in 1949-1970, schaal 1:25.000.
- Topografische basiskaart numerieke reeks, Nationaal Geografisch Instituut, uitgegeven in 2009, schaal 1:10.000.

- Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant, Beschermingsdossier OB001471, Kapel Sint-Laurentiuskapel: omgeving (G. Paesmans, 01/07/1991).
- Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant, Beschermingsdossier OB001141, Stadskern Zoutleeuw (G. Paesmans, 1993).
- Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant, Beschermingsdossier OB000956, Citadel van Zoutleeuw (12/01/1987).
- Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant, Beschermingsdossier OB001138, Onze-Lieve-Vrouwkerk, Boswinning, en onmiddellijke omgeving (G. Paesmans, 09/09/1994).

- ALGEMEEN RIJKSARCHIEF 2000: Het kaartboek van de Abdij van Park, 1665, *Cartografische bronnen voor de geschiedenis van het Vlaamse Landschap.*
- CAES W. 2014: De Belgische en Duitse loopgraven uit het begin van de Eerste Wereldoorlog tussen Gete en Schelde, *Haachts Oudheid-en Geschiedkundig Tijdschrift* , 29/2, 125-155.
- CLAES B. 2002: *Castrale mottes in Vlaams-Brabant*, Inventaris en vergelijking, Licentiaatsverhandeling UGent.
- CLAES S. & GULLENTOPS F. 2001: *Toelichtingen bij de geologische kaart van België*, Kaartblad 33, Sint-Truiden, 1:50.000.
- DENEEF R. (red.) 2008: Historische tuinen en parken van Vlaanderen. Inventaris Vlaams-Brabant. Zuidoostelijk Brabant-Haspengouw. Geetbets, Hoegaarden, Kortenaken, Landen, Linter, Tienen, Zoutleeuw, *M&L* 16, Vlaamse overheid – Agentschap R-O Vlaanderen, Brussel.
- GOOSSENS E., GULLENTOPS F. & VANDENBERGHE N. s.d.: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart*, Kaartblad 33, Sint-Truiden.
- KEMPENEERS P. 1995: Oostbrabantse plaatsnamen, Oplinter, *Toponymica*, bijdragen en bouwstoffen IX, 7, Instituut voor Naamkunde, Leuven.
- KEMPENEERS P. 2003: Zoutleeuw, een toponymisch-geschiedkundige studie, *Nomina Geografica Flandria*, Monografie XIX, Instituut voor Naamkunde te Leuven.
- KEMPENEERS P. 2005: *Helen-Bos, een toponymisch-geschiedkundige studie*, Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie.
- LODEWIJCKX M. 1991: Linter: onderzoek naar de Romeinse en vroegmiddeleeuwse infrastructuur, *Archeologie* 46, 46-48.
- VERBOVEN H. 2014: Speuren naar sporen van de Eerste Wereldoorlog in de Getevallei, *Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen, Themanummer De Groote Oorlog in Vlaams-Brabant* , Gent, 36-40.

- Databank Landschapsatlas Vlaanderen [CD-rom uitgegeven door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Monumenten en Landschappen], Ankerplaats Valleien van de Grote en Kleine Gete tussen Grimde, Budingen en Dormaal A20050, 2001.

Omvat

- **Passtraat (Zoutleeuw)** In de dorpskern van Dormaal liggen enkele hoogstamboomgaarden, restanten van de vroegere commerciële fruitteelt in en rond Haspengouw. De boomgaarden zijn (deels) omheind met een traditionele veekering van meidoornhaag (Crataegus monogyna).
- **Korpse straat 91 (Herk-de-Stad)** Langgerekt en met bomen omzoomd herenboerenpark uit het einde van de 19de eeuw, ten zuiden van een imposante vierkanthoeve uit het einde van de 18de eeuw.

- **Araanstraat (Geetbets)** De kasseiweg genaamd Araanstraat in Geetbets, was lange tijd een stukje op het traject van de 'Weg op Halen', een verbindingsweg tussen Zoutleeuw en Halen. Deze verbindingsweg werd stapsgewijs verhard. Tegen 1890 was het traject tot Halen helemaal gekasseid, inclusief de Araanstraat.
- **Neerlinter (Linter)** De Getestraat is een 350m lange kasseiweg in hoofdzakelijk porfier, occasioneel afgewisseld met strookjes Tiense kwartsiet. Voor 1886 kreeg dit tracé een verharding in kasseien, wat vrij vroeg is voor een buurtweg die naar een vallei leidde.
- **Jan van Heelustraat , Koepoortstraat (Zoutleeuw)** De Koepoortstraat in Zoutleeuw is een landelijke, gedeeltelijk met (meidoorn)hagen en bomenrijen omzoomde weg door de vallei van de Kleine Gete. Deze historische weg is bijna volledig verhard met kasseien in Tiense kwartsiet, een streekeigen materiaal.
- **Kwadehaagweg (Linter)** De Kwadehaag is een 130m lange kasseistrook in porfier gemengd met Tiense kwartsiet en afgeboord in langwerpige tegels van blauwe hardsteen. Het gebruik van tegels als boordstenen is ongewoon, behalve in Linter waar nog enkele buurtwegen met dat materiaal werden verhard.
- **Molenstraat (Zoutleeuw)** Kasseiweg in Tiense kwartsiet op een deel van het tracé van de Molenstraat (Budingen), meer bepaald de aftakking naar de Gete. Het gekasseide gedeelte (138m) is een onderdeel van een langer tracé dat nu enkel nog als voetweg bestaat.
- **Oude Kassei (Zoutleeuw)** De Oude Kassei is een 520m lange kasseiweg op de grens tussen het gehucht Helen-Bos en Zoutleeuw. Een deel werd al al voor 1871 met kasseien verhard. Tegen 1886 was de hele weg tussen Zoutleeuw en Drieslinter verhard.
- **Bronstraat, Hallestraat (Zoutleeuw)** Twee bij elkaar aansluitende kasseiwegen op de grens tussen Booienhoven en Wilderen over een lengte van in totaal 360m. De 290-300cm brede Bronstraat is representatief voor een kasseiweg die homogeen in Tiense kwartsiet is gelegd, met boordstenen in porfier en Tiense kwartsiet. De verharding met kasseien dateert van de 20ste eeuw: tussen 1933-1957.
- **Bonastraat (Linter)** De Negenbunderweg vormt samen met de Bonastraat en de Groeneweg een geheel van 20ste-eeuwse kasseiwegen in Wommersom. Vooral de Negenbunderweg heeft historische waarde omdat hij een onderdeel is van de historische route tussen Tienen en Zoutleeuw over het interfluvium tussen de Grote en de kleine Gete. De Bonastraat en Groenweg takken daar op aan.
- **Viskotstraat (Linter)** Deze kasseiwegen zijn een samenvoeging van drie buurtwegen, waaronder 1° de Viskotstraat (buurtweg nr. 15) die vrij homogeen in Tiense kwarsiet is gelegd, 2° de Viskotweg en 3° de Narbunderweg.
- **Drieslinter (Linter)** De Hokstraat is een weg door de Getevallei, waarvan het deel aansluitend op de Grote Gete op een merkwaardige manier verhard is: niet met traditionele kasseien, maar met tegels in blauwe hardsteen, waarschijnlijk recuperatiemateriaal.
- **Passtraat (Zoutleeuw)** De Passtraat in Dormaal is een 110m lange kasseistrook in Tiense kwartsiet, met boordstenen eveneens in Tiense kwartsiet, aangezet in graniet. Hij maakt deel uit van de dorpskern van Neer-Dormaal met de Sint-Martinuskerk. De Passtraat is vrij laat verhard, tussen 1932 en 1957, wellicht omwille van het lokale belang van het weggetje.
- **Beekstraat (Zoutleeuw)** Zoutleeuw Beekstraat: er werden meerdere niveaus aangetroffen, en onder voorbehoud ook zwarte lagen.
- **Budingenweg (Zoutleeuw)** Naar aanleiding van de geplande sloop en nieuwbouw met aanhorigheden aan de Freinetschool werd een archeologisch vooronderzoek en een vervolgonderzoek uitgevoerd.
- **Ganzenkooi (Zoutleeuw)** Tijdens het vooronderzoek werd mogelijk een nederzettingssite daterend uit de ijzertijd vastgesteld.
- **Glabbeekstraat (Geetbets)** Het proefsleuvenonderzoek leverde onder meer een sporensite (met aardewerk) uit de metaaltijden en Romeinse tijd, en een erf uit de Nieuwste Tijd op.

Omvat de aanduiding als

- **Kasteellaan (Geetbets)** Deze bescherming betreft de burcht van Rummen en het Warandebos met de aangrenzende percelen akker- en weiland.
- **Kloosterstraat 40 (Tienen)** De bescherming als landschap betreft de onmiddellijke omgeving van de Cisterciënzerinnenabdij Maegdendael.
- **Dr. R. Lowetstraat, Groenplaats, Grote Markt, Ridderstraat, Sint-Truidensestraat, Vleesstraat (Zoutleeuw)** De bescherming als landschap omvat de Grote Markt en de omliggende huizen.

Is gerelateerd aan

- **Glabbeekstraat (Geetbets), Boomgaardstraat, Terweidenstraat (Zoutleeuw)** Naar aanleiding van riolerings- en wegeniswerkzaamheden (grachten graven en ruimen, bufferbekkens aanleggen en terrein gebruiken voor grondverbetering) vond een archeologisch vooronderzoek plaats.

Is deel van

- **Geetbets, Grazen, Rummen (Geetbets)**
- **Halen, Zelem (Halen)**
- **Herk-de-Stad, Schulen (Herk-de-Stad)**

- **Drieslinter, Melkwezer, Neerhespen, Neerlinter, Orsmaal-Gussenhoven, Overhespen, Wommersom (Linter)**
- **Bost, Goetsenhoven, Hakendover, Kumtich, Oorbeek, Oplinter, Sint-Margriete-Houtem, Tienen, Vissenaken (Tienen)**
- **Dormaal, Halle-Booienhoven, Helen-Bos, Zoutleeuw (Zoutleeuw)**

Meer info

- https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/301172

Vlaamse overheid

Vlaanderen is wonen

Informatievraag herstelvorderingen

Gegevens opvraging

Ordernummer:	O2026-1171842	Datum opzoeking:	9/10/2026
Referentienummer:	Varkensmarkt 10	Zoekdata:	24130B0132/00F000
Perceel:	24130B0132/00F000		

Resultaat opvraging perceel gelegen in Zoutleeuw afdeling ZOUTLEEUW 1 AFD, sectie B met perceelnummer 0132/00F000 [24130B0132/00F000]

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Op deze locatie werden er geen entiteiten gevonden die zijn opgenomen in het register van herstelvorderingen.

Woningkwaliteit

De wet zegt dat iedereen recht heeft op menswaardig wonen. Een gezonde woning met een minimum aan comfort is immers een belangrijke voorwaarde voor een goede levenskwaliteit. Elke woning in Vlaanderen moet daarom voldoen aan een aantal minimumnormen op het vlak van veiligheid, gezondheid en basiscomfort. Die woningkwaliteitsnormen liggen vast in de Vlaamse Codex Wonen.

Wie een verkrotte woning verhuurt, te huur stelt of ter beschikking stelt, maakt zich schuldig aan krotverhuur en dat is een misdrijf waar zware straffen op staan. Het parket kan de verhuurder daarvoor vervolgen.

Het register van herstelvorderingen verzamelt alle panden waarvoor door de wooninspecteur in het kader van de strafrechtelijke procedure inzake woningkwaliteitshandhaving een herstelvordering werd opgesteld en waarvoor nog niet werd vastgesteld dat deze herstelvordering uitgevoerd werd. Dit register is te onderscheiden van de inventaris van ongeschikte en onbewoonbare woningen, dewelke enkel woningen bevat die ongeschikt of ongeschikt en onbewoonbaar verklaard zijn via een besluit.

U leest meer over herstelvorderingen op de pagina ‘‘De strafrechtelijke procedure van de Vlaamse wooninspectie?’’

Bron Wonen Vlaanderen

Deze opvraging kwam tot stand in samenwerking met Wonen Vlaanderen en op basis van het Vlaams Loket Woningkwaliteit en het Register van herstelvorderingen.

Vlaamse overheid

Vlaanderen is wonen

Informatievraag ongeschikt en onbewoonbaar verklaringen

Gegevens opvraging

Ordernummer:	O2026-1171841	Datum opzoeking:	9/10/2026
Referentienummer:	Varkensmarkt 10	Zoekdata:	24130B0132/00F000
Perceel:	24130B0132/00F000		

Resultaat opvraging perceel gelegen in Zoutleeuw afdeling ZOUTLEEUW 1 AFD, sectie B met perceelnummer 0132/00F000 [24130B0132/00F000]

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Op deze locatie werden er geen entiteiten gevonden die zijn opgenomen in het Vlaamse inventaris van ongeschikte en onbewoonbare woningen.

Woningkwaliteit

De wet zegt dat iedereen recht heeft op menswaardig wonen. Een gezonde woning met een minimum aan comfort is immers een belangrijke voorwaarde voor een goede levenskwaliteit. Elke woning in Vlaanderen moet daarom voldoen aan een aantal minimumnormen op het vlak van veiligheid, gezondheid en basiscomfort. Die woningkwaliteitsnormen liggen vast in de Vlaamse Codex Wonen.

Met de heffing op ongeschikte en onbewoonbare woningen, ook wel ‘krotbelasting’ genoemd, wil de Vlaamse overheid de verloedering van de leefomgeving tegengaan. De belasting is gericht op ongeschikt of onbewoonbaar verklaarde woningen of gebouwen. Die gebouwen komen terecht in een inventaris die opgemaakt en beheerd wordt door Wonen-Vlaanderen.
Naast deze belasting kunnen Vlaamse gemeenten ook zelf belastingen heffen en innen om leegstand en verwaarlozing tegen te gaan. De lijst met leegstaande gebouwen (zonder persoonsgegevens) kunt u opvragen bij de gemeente waar het pand gelegen is.

Het Vlaamse inventaris van ongeschikte en onbewoonbare woningen bestaat uit twee lijsten:
- woningen die ongeschikt of ongeschikt en onbewoonbaar werden verklaard op basis van de administratieve procedure tot ongeschikt- en onbewoonbaarverklaring van de Vlaamse Codex Wonen (boek 3);
- woningen die onbewoonbaar werden verklaard op basis van artikel 135 van de Nieuwe Gemeentwet.

U leest meer over ongeschikt- en onbewoonbaarheid op de pagina ‘‘Wat als mijn woning niet in orde is?’’

U leest meer over heffingen op de pagina ‘‘Heffing op ongeschikte en onbewoonbare woningen’’

Bron Wonen Vlaanderen

Deze opvraging kwam tot stand in samenwerking met Wonen Vlaanderen en op basis van het Vlaams Loket Woningkwaliteit en Vlaamse inventaris van ongeschikte en onbewoonbare woningen (VIVOO).

Document gegenereerd op basis van de gegevens ontvangen van Wonen Vlaanderen via de ORIS webservices.

CIB vlaanderen vzw - Kortrijksesteenweg 1005 - 9000 Gent
0425.043.508 - support@realsmart.be

Gegevens opvraging

Ordernummer:	O2026-1171839	Datum opzoeking:	9/10/2026
Referentienummer:	Varkensmarkt 10	Zoekdata:	24130B0132/00F000
Perceel:	24130B0132/00F000		

Informatieaanvraag Gewestinfo en Overheidsplannen

Resultaat opvraging perceel gelegen in Zoutleeuw afdeling ZOUTLEEUW 1 AFD, sectie B met perceelnummer 0132/00F000 [24130B0132/00F000]

Gewestplan

Hoofdbestemming (*):	waterwinningsgebieden
Datum goedkeuring gewestplan:	24/03/1978
Gewestplan:	origineel gewestplan Tienen - Landen
Categorie:	

Indicatieve kaartweergave

Legende

- 0100 - Woongebieden
- 0105 - Woonuitbreidingsgebieden
- 0200 - Gebieden voor gemeenschapsvoorziening en openbaar nut
- 0400 - Recreatiegebieden
- 0401 - Gebieden voor dagrecreatie
- 0402 - Gebieden voor verblijfsrecreatie
- 0410 - Gebieden voor toeristische recreatieparken (TRP)
- 0500 - Parkgebieden
- 0600 - Bufferzones
- 0700 - Groengebieden
- 0701 - Natuurgebieden
- 0702 - Natuurgebieden met wetenschappelijke waarde of natuurreservaten
- 0800 - Bosgebieden
- 0900 - Agrarische gebieden
- 0901 - Landschappelijke waardevolle agrarische gebieden
- 1000 - Industriegebieden
- 1100 - Ambachtelijke bedrijven en KMO's
- 1700 - Landelijke gebieden

Uitgebreide legende https://www.realsmart.be/gewestplan.pdf

Gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan

Er is geen informatie beschikbaar op het gekozen perceelnummer.

Indicatieve kaartweergave

Legende

Contouren van grondvlakken
Contouren van overdrukken (indien geen grondvlak van GewRUP aanwezig, is bestemming op gewestplan ook nog van kracht)
Contouren van lijnen

Watergevoelige Openruimtegebieden (WORG)

Er is geen informatie beschikbaar op het gekozen perceelnummer.

Indicatieve kaartweergave

Legende

Contouren van WORG

Informatieaanvraag overheidsplannen

Detailplannen

Type dossier: Gewestplan | Fase: Besluit tot goedkeuring | Fasedatum: 24/03/1978

origineel gewestplan Tienen - Landen

Plan-ID: 4017518e-256b-4a0d-95db-aa0011e8da85 **Algplanid:** GWP_02000_222_00024_00001 **Categorie:** Wonen
Voorschriften: woongebieden
Sociaal oogmerk: Nee **Herinterpretatie:** Nee **Publicatie BS:** 1/04/1978
Open DSI-fiche (https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/4dd82bf4-2f25-48b0-9479-fc7f90051428)

Overzichtsplannen en verordeningen

Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening | Fase: Besluit tot goedkeuring | Fasedatum: 9/06/2017

Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake breedband

Algplanid: SVO_02000_233_00005_00001 **Publicatie BS:** 11/07/2017 **Herinterpretatie:** Nee
Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.
Open DSI-fiche (https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/d84cebac-a259-458b-9562-a212e87a3359)

Type dossier: Gewestelijke Bouwverordening | Fase: Besluit tot goedkeuring | Fasedatum: 29/04/1997

Algemene bouwverordening inzake wegen voor voetgangersverkeer

Algplanid: BVO_02000_231_00001_00001 **Publicatie BS:** 7/05/1997 **Herinterpretatie:** Nee
Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.
Open DSI-fiche (https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/681cad40-f9bc-48ae-906c-831b18f8e366)

Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening | Fase: Besluit tot goedkeuring | Fasedatum: 12/05/2023

Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van een gewestelijke stedenbouwkundige verordening voor publiciteitsinrichtingen, tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 juni 2009 tot vaststelling van een gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake toegankelijkheid en het besluit van de Vlaamse Regering van 16 juli 2010 tot bepaling van stedenbouwkundige handelingen waarvoor geen omgevingsvergunning nodig is en tot opheffing van diverse besluiten

Algplanid: SVO_02000_233_00007_00001 **Publicatie BS:** 10/10/2023 **Herinterpretatie:** Nee
Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.
Open DSI-fiche (https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/8629599a-e3e6-48eb-82de-9ded6a3fd847)

Type dossier: Provinciale Stedenbouwkundige Verordening | Fase: Besluit tot goedkeuring | Fasedatum: 19/12/2012

Provinciale stedenbouwkundige verordening met betrekking tot het overwelven van grachten en onbevaarbare waterlopen

Algplanid: SVO_20001_233_00002_00000 **Publicatie BS:** 15/01/2013 **Herinterpretatie:** Nee
Open DSI-fiche (https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/9b573bd1-972c-4dcf-b812-736d67dbb151)

Type dossier: Provinciaal Ruimtelijk Uitvoeringsplan | Fase: Plenaire vergadering | Fasedatum: 5/03/2026

Dorpskernen Getestreek

Algplanid: RUP_20001_213_16002_00001 **Herinterpretatie:** Nee
Open DSI-fiche (https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/e0970bd6-65a1-4364-a182-c9b1340c01b9)

Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening | Fase: Besluit tot goedkeuring | Fasedatum: 10/02/2023

Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake hemelwater

Algplanid: SVO_02000_233_00006_00001 **Publicatie BS:** 21/06/2023 **Herinterpretatie:** Nee
Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.
Open DSI-fiche (https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/f91466b7-3ba6-45d4-a101-ccca7b1ebc58)

Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening | Fase: Besluit tot goedkeuring | Fasedatum: 8/07/2005

Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake openluchtrecreatieve verblijven en de inrichting van gebieden voor dergelijke verblijven

Algplanid: SVO_02000_233_00002_00001 **Publicatie BS:** 10/08/2005 **Herinterpretatie:** Nee
Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.
Open DSI-fiche (https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/962f3d60-2042-4335-a136-98a9d6da5e3b)

Opgeheven | Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening | Fase: Besluit tot goedkeuring | Fasedatum: 5/07/2013

OPGEHEVEN: Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake hemelwaterputten, infiltratievoorzieningen, buffervoorzieningen en gescheiden lozing van afvalwater en hemelwater

Algplanid: SVO_02000_233_00004_00001 **Publicatie BS:** 8/10/2013 **Herinterpretatie:** Nee
Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.
Open DSI-fiche (https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/5bc7ca95-7d3f-4bf6-9e10-980050de8010)

Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening | Fase: Besluit tot goedkeuring | Fasedatum: 10/02/2023

Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake hemelwater

Algplanid: SVO_02000_233_00006_00001 **Publicatie BS:** 21/06/2023 **Herinterpretatie:** Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/f91466b7-3ba6-45d4-a101-ccca7b1ebc58)

Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening | Fase: Besluit tot goedkeuring | Fasedatum: 5/06/2009

Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake toegankelijkheid

Algplanid: SVO_02000_233_00003_00001 **Publicatie BS:** 2/09/2009 **Herinterpretatie:** Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/b01e664a-c9f9-4c29-8bf2-d5b433fd9f01)

Type dossier: Provinciale Stedenbouwkundige Verordening | Fase: Definitieve vaststelling | Fasedatum: 26/09/2023

Provinciale verordening hemelwater

Algplanid: SVO_20001_233_22001_00001 **Herinterpretatie:** Nee

Open DSI-fiche (https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/9d001716-fad7-47d5-9216-5febad4308c8)

Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening | Fase: Besluit tot goedkeuring | Fasedatum: 9/06/2017

Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake breedband

Algplanid: SVO_02000_233_00005_00001 **Publicatie BS:** 11/07/2017 **Herinterpretatie:** Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/d84cebac-a259-458b-9562-a212e87a3359)

Type dossier: Gewestelijke Bouwverordening | Fase: Besluit tot goedkeuring | Fasedatum: 29/04/1997

Algemene bouwverordening inzake wegen voor voetgangersverkeer

Algplanid: BVO_02000_231_00001_00001 **Publicatie BS:** 7/05/1997 **Herinterpretatie:** Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/681cad40-f9bc-48ae-906c-831b18f8e366)

Opgeheven | Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening | Fase: Besluit tot goedkeuring | Fasedatum: 5/07/2013

OPGEHEVEN: Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake hemelwaterputten, infiltratievoorzieningen, buffervoorzieningen en gescheiden lozing van afvalwater en hemelwater

Algplanid: SVO_02000_233_00004_00001 **Publicatie BS:** 8/10/2013 **Herinterpretatie:** Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/5bc7ca95-7d3f-4bf6-9e10-980050de8010)

Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening | Fase: Besluit tot goedkeuring | Fasedatum: 8/07/2005

Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake openluchtrecreatieve verblijven en de inrichting van gebieden voor dergelijke verblijven

Algplanid: SVO_02000_233_00002_00001 **Publicatie BS:** 10/08/2005 **Herinterpretatie:** Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/962f3d60-2042-4335-a136-98a9d6da5e3b)

Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening | Fase: Besluit tot goedkeuring | Fasedatum: 5/06/2009

Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake toegankelijkheid

Algplanid: SVO_02000_233_00003_00001 **Publicatie BS:** 2/09/2009 **Herinterpretatie:** Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/b01e664a-c9f9-4c29-8bf2-d5b433fd9f01)

Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening | Fase: Besluit tot goedkeuring | Fasedatum: 12/05/2023

Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van een gewestelijke stedenbouwkundige verordening voor publiciteitsinrichtingen, tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 juni 2009 tot vaststelling van een gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake toegankelijkheid en het besluit van de Vlaamse Regering van 16 juli 2010 tot bepaling van stedenbouwkundige handelingen waarvoor geen omgevingsvergunning nodig is en tot opheffing van diverse besluiten

Algplanid: SVO_02000_233_00007_00001 **Publicatie BS:** 10/10/2023 **Herinterpretatie:** Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/8629599a-e3e6-48eb-82de-9ded6a3fd847)

Type dossier: Gewestplan | Fase: Besluit tot goedkeuring | Fasedatum: 24/03/1978

origineel gewestplan Tienen - Landen

Algplanid: GWP_02000_222_00024_00001 **Publicatie BS:** 1/04/1978 **Herinterpretatie:** Nee

Open DSI-fiche (https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/4dd82bf4-2f25-48b0-9479-fc7f90051428)

Welke informatie kan u terugvinden in dit uittreksel?

Gewestplan
De Gewestplannen werden opgesteld in uitvoering van Wet op Ruimtelijke Ordening en de Stedenbouw van 1962 en worden op zich sinds 2002 niet meer gewijzigd. Het gewestplan is enkel nog van kracht is op die plekken waar het niet vervangen is door een nieuwer plan. Na 2000 zijn de bestemmingen van het gewestplan op vele plekken gewijzigd door de opmaak van 'ruimtelijke uitvoeringsplannen' (RUP'S). Het gewestplan geeft dus vaak niet de volledige juridische plancontext weer op een plek. Het gaat niet noodzakelijk om de meest actuele stedenbouwkundige bestemming. Dat is enkel het geval wanneer de bestemming sinds de gewestplannen niet meer is gewijzigd. De informatie in de kaarten heeft louter informatieve waarde en geen juridisch bindende kracht. Noteer tot slot dat indien het gebied door de Vlaamse regering is aangeduid als watergevoelig openruimtegebied (die info vindt u terug op de laatste kaart in dit rapport) de bestemming sowieso daardoor is 'overschreven'. De meest recente bestemming is dan die van 'watergevoelig openruimtegebied'.

Gewestelijk Ruimtelijk Uitvoeringsplan
Een ruimtelijk uitvoeringsplan heeft uitvoering aan een ruimtelijk structuurplan. Het heeft een verordende waarde voor alle overheidsbeslissing. Het Vlaams gewest maakt gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen op. Ook provincies en gemeenten maken ruimtelijke uitvoeringsplannen op. Raadpleeg de gemeente of provincie voor een overzicht van de plannen op hun grondgebied.

Watergevoelige openruimtegebieden (WORG)
Om Vlaanderen beter te beschermen, wil de Vlaamse Regering het waterbergend vermogen van bepaalde watergevoelige gebieden vrijwaren en voldoende ruimte voorzien voor water. Deze gebieden worden herbestemd naar een openruimtefunctie via een ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) of door aanduiding als watergevoelig openruimtegebied (WORG). Binnen deze gebieden worden enkel nog openruimtefuncties toegestaan zoals landbouw, natuur en bos.

Belangrijke Noot
Wilt u weten welke bestemming geldt op een bepaald perceel, dan vraagt u dit best na bij de gemeente. Zij hebben een overzicht van alle geldende plannen (ruimtelijke uitvoeringsplannen van gewest, provincie of gemeente, maar ook bijzonder plannen van aanleg) die het gewestplan intussen mogelijks hebben vervangen.
Meer info: omgeving.vlaanderen.be
* Indien het perceel ingetekend is met meerdere bestemmingen, kan u de andere bestemmingen via de legende afleiden.

Informatieaanvraag overheidsplannen
De informatie over DSI-plannen in dit uittreksel is aanvullend en informatief. Hier kan u plannen terugvinden zoals ruimtelijke uitvoeringsplannen, plannen van aanleg, rooilijnplannen, onteigeningsplannen en verordeningen die voor het perceel relevant kunnen zijn. Per plan tonen we, voor zover beschikbaar, onder meer de naam van het plan, het type dossier, de fase of status, de relevante data, eventuele publicatiegegevens in het Belgisch Staatsblad en een link naar de DSI-fiche. Opgeheven plannen worden ook als dusdanig aangeduid. Deze informatie helpt u om sneller zicht te krijgen op de ruimtelijke plancontext, maar vervangt geen inhoudelijke of juridische beoordeling van de geldende plannen. Voor de definitieve en meest volledige planologische toestand neemt u best contact op met de bevoegde overheid of de gemeente.

Bron vastgoedinfo

Deze opvraging bevat overheidsinformatie verkregen van Departement Omgeving, Koning Albert II-Laan 20 bus 8, 1210 Brussel, namens het Vlaams Gewest en Digitaal Vlaanderen, Havenlaan 88, 1000 Brussel wat betreft het Grootschalig Referentie Bestand Vlaanderen (GRB).

Document gegenereerd op basis van de gegevens ontvangen van Departement Omgeving via de ORIS webservices.

CIB vlaanderen vzw - Kortrijksesteenweg 1005 - 9000 Gent
0425.043.508 - support@realsmart.be

Informatieaanvraag luchtfoto's en historische kaarten

Gegevens opvraging

Ordernummer:	O2026-1171835	Datum opzoeking:	9/10/2026
Referentienummer:	Varkensmarkt 10	Zoekdata:	24130B0132/00F000
Perceel:	24130B0132/00F000		

Luchtfoto's

2011

2012

2013

2014

2015

2016

2017

2018

2019

2020

2021

2022

2023

2024

Historische kaarten

Frickx kaarten , Carte des Pays-Bas (1712)

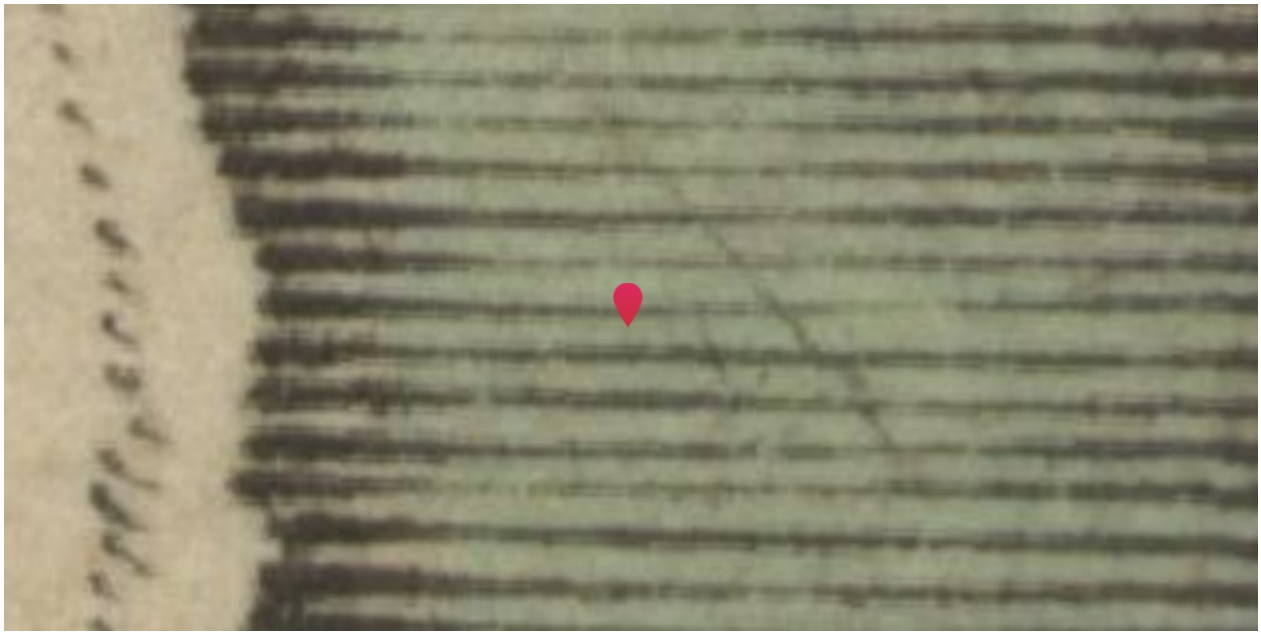

Info
Eugène-Henri Fricx is de stichter van een belangrijke drukkersdynastie in de 18de eeuw te Brussel. Hij werd geboren in de 1644 in het hartje van Brussel (in de Sint-Gorikswijk). Zijn vader, Henri Fricx, was een handelaar, geen drukker of boekhandelaar, maar hij kwam terecht in een drukkersfamilie via zijn huwelijk met Barbe Mommaert. Op 16 mei 1689 werd Eugène-Henri Fricx "Imprimeur de sa majesté" , een privilege dat hem werd toegekend door de "Conseil privé" van de koning van Spanje. Hoewel hij al sinds 1670 als drukker actief was, duurde het tot 1703 voor Fricx zijn eerste kaarten begon te drukken en te verkopen.

Villaret kaarten (1745 – 1748)

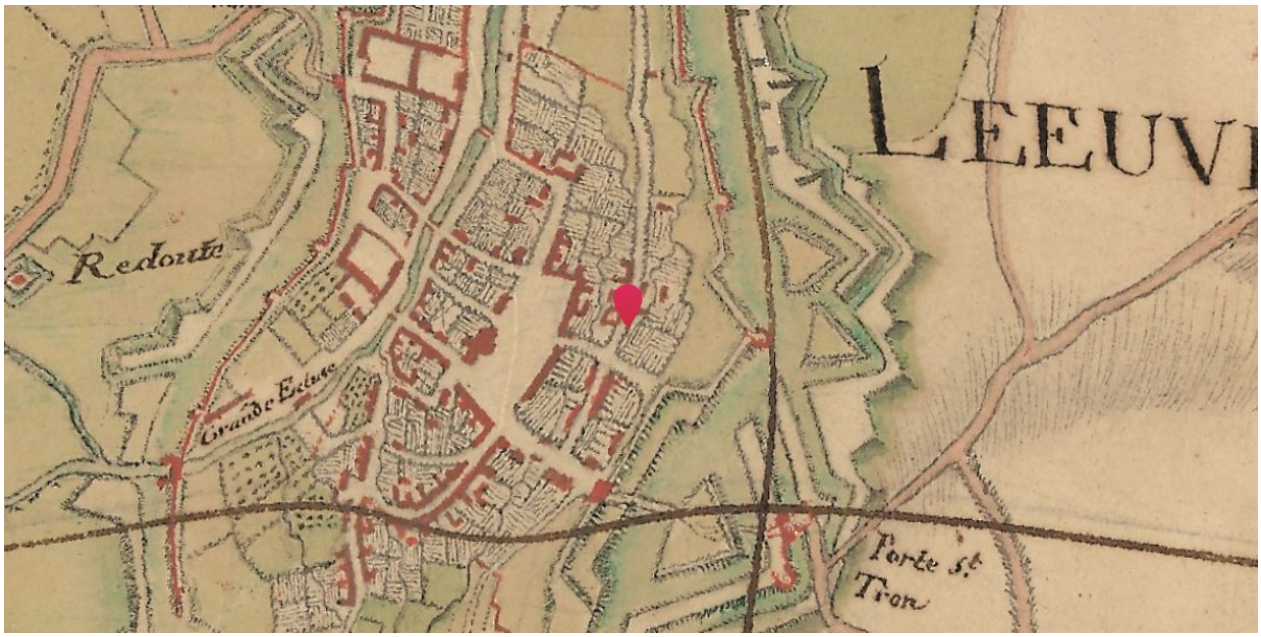

Info
De Villaretkaart is genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers. De kaart kwam tot stand na één van de Franse veroveringstochten door onze gebieden (1745-48). Enkele jaren kregen de Fransen de controle over ons territorium. Zij stuurden een groep ingenieur-geografen op pad om de pas veroverde gebieden te karteren. Villaret nam het gebied tussen Menen-Gent-Doornik tot Maastricht-Luik voor zijn rekening. Het gedeelte van de kust en de Westhoek bracht een collega al eerder in kaart tussen 1729 en 1730.

Ferraris kaarten (1745 – 1748)

Info
Het einde van de 18de eeuw was in onze gebieden een vrij onstabiele periode. Het huidige België bestond dan grosso modo uit de Oostenrijkse Nederlanden (dit omhelsde het Hertogdom Luxemburg, Hertogdom Brabant, Graafschap Henegouwen, Graafschap Vlaanderen), het Prinsbisdom Luik (Heilige Roomse Rijk) en het Hertogdom Bouillon. In opdracht van Keizerin Maria-Theresia en Keizer Jozef II werden de Oostenrijkse Nederlanden gekarteerd onder leiding van generaal Joseph-Jean-François graaf de Ferraris (1726 – 1814). Deze eerste systematische grootschalige topografische kartering op schaal 1:11 520 (1771 – 1778) leidde tot een veelkleurige handschriftkaart – Kabinetskaart genaamd – in drie exemplaren waarvan de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel er één bezit. Het is de eerste systematische en grootschalige kartering van “België”.

Atlas der buurtwegen (1841)

Info
Overzicht van de historische versies (1843 - 1845) van de overzichtsplannen en detailplannen van de Atlas der Buurtwegen van Vlaanderen. De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841. De wetgever wilde in 1841 ondubbelzinnig aanduiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Bedoeling was dus een inventarisatie te maken van alle "openbare" wegen en "private wegen met openbare erfdienstbaarheid". De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). Voetwegen zijn smalle wegen (soms maar 1 meter breed) en de bedding behoort gewoonlijk toe aan de aangelanden.

Vandermaelen kaarten (1846 – 1854)

Info
Philippe Vandermaelen (1795-1869)werd op het einde van de 18de eeuw te Brussel geboren in een rijke familie. Al in zijn kinderjaren stelde hij veel belang in de cartografie en hij vormde zich als autodidact. Hij begon zijn carrière met een werk van monumentale omvang: een Atlas universel, die hij tussen 1825 en 1827 publiceerde in veertig afleveringen van telkens tien folio's. Dit werk is in twee opzichten uitzonderlijk: het gaat om de eerste wereldatlas, op één enkele schaal, waarvan een reusachtige wereldbol met een doorsnede van 7,55 meter kan worden gemaakt; bovendien gaat het om de eerste atlas die tot stand kwam met een druktechniek die kunstenaars hoog schatten maar waarmee wetenschappers nog niet vertrouwd waren: de lithografie. Het duurde niet lang voor Philippe Vandermaelen internationale bekendheid genoot.

Popp kaarten (1842 - 1879)

Info
Tussen 1842 en 1879 begon Philippe-Christian POPP (1805-1879) met het ambitieuze project waarvoor Philippe VANDERMAELEN het initiatief had genomen en dat erin bestond om de kadasterplannen te tekenen van alle Belgische gemeenten die hij wenste te vulgariser, mettre à la portée de tout le monde et de toutes les bourses (vulgariseren en voor iedereen voor een bescheiden prijs beschikbaar te maken). Zijn dood in 1879 onderbrak de totstandkoming van zijn Atlas cadastral parcellaire de la Belgique [...]. Zijn weduwe Caroline-Clémence BOUSSART (1808-1891) voltooide de publicatie van de plannen voor de provincie Luik. Het fonds telt ongeveer 1.800 plannen (waarvan sommige op meerdere folio's), te vermeerderen met de 164 kadasterplannen van de Atlas cadastral du Royaume de Belgique die Philippe VANDERMAELEN publiceerde (Bron: KBR).

Topografische kaarten Ministerie van Openbare werken en wederopbouw (1950 - 1970)

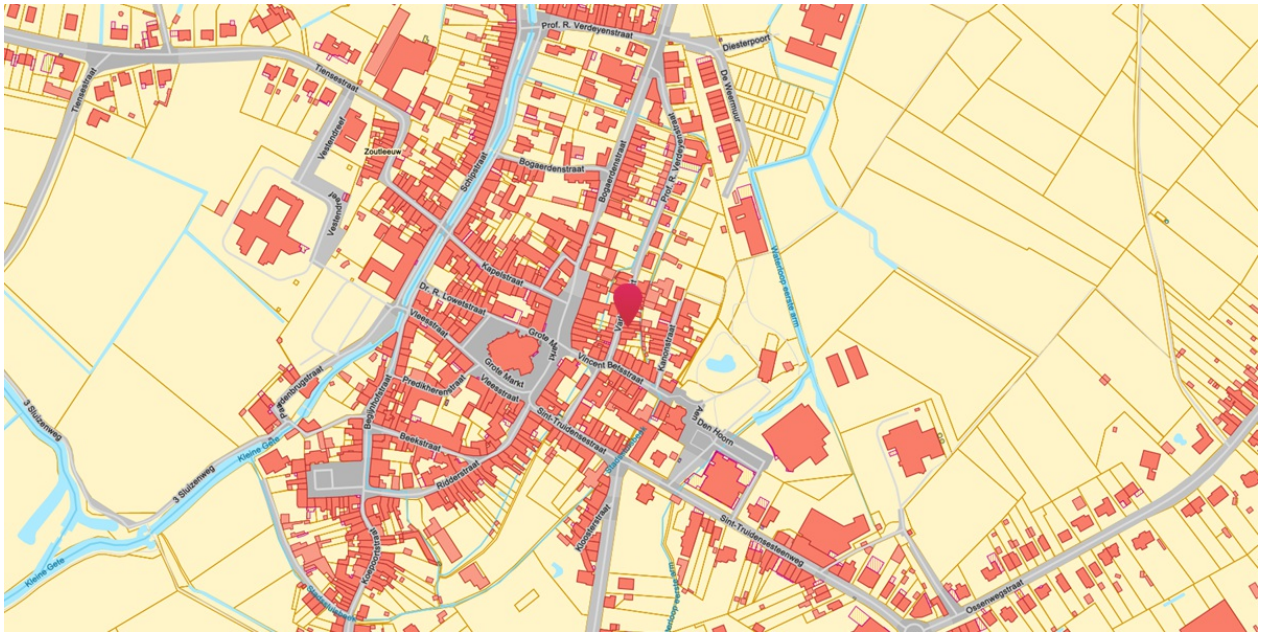

Info
Topografische kaarten opgemaakt door Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw tussen 1950 en 1970. Deze dataset is niet gebiedsdekkend, alleen delen van de kustlijn en een aantal stedelijke gebieden zijn opgenomen.

Welke informatie kan u terugvinden in dit uittreksel?

Digitaal Vlaanderen geeft jaarlijks de opdracht om een gebiedsdekkende middenschalige orthofotobedekking van het Vlaams Gewest, inclusief het Brussel Hoofdstedelijk Gewest aan te maken. Deze opdracht verloopt in 2 fasen: eerst het realiseren van digitale fotografische luchtopnamen in het winterseizoen met een grondresolutie van 17 cm en, vervolgens, de productie van een orthofotomozaïek met grondresolutie van 25 cm.

In dit uittreksel kunnen de historische kaarten van 1712 tot nu bekeken worden. De ontsluiting van de historische kaarten kwam tot stand door een samenwerking tussen het Agentschap Digitaal Vlaanderen en de Koninklijke bibliotheek van België.

Meer info
www.geopunt.be

Document gegenereerd op basis van de gegevens ontvangen van de Koninklijke Bibliotheek van België (KBR) en Digitaal Vlaanderen via de ORIS webservices.

CIB vlaanderen vzw - Kortrijksesteenweg 1005 - 9000 Gent
0425.043.508 - support@realsmart.be

Vlaamse overheid

Vlaanderen is wonen

Informatievraag conformiteitsattesten

Gegevens opvraging

Ordernummer:	O2026-1171840	Datum opzoeking:	9/10/2026
Referentienummer:	Varkensmarkt 10	Zoekdata:	24130B0132/00F000
Perceel:	24130B0132/00F000		

Resultaat opvraging perceel gelegen in Zoutleeuw afdeling ZOUTLEEUW 1 AFD, sectie B met perceelnummer 0132/00F000 [24130B0132/00F000]

Informatievraag: Woningen met een conformiteitsattest

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Op deze locatie werden er geen entiteiten gevonden met een conformiteitsattest.

Informatievraag: CA verplicht

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Op deze locatie is een conformiteitsattest verplicht.
- Stand van zaken reglement na advies WiV?

Informatievraag: CA beperkte duurtijd

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Op deze locatie bedraagt de standaard geldigheidstermijn van een conformiteitsattest 120 maanden.

Woningkwaliteit

De wet zegt dat iedereen recht heeft op menswaardig wonen. Een gezonde woning met een minimum aan comfort is immers een belangrijke voorwaarde voor een goede levenskwaliteit. Elke woning in Vlaanderen moet daarom voldoen aan een aantal minimumnormen op het vlak van veiligheid, gezondheid en basiscomfort. Die woningkwaliteitsnormen liggen vast in de Vlaamse Codex Wonen.

Wie een woning in Vlaanderen verhuurt, moet ervoor zorgen dat deze volledig in orde is en voldoet aan bepaalde normen. U leest meer over woningkwaliteitsnormen op de pagina ''Welke zijn de woningkwaliteitsnormen?''

Een gemeente kan het conformiteitsattest verplicht stellen voor een bepaald deel of voor alle huurwoningen (bv. de woningen in bepaalde wijken, de stadskern, woningen ouder dan 20 jaar,…). Het resultaat van deze opvraging werd hierboven weergegeven zoals bekend bij Wonen-Vlaanderen. Deze gegevensset wordt maandelijks geüpdatet. Gelieve ter volledigheid het gemeentelijk reglement te consulteren.

Het conformiteitsattest is een officieel document dat de gemeente aflevert en dat aantoont dat de woning op het moment van de controle aan de woningkwaliteitsnormen voldeed. In sommige gevallen kan ook Wonen-Vlaanderen een conformiteitsattest afleveren. Om na te gaan of een woning conform, veilig en gezond is, voert een woningcontroleur van de gemeente of van Wonen-Vlaanderen een conformiteitsonderzoek uit. Hij controleert de woning aan de hand van een technisch verslag.

De woning krijgt een conformiteitsattest als ze niet ongeschikt of onbewoonbaar is en voldoende rookmelders heeft. U leest meer over ongeschikt- en onbewoonbaarheid op de pagina ''Wat als mijn woning niet in orde is?''

Een gemeente kan de geldigheidsduur van het attest - standaard tien jaar- beperken voor een bepaald deel of voor alle huurwoningen. Het resultaat van deze opvraging werd hierboven weergegeven zoals bekend bij Wonen-Vlaanderen. Deze gegevensset wordt maandelijks geüpdatet. Gelieve ter volledigheid het gemeentelijk reglement te consulteren.

Bron Wonen Vlaanderen

Deze opvraging kwam tot stand in samenwerking met Wonen Vlaanderen en op basis van het Vlaams Loket Woningkwaliteit.

Document gegenereerd op basis van de gegevens ontvangen van Wonen Vlaanderen via de ORIS webservices.

CIB vlaanderen vzw - Kortrijksesteenweg 1005 - 9000 Gent
0425.043.508 - support@realsmart.be